

Сураи 11-уми Қуръон буда, дар Маккаи мукаррама нозил шуда, аз 123 оят иборат аст

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим

Ин сура барои он сураи «Ҳуд» номида шуд, ки дар он қиссаи қавми Ҳуд (а) бозгӯй мешавад. Аз он сабабе ки тарзи нигориш ва услуби ин сура бо сураи «Юнус» тақрибан наздик аст, уламои киром бо иттифоқ ва бо таъкид гуфтаанд, ки сураи мазкур баъди сураи «Юнус» нозил шудааст. Сураи мазкур барои даъвати дини Ислом дар як вақти ҳассос ва вазнинтарин нозил шуд. Замоне ин сура нозил мешуд, ду ҳомию тарафдори асосии Расулulloҳ (с), яке Абӯтолиб ва дигаре модари муъминон, Хадиҷа (р) олабро падруд гуфтанд. Дар таърихи Ислом ин солро соли «маҳзунӣ» меноманд. Мушрикони вафоти Абӯтолиб ва Хадиҷа (р)-ро борои озори мусулмононҳо ғанимат ва фурсати муносиб ҳисобида, зулму озорро алайҳи онҳо чандин карат зиёд карданд.

Ҳамзамон ҳодисаи ғайриоддӣ, яъне Исро (меъроҷи Пайғамбар ба осмон) рух дод. Ин ҳодиса ҳам сабаб шуд, ки баъзе шахсони сустимон бовар накарданду аз исломдории худ даст кашида, муртад шуданд. Кофирону мушрикони бошанд, чун пештара бо шунидани ин ҳодисаи ғайриоддӣ мусалмонҳоро масхара карда, ба ҳоли онҳо меҳандиданд. Натиҷа он шуд, ки дар он асно даъват ба Ислом каме аз рушд бозмонд. Муддате чанд на аз аҳли Макка ва на аз атрофи он касе ворида дини Ислом нашуд.

Илова бар ин, замони нузули сураи мазкур ба вақте рост омад, ки адади мусалмонҳо кам буд ва онҳо дар ҳолати ниҳоят ногувор буданд. Аҳли куфру ширк бисёр буда, бар мусалмонҳо фишор доштанд. Ҳатто аҳли куфр умед доштанд, ки метавон Ислому тарафдорони онро тамоман аз байн бурд. Бинобар ин, сураи мазкур воқеаҳои ҳассоси он вақтро дар назар гирифта, бо услуби хос ҳаллу фасли онҳоро баён кардааст. Дар сураи мазкур сухан аз Қуръони карим ва хусусияти он сар шуда баъд дар бораи ақида ҳам баҳс мекунад.

Сипас тақозои он меравад, ки мардум бояд чунон зиндагонӣ кунанд, ки дар ҳама ҳолат бояд таслими амру фармони Парвардигор хоҳони ризояти Ӯ бошанд. Баъдан барои тасаллии

Расулulloҳ (с) муроҷиат ба таърих шуда қиссаҳои умматҳои гузашта аз он ҷумла: Нӯҳ (а), Мӯсо (а), Ҳорун (а), Лут (а), Солеҳ (а), ва Шуъайб (а)-ро, то ин ки сабаби ибрат бошанд, бо тафсил баён кардааст.

Дар оятҳои охирини ин сура ишора бар он шудааст, ки ба рафтор ва одати нодурусти қавме, ки саркаш ва беимон ҳастанд, ҳаргиз пайравӣ кардан лозим нест. Зеро саргузашти даҳшатноки кофирони пешгузашта ларза дар дили инсон меандозад. Шахсе, ки ин сураро хонаду маънои оятҳои онро фаҳмад, таъсири аҷибе мегирад.

Бо ривояти Ҳофиз, Абӯяъло, Икрима (р) омадааст: “Абӯбакри Сиддиқ (р) аз Расулulloҳ (с) пурсиданд, ки ай Расулаллоҳ! Барои чи мӯятон сафед шуд?”. Расулulloҳ (с) дар ҷавоб гуфтанд: **«Сураҳои «Ҳуд», «Воқеъа», «Амма ятасоалун» ва «Изашишамсу қуввират» мӯи маро сафед карданд»**. Ин буд назари кӯтоҳ ба мазмун ин сура.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим

Оғоз мекунам ба номи Ҳудованде ки беандоза меҳрубону бениҳоят бораҳм аст.

الرَّ كِتَبٌ أَحْكَمَتْ ءَايَتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ ﴿١﴾

**Алиф.Лām.Рō. Китāбун уҳкимат айāтухӯ сӯмма
фуссилат ми-л ладун Ҳакимин Хабӯр. 1.**

1. Алиф, Лом, Ро. Ин китобест, ки оятҳои он устувор ва равшан карда шудааст, аз назди Ҳукмунандаи бохабар омадааст.

Ояти аввали ин сура бо се ҳарфи алифбой оғоз шуд, ки ба эъҷоз Қуръони карим далолат мекунанд, яъне Қуръону оятҳои он, агарчи аз ҳарфҳо банду баст шуда бошанд ҳам, лекин инсон бо истифода аз ин ҳарфҳо аз таълиф кардани чунин китоби муқаддас очиз аст. Паҳлӯҳои дигар шарҳи ингуна ҳарфҳое, ки дар аввали баъзе сураҳои Қуръон омадаанд, дар шарҳи дигар сураҳо, чун сураи «Бақара» ва амсоли он эзоҳ дода шуд, дигар дар ин ҷо ба шарҳу эзоҳ ҳоҷат нест.

Аммо Ибни Аббос (р) гуфтаанд, ки маънои «Алиф-Лом-Ро» ман Аллоҳам мебинам, аст. Валлоҳу аълам.

Хулоса, Худованд фармудааст, ки Қуръон аз ин гуна ҳарфҳое, ки шумо онҳоро медонед, ташкил ёфта бошад ҳам, вале он дар асл аз назди Парвардигори шумо омадааст. Дар он ҳеҷ шакку шубҳа, камбудӣ ва иллате нест. Сохти оятҳои он мӯҳкаму пухта, далолаташон дақиқ, калимаҳояш пурмазмуну соҳиби маънои аниқ ва бо ҳам муносибу бенуқсон аст. Ҳар ҳоҷате инсон барои зиндагии дунё ва охират дошта бошад, возеҳу равшан, бо тафсил дар Қуръон баён шудааст, зеро Қуръон аз назди Зоте омадааст, ки Ӯ дар ҳама корҳо дуруст ҳукмкунанда ва аз аҳволи ҳама махлуқоти (офаридаҳои) худ бохабар аст.

Ҳукмҳои Ӯ беҳтарин ҳукм, баёноти Ӯ барои мақсадро фаҳмонидан беҳтарин баёнот аст.

Мақсад аз фиристодани ин Қуръон чист? Ояти зер ҷавоби ин савол аст:

أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ وَنَشِيرٌ ﴿٢﴾

Аллā таъбудӯ иллаллоҳ. Иннанӣ лакумм минҳу назиру-в ва башир. 2.

2. (то ин ки Пайгамбар гӯяд:) «Ибодат накунед, магар Аллоҳро! Ҳаройина, ман шуморо аз ҷониби Вай бимдиҳанда ва муждарасонандаам.

Мақсад аз нозил шудани Қуръони карим мубориза алайҳи ширк аст ва ин фикр дар бисёр оятҳои Қуръон баён шудааст. Ояти мазкур дар нахустин ҷумлаи худ фармудааст, ки аввалин дастури Қуръони карим ин аст, ки набояд ғайри Аллоҳи ягона чизи дигареро ибодат кард. Дастури дувуми он ин аст, ки ман, яъне Муҳаммад (с) дар баробари анҷоми тоъату ибодат, покию тақво сарнавишти нек шуморо хушхабардиҳанда ва дар баробари зулму фасод, ширку куфре, ки аз шумо сар мезанад, аз ҷазои илоҳӣ барҳазаркунандаам. Маънои ояти мазкурро ояти 25-уми сураи «Анбиё» ва ояти 36-уми сураи «Наҳл» таъкид мекунам. Ҳамчунин дар ҳадиси саҳеҳ мувофиқ ба мазмуни ҷумлаи дувуми ин оят омадааст, ки дар аввали даврони пайғамбариашон рӯзе Расулulloҳ (с) болои кӯҳи Сафо баромада: –Ҳой бани фалонӣ ва ҳой бани фалонӣ, – гуён қабилаҳои Қурайшро бо номи сардоронашон нидо карданд.

Хулоса, ҳангоме ки нидошудаҳо назди Расулulloҳ (с) ҷамъ шуданд, ба онҳо гуфтанд: **“Ай ҷамаъаи Қурайшиҳо, агар шуморо хабар диҳам, ки фардо саҳар гурӯҳе аспасавор болои**

шумо ҳамла мекунад, оё маро тасдиқкунанда ҳастед?”. Онҳо гуфтаанд: “Мо ҳаргиз аз ту дуррӯғ гуфтанро таҷриба накардем”. Расулulloҳ (с) гуфтанд: **“Ман барои шумо бимдиҳандаам. Азоби дарднок дар пеш аст”**. Яъне Пайғамбари Аллоҳ (с) ба онҳо гуфт, ки ман аз тарафи Аллоҳ барои он фиристода шудаам, ки агар шумо дар оянда аз дини ман рӯ гардонданӣ бошед, шуморо аз азоби Илоҳӣ тарсдиҳанда ва агар имон оред, барои шумо хушхабардиҳандаам.

Давоми вазифаҳои Пайғамбар(с) дар ояти зер баён шудааст.

وَأَنۢ أَتَّغَفِرُوا۟ رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا۟ إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَّتَّعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُۥٓ وَإِن تَوَلَّوْا۟ فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ

عَذَابِ يَوْمٍ كَبِيرٍ

Ва анистағфиро Раббакум сӯмма тӯбӯ илайҳи юматтиъкум-м матъъан ҳасанан илӓ аҷали-м мусамма-в ва юъти кулла зӯ фаълиӓ фаълаҳ. Ва ин таваллав фа иннӣ аҳофу ӯалайкум ӯазъба явмиӓ кабӯр. 3.

3. Ва он ки аз Парвардигори худ омӯрзиш талаб кунед, синас, бо тавба ба сӯйи Вай рӯҷӯ кунед, то шуморо ба баҳраи нек, то вақти маълум баҳраманд созад ва то ба ҳар соҳиби бузургӣ подоиш бузургӣ ӯро бидиҳад. Ва агар рӯгардон шавед, пас, ҳаройина, ман барои шумо аз азоби рӯзи бузург метарсам.

Дар дастури севум Аллоҳтаъоло бо забони Расули худ (с) ба бандагон фармудааст, ки аз олудагиҳои гуноҳ худро пок кунед ва аз Худо талаби омӯрзиш намоед. Оре! Сифати шахси мусалмон он аст, ки доимо аз Парвардигори худ истиғфори гуноҳҳои худро металабад, барои гуноҳи кардаи худ афсӯс меҳӯрад ва дар фикри он мешавад, ки бори дигар ин гуноҳро такрор накунад.

Дар дастури чаҳорум Аллоҳтаъоло фармудааст, ки бо тавбаву надомат ва дар сояи истиғфор ба сӯйи Худо бозгардед. Агар ин чаҳор дастурро ҷомаи амал пӯшонед, то поёни умратон Худованд шуморо дар ин дунё небахт ва аз ризқу рӯзи фаровон бархӯрдор мегардонад. Зеро Аллоҳтаъоло ба ҳар эҳсонкор мукофоти амали некашро медиҳад. Агар хилофи фармудаи Аллоҳ амал кунед, аз имон овардан ба яғонагии Худо ва тоъати Аллоҳи

Раҳмон саркашӣ кунед, ҳангоме ки дар Рӯзи бузург (яъне қиёмат) назди Аллоҳ ҳозир мешавед гирифтори азоб гашта, ҳолатон вазнин мешавад. Ман аз азоби шумо бимнокам !...

Бо ибораи дигар: Бар ман лозим аст, ки рӯзи ҳавлноки қиёматро ба шумо ёдрас кунам! Ман барои он фиристода шудаам, ки шуморо хабар диҳам, ҳар касе дар ин дунё аз Пайғамбару, китобе, ки ба ӯ нозил шудааст ва инчунин аз дини Ислом рӯй гардонад, рӯзи ҳавлноки қиёмат ба азоб дучор хоҳад шуд.

Ояти зер ин маъноро бо таҳдид идома додааст.

إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Илаллоҳи марҷиъукум ва Ҳува ъалā кулли шай-и^н қадир.4.

4. Ба сӯи Ҳудост бозгашти шумо. Ва Ӯ бар ҳама чиз тавоно аст!».

Ин ақида саҳеҳ аст, ки шумо хоҳ гунаҳкор бошед ё на, дар кадом маконе набошед, меҳоҳед ё на, баъди мавт (мурдан) бозгашти ҳамаи шумо ба сӯи Ӯст ва назди Ӯ таъоло ҳозир мешавед. Ӯ таъоло бар ҳама кор, аз он ҷумла миронидану зинда гардонидан ва дуруғӯёнро ба мучозот кашонидан қодир аст, ҳеҷ чиз Ӯро оҷиз гардонида наметавонад.

أَلَا إِنَّهُمْ يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ

يَعْلَمُ مَا يُسْرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Алā иннаҳум яснӯна сӯдӯрахум ли ястахфӯ минҳ. Алā ҳӯна ястагшӯна сийāбахум яъламу мā юсиррӯна ва мā юълинӯн. Иннаҳу Ӯалимум би зāти-с-сӯдӯр. 5.

5. Огоҳ бош, ҳаройина, онҳо (кофирон) синаҳои худро мепечанд, меҳоҳанд, то аз Худо пинҳон шаванд. Огоҳ бош, ҷомаҳои худро бар сар кашанд ҳам, он чӣ пинҳон мекунанд ва он чӣ ошкор менамоянд, Худо медонад! Ҳаройина, Ӯ ба сирҳое ки дар синаҳост, донанда аст.

Сабаби нузули ин оятро муфасссирон бо ривояте аз Ибни Аббос (р) дар шаъни Ахнас ибни Шурайқи мунофиқ гуфтаанд, зеро номбурда марди ширинсухан буда, чун дар маҷлиси Расулulloҳ

(с) иштирок мекард, ҳатто қасам меҳӯрд, ки ман шуморо дӯст медорам, локин адовате, ки дар ботин дошт, ба гумоне, ки сирри дили ӯ аз Худо ва Расули Ӯ (с) махфӣ мемонад, хилофи зоҳир кор мебурд.

Ҳоло ояти мазкур ба таври умум беҳирадии мушрикони ва сирри онҳро ошкор намуда, чунин гуфтааст, ки огоҳ бошед, чун Пайғамбар (с) барои ҳақиқатро ба мардум расонидан оятҳои Қуръонро меҳонад, баъзе аз мушрикон (чун Ахнас) аз рӯйи кину ҳасаде, ки доштанд, бо фикри ҷоҳилона ва пиндори худ – «Ин сухан ба мо дахл надорад, Худо моро намебинад» – гӯён барои он, ки суханҳои Расулуллоҳ (с)-ро нашунаванд, сару синаи худро ҳам мекарданд, ё паси ҳамдигар панаҳ мешуданд, ё бо чизе ки дар бар доштанд сару гӯши худро мепечониданд. Дигар фикри хатои онҳо ин буд, ки онҳо гумон мекарданд, ки агар ба онҳо савол шавад, ки дар фалон вақт чунин оятро шунидед, чаро ба он амал намекунед, бо чунин ҳилаҳо – «мо нашунавидем» – гуфта инкор карда тавонанд. Аз тарафи дигар, ингуна рафтор барои шахсони монанди ҳудашон рамзе буд, то бо дидани ин ишораҳо фаҳманду мисли онҳо рафтор кунанд ва касе нафаҳмад, ки онҳо мунофиқанд. Локин дар ҷумлаи баъдӣ Худованд хабар додаст, ки огоҳ бош, агарчи онҳо мехоҳанд худро дар панаҳ доранд, бигзор дар ториктарин бурҷи хонаҳои худ ҷодари сиёҳе болои худ кашанд, то худро аз махлуқи Худо панаҳ кунанд, лекин аз Парвардигоре, ки Ӯ донанда ва бинандаи ниҳону ошкор асту онҳоро дар ҳама ҳолат мебинаду медонад ва шабу рӯз мувоқиқи ҳоли бандагони худ аст, аз асрори даруни синаҳо (дилҳо) низ огоҳ аст, онҳо чӣ хел пинҳон мемонанд?

﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا

وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾

Ва mā миn дāббатин фи-л-арзӣ иллā ъалаллоҳи ризқуҳā ва яъламу мустақарраҳā ва муставдаъаҳā. Куллун фи китāби-м мубин.6.

6. Ва нест ҳеҷ чунбандае дар Замин, магар рӯзиш вай бар (зиммаи) Худост ва қароргоҳи ӯро ва оромгоҳи вайро медонад. Ҳар яке дар Китоби равшан (Лавҳу-л-маҳфуз) сабт шудааст.

Ояти мазкур хабар додаст, ки Ў таъоло чунин Зотест, ки бо фазлу карами Худ кафолати ризку рӯзии ҳар чунбандаеро, ки дар рӯи замин ҳаст, хоҳ инсон аст, хоҳ ҳайвон, хоҳ хурд аст ё бузург, хоҳ баҳрӣ аст ё баррӣ, ба зиммаи Худ гирифта аст. Чунонки Ў таъоло холиқи (офарандаи) онҳост, ҳамчунин розиқи онҳо низ ҳаст. Кадом гӯшаи замин бошишгоҳи онҳост ва кучо ҷои фано шудану ҷои дафни онҳост, Ў таъоло медонад. Ҳамаи инҳо дар «Китоби равшан» (Лавҳулмаҳфуз) ошкоро навишта шудааст.

Оё аз Зоте, ки дорои чунин сифат аст, метавон бо сару гӯши худро печонидан, ё дар торикиҳои шаб кореро анҷом додан, пинҳон бимонд?

Мазмуни оёти 38-59-уми сураи «Анъом» ба маънои ояти мазкур мушобаҳат дорад.

*Эй кариме, ки аз хазонаи ғайб,
Габру тарсо вазифахур дорӣ.
Дӯстонро кучо кунӣ маҳрум!
Ту, ки бо душманон назар дорӣ.*

(Саъдӣ)

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ
عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۚ وَلَئِنْ قُلْتَ
إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا

إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾

Ва Ҳува-л-лазӣ халақа-с-самāвāти ва-л-арза фӣ ситтати аййāми-в ва кāна ъаршуху ъала-л-мāи ли яблувакум айюкум аҳсану ъамалā. Ва лаин қулта иннакум-м мабъӯсӯна мим баъди-л-мавти ла яқуланна-л-лазӣна кафарӯ ин ҳāзā иллā сиҳру-м мубин. 7.

7. Ва Ў Он (Худой) аст, ки осмонҳо ва Заминро дар шаш рӯз офарид ва Ариш Ў бар об буд, то ин ки бо шумо чун муъомилаи озмоишкунандагон кунад, то ин ки кадоме аз шумо аз ҷиҳати амал некӯтар аст. Ва агар гӯӣ, ки ҳаройина, шумо баъд аз мавт барангехта мешавед, ҳаройина, кофирон гӯянд: «Нест ин суҳан, магар сеҳри ошкор!».

Дар ин оят Аллоҳтаъоло аз қудрати беинтиҳои Худ хабар дода гуфтааст, ки Ӯ таъоло Зотест, ки метавонист осмонҳо ва Заминро дар они воҳид ба вучуд биёварад, локин онҳоро дар шаш рӯз аз рӯзҳои дунё офарид. Ин амал барои бандагон як огоҳист, то дар корҳои худ шитобкор набошанд. Қабл аз замоне ки Аллоҳ таъоло Замину осмонҳоро меофарид Арши Ӯ болои об буд (маълум мешавад, ки офариниши обу Арш пеш аз офариниши Замину осмонҳо будааст). Офаридани осмонҳо ва Замин беҳуда набуда, балки барои нафъи бандагон будааст, то ин ки онҳо Худои ягонаро бишносанд ва парастииш кунанду ба Ӯ чизеро шарик наёранд. Дигар ин, ки бояд онҳо мавриди санҷиши Худо қарор гиранд ва зоҳир шавад, ки кадоме аз онҳо нақӯроу кадоме аз онҳо бадкор аст. Ин барои он аст, ки ба онҳо мувофиқи амалҳояшон ҷазо, ё мукофот дода шавад.

Ибни Касир дар ин оят як нуктаро чунин эзоҳ додааст: «Худованд «аҳсану амало» гуфт ва нагуфт «аксару амало», зеро амал агарчи кӯчак ҳам бошад, хуб намешавад, магар ин ки холисанлиллоҳ ва мувофиқи шариати Расулуллоҳ (с) бошад. Агар яке аз ин ду набошад, ҳама амал ҳабата (бефоида) аст».

Хулоса, ҳадафи асосӣ аз офариниш осмонҳо ва Замин инсон будааст, то аз онҳо истифода кунад ва дар офариниши онҳо бияндешад, Молику Парвардигори худро бишносанд. Ҳадафи дигар аз ҳалқи инсонҳо аҳли имон гаштани онҳо аст ва ҳадаф аз аҳли имон амали хубро анҷом додани онҳост. Аз миёни нақӯкорон (солеҳон) ва аз навъи башар аз ҳама беҳтарин Расулаллоҳ (с) аст. Агар аз ин оят натиҷагирӣ кунем, метавон гуфт, ки ҳадафи асосӣ ва асли аз офариниши ҳамаи коинот Расули акрам (с) будааст.

Агар аз мушрикон пурсида шавад, ки осмонҳо ва Замин, Моҳтобу Хуршедро кӣ ҳалқ карду мусаххар сохт? Онҳо дар ҷавоб, мегӯянд, ки ҳамаи инро Худо ҳалқ кардааст, (ниг. 0,61, с, «Анкабут», 0,9, с, «Зухруф», 0,38, с, «Зумар» в.ғ. Яъне онҳо иқрор мекунанд, ки ин ҳама ашъи мавҷуд ва бузург махлуқи Худоанд. Локин аз ҳодисаи рӯзи қиёмат ба мушрикон аз тарафи Расулуллоҳ (с) хабар дода шавад, ки баъди марг бори дигар шумо ба амри Аллоҳ аз нав зинда гардониди мешавед, онҳо дар ҷавоб мегуфтанд: «Ин сухани Қуръони шумо ба ғайри сеҳри ошкоро чизи дигаре нест. Он мардумро муттаҳайир мекунад».

وَلَيْنَ آخِرْنَا عَذَابَ إِلَى أُمَّةٍ مَّعْدُودَةٍ لِّقَوْلٍ مَا تَحْسِبُهُ إِلَّا يَوْمَ

يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٨﴾

Ва лаин аххарнā ъанҳуму-л-ъазāба илā уммати-м маъдудати-л лаяқулунна мā яъбисуҳ. Алā явма яътиҳим лайса масруфан ъанҳум ва ҳāқа биҳим-м мā кāну биҳи ястаҳзиун. 8.

8. Ва агар азобро, то муддати шумуришуда аз онҳо таъхир кунем, ҳаройина, бо истеҳзо гӯянд: «Чӣ чиз онро бозмедорад?». Огоҳ бош, рӯзе, ки ба онҳо (азоб) биояд, ҳеҷ боздорандае аз онҳо набошад ва он чӣ ба вай истеҳзо мекарданд, онҳоро фаро гирад.

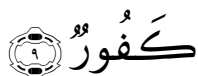
Маълум аст, ки дунё барои инсонҳо, то ин ки натиҷаи кори худро бинанд, дори имтиҳон аст. Бо назардошти ин маълумот ва дигар маълумотҳое, ки дар оятҳои Қуръон ҳаст, мазмуни ин оят чунин шарҳ мешавад.

Инкоркунандагони зинда гардонидани баъд аз миронидан барои гуноҳҳои содиркардаашон, бояд дар ин дунё ба азоби сахт гирифтор мешуданд, аммо он азоби ваъдашуда бо ҳикмату лутфи илоҳӣ барои ин уммат муддате ба таъхир гузошта шудааст. Ҳангоме ки Расулулоҳ (с) онҳоро аз азоби сахти ба сарашон фурудоянда хабардор мекарданд ва метарсониданд, онҳо ин хабарро дурӯғ ҳисобида, бар асари ҷаҳлу нодонӣ бо тамасхур дар ҷавоби суханҳои Расулуллоҳ (с) мегуфтанд: «Он азоб кучост? Чӣ монев шудааст, ки он азоби гуфтагитон ҳоло болои сари мо намеояд?» Дар ҷумлаи баъдӣ Худованд фармудааст, ки чунин тоифа инсонҳо огоҳ бошанд, агар аз чунин масхарабозии мусалмонон даст набардоранд, он азобе, ки дар ивази ин бадкорихояшон болои сари онҳо омаданист, рӯзе аз ҳама тараф онҳоро ихота мекунад, дигар ҳарчи доду фарёд, во вайлову во ҳасрато гӯянд, ҳам, ҳеҷ аз сари онҳо дур намешавад.

Дар ҳадисҳои Расулуллоҳ (с) ин маъноро низ мушоҳида кардан мумкин. Агар ба таърихи умматҳои гузашта, ки паёмбарону китобҳои илоҳиро дурӯғ ҳисобиданд, назар карда шавад, ба азобҳои илоҳӣ гирифтор шуданашон ба таври умум ба чашм мерасад. Аммо баъди омадани дини охирон (Ислом), Худованд ҳалоки тамоми онҳе, ки Исломро қабул накарданд, ба истиснои баъзе, ба таври умум ирода накардааст. Мушрикони, ки ба фаҳми ин намерасанд, доимо дар баробари суханҳои Расулуллоҳ (с) эътироз карда, саволҳо медоданд: «Чаро онҳо мисли умматҳои

гузашта ба тамои несту нобуд намегарданд ва рӯи замин аз вучуди нопоки онҳо чаро пок намешавад?» Ин ҳикмат танҳо назди Худованд маълум аст. Шояд барои он бошад, ки баъзе аз онҳо, ё ин ки фарзандони онҳо мусалмонҳои хуб шаванд. Кори инсонии беҳирад аҷиб аст, саросемавор меғӯяд: «Барои чӣ азоби ваъдашуда намеояд?». Ҳоло он ки андаке азобу алам ба ӯ расад, дар шиква медарояд.

وَلَيْنَ أَذْقَنَّا إِلَّا نَسْنَنَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيُئْسُ

**Ва ла ин азақна-л-инсана минна раҳматаи сума
назаънаҳа минҳу иннаҳу ла яусун кафур. 9.**

9. Ва агар одамиро аз назди Худ неъмате бичашонем, сипас онро аз вай баргирем, ҳаройина, вай ноумеду носипос аст.

Аллоҳ таъоло дар ин оят аз нуктаҳои заъф ва аз сифатҳои бади баъзе инсонҳо хабар додааст, ки агар инсон соҳиби баъзе аз неъматҳои илоҳӣ чун сихатӣ, амонӣ, ризқу рузӣ ва ғайра бошад, баъд ба мусибате, ё мушкилоте гирифта шавад он неъматҳоро аз даст диҳад, дарҳол аз раҳмати Худо ва некиҳои оянда ноумед шуда, ҳатто некиҳои гузаштаре чунон фаромӯш месозад, ки гуё ягон некие дар гузашта надида ва дар оянда низ намебинад. Ҳамчунин баъди тангдастиҳо ба неъмате фаровоне расад, ӯ чунон рафтор мекунад, ки гуё ягон саҳтиеро надидааст ва чунон мепиндорад, ки гуё дигар ягон қаҳатӣ, ё норасоие гиребонгири ӯ намешавад, магар шахсе, ки ӯ муъмин бошад Худо ба ӯ раҳм кунад, аз гузашта ва оянда фикр мекунад. Дар андеша буда, ҳамеша Худоро шукр меғӯяд. Сифати шитобзадагӣ, бесабри дар ҳулки инсон дар ояти баъдӣ давом дорад.

وَلَيْنَ أَذْقَنَّهُ نَعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسْتَهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي

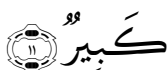

**Ва лаин азақнаҳу наъмаа баъда зарраа массатҳу ла
яқуланна заҳаба-с-саййиату ʔаннӣ. Иннаҳу ла фариҳун
фахур. 10.**

10. Ва агар одамиро баъди сахтие ки ба ӯ расида бошад, некӯӣ бичашонем, албатта гӯяд: «Бадиҳо аз ман рафтанд.» Ҳаройина, ӯ шодмону худситоянда аст!

Дар ояи мазкур васфи нуқтаҳои заъфи инсон идома дорад. Дар ин оят Аллоҳ таъоло хабар додааст, ки агар баъди сахтиҳо ва нороҳатиҳо, мисли маризӣ, қаҳатӣ, камбағалӣ ва ғайра ба инсон неъматҳоро бирасонем, намегӯяд, ки ҳамаи мушкилиҳоро Аллоҳ аз ман дур сохту ин неъматҳоро ба ман дод, балки худситоӣ карда мегӯяд. «Он мушкилоту мусибатҳо худ ба худ нест шуданд.» Ё мегӯяд: «Саъй кардам, бартараф шуданд». Фарқи шодию ғурур шуда, чунон фахр мекунад, ки гуё он сахтиҳо ва норасоиҳо бори дигар ба суроғи ӯ нахоҳанд омад. Бо кӯтоҳфикрӣ аз аҷру савоб худро маҳрум месозад. Ин аст баёни одати аксари инсонҳо дар ин ду ояте, ки гузашт.

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ

**Илла-л-лазӣна сабарӯ ва ҷамилу-с солиҳати улّاика
лаҳум-м мағфирату-в ва аҷрун кабӯр. 11.**

**11. Магар ононе ки сабр намуданд ва корҳои шоиста карданд,
барои онҳо омӯзиш ва музди бузург аст.**

Магар онон, ки муъмини содиқанду ҳар сахтие, ки ба сарашон ояд, маънос нашуда сабр мекунад, агар соҳиби неъмате шаванд, ба ҷои кибру ғурур ва худситоӣ амалҳои солеҳро анҷом медиҳанд ва Худоро фаромӯш намекунад. Хулоса, дар ҳарду ҳолат, хоҳ дар неъмат бошанд ё дар бало, ҳарду ҳолатро бо сабр паси сар мекунад. Дар неъмат шукр мегӯянд, дар бало сабр мекунад. Шахсоне, ки бо сифатҳои ҳамида зикр шуданд, дар охират гуноҳояшон баҳшида мешавад ва подоши бузургро соҳиб мешаванд. Худованд аз онҳо розӣ мешавад ва ба дидани ҷамоли Парвардигор мушарраф хоҳанд шуд. Эзоҳи ояи мазкур ба эзоҳи сураи «Вал-аъср» монанд аст. Дар саҳеҳайн (саҳеҳи Бухорӣ ва саҳеҳи Муслим) омадааст, ки Расулulloҳ (с) чунин гуфтанд: **«Қасам ба Зоте, ки ҷони ман дар ихтиёри Ёст, ҳукм намекунад Аллоҳ таъоло барои шахси муъмин ҳукмеро магар ин ки барои ӯ некӯист. Агар ба ӯ кушоише расад, шукр мекунад, (ин) барои ӯ хайр аст. Агар ба ӯ нохушиҳо расад,**

сабр мекунад, барои ӯ (ин) низ хайр аст, ин мартаба ба ғайри шахси муъмин ба дигар касе муяссар нест».

Дар ҳадиси дигаре омадааст: «Қасам ба Зоте, ки ҷони ман дар тасарруфи Ёст, нарасад ба шахси муъмин ғам, ё андӯх, ё сахтиё, ҳатто хоре дар пои ӯ халад, ё харошад, магар ин, ки Аллоҳ таъоло онҳоро сабаби каффорати хатоҳояш мегардонад». (Ибни Касир аз Муслим).

فَلَعَلَّكَ تَارِكُ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ ۖ إِلَيْكَ وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتُبٌ أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ ۖ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ ۖ وَاللَّهُ

عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿١٢﴾

Фа лаъаллака тәрикум баъза ма йуҳъа илайка ва зӯйқум биҳи садрука ай яқулӯ лав лә унзила ғалайҳи канзун ав ҷаъа маъаҳу малак. Иннамә аята нази́р. Валлоҳу ғала кулли шай-и-в вакил.12.

12. Пас, шояд ки ту баъзе он чиро, ки ба сӯйи ту ваҳй фиристода мешавад, тарккунанда бошӣ ва синаи ту аз ҷиҳати он танг мешавад ки мегӯянд: «Чаро бар вай ганҷе фуруд оварда нашуд?». Ё «Чаро бо ҳамроҳии ӯ фариштае наёмад?». (На!) Ҷуз ин нест, ки ту бимдиҳандаӣ ва Аллоҳ бар ҳама чиз ниғаҳбон аст!

Сабаби нузули ин оятро баъзе аз муфасссирон аз он ҷумла муаллифи тафсири «Маорифул-Қуръон» чунин гуфтаанд: “Мушрикони Макка аз рӯйи ҷаҳолат ва хурофоти мушриконае, ки доштанд, назди Расулулоҳ (с) омада, то ин ки Расулулоҳ (с) дар амри таблиғи худ ба сустӣ роҳ диҳад, чандин дархостҳои худро пешниҳод намуда гуфтаанд: “Аввал ин, ки Қуръон бутҳои моро мазаммат карда, хашму ғазаби моро зиёд гардонидаст, аз ин рӯ мо наметавонем ба он имон биёварем, ё ту Қуръони дигаре биёр, то дар он мазаммати бутҳои мо набошад, ё тағироте дар он ворид кун, то он чи ки мувофиқи пиндори мо нест, дар он ҷой надошта бошад. Дигар ин ки ба рисолати ту дар он сурате бовар мекунем, ки ба ту хазинае, нозил шавад, то монанди шоҳон соҳиби хазинаҳо бошӣ ва ҳамаи онро ба мардум бибахшӣ. Дигар ин ки бояд барои тасдиқи ту фариштагон аз осмон биёянд ва тасдиқ кунанд, ки ту Расули Аллоҳ ҳастӣ”.

Хулоса, матлабҳоеро назди Расулаллоҳ(с) мегузоштанд, ки онҳоро ғайри Аллоҳ касе наметавонист бароварда гардонад. Аз шунидани чунин суханҳо гоҳ дар чехраи Расулаллоҳ (с) маъюси намудор мешуд. Ҳамоно ояти мазкур, барои тассалии Расулаллоҳ (с) дар баробари изо ва таънаҳои мушрикони нозил шуд. Дар нахустин хитоби Худ Аллоҳ таъоло ба Расулаллоҳ (с) фармуд, ки оё ту аз шунидани дархостҳои мушрикони малол мешавӣ? Оё эҳтимол меравад, ки аз Қуръон миқдори оятҳоро, ки мавриди писанди онҳо нест, то ин ки мавриди истиҳзои онҳо қарор нагирӣ ба онҳо намерасонӣ? Оё ту аз ин, ки таблиғи туро бовар намекунад, дилтанг мешавӣ ва он чӣ, ки аз тарафи Парвардигор ба ту нозил шудааст, ба онҳо намегӯӣ? На! Набояд чунин шавад, зеро ту аз тарафи Алоҳтаъоло барои мушрикону мучримон (гунаҳкорон) ҳамчу назир (огоҳкунанда, тарсдиҳанда) омадаӣ, бояд вазифаи ту пурра иҷро шавад.

Хулоса, ҳарчи қадар кофирону мушрикони шак карда, таклифҳои худро пешниҳод карда бошанд ҳам, заррае дар эътиқоди Расулаллоҳ (с) таъсире расонида натавонистанд. Расулаллоҳ (с) ягон ҳарфиро аз Қуръон баҳри хоҳири онҳо тағйир надоданд. Барои ба дин надаромадани онҳо дилтанг ҳам нашуданд. Балки даъвати худро идома доданд. Мушрикони аз азоби дардноки илоҳӣ, ки барои онҳо омодааст, огоҳ сохтанд. Дар баробари расонидани таблиғи худ аз онҳо изо ва аламҳо, диданд, вале сабр карданд. Анҷоми кори мушрикони шаккокро ба Аллоҳ ҳавола карданд. Зеро Худованд шоҳиди ҳама қорҳои онҳост, бо кофирону мушрикони худаш ҳисобу китоб мекунад.

أَمْ يَقُولُونَ أَفْتَرَنَاهُ قُلْ فَاتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرِيَتٍ وَادْعُوا

مَنْ أَسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٣﴾

Ам яқулӯнафтароҳ. Қул фаъту биъашри сувари-м мишлӣҳи муфтарайāti-в вадъу манистатаътум-м мин дӯниллāҳи ин кунтум содиқин.13.

13. Ё мегӯянд: «Худ Қуръонро барбаастааст?». Бигӯ: «Пас, агар ростгӯ ҳастед, даҳ сура монанди ин бо ҳам барбофта аз худ биёред ва ба чуз Худо ҳар киро тавонед, ба ёрӣ бихонед!».

Дар ин оят баҳонаҷӯйиҳо ва эродтарошиҳои мушрикони идома дорад. Агар чи Қуръон ваҳйи илоҳӣ бошад ҳам, лекин мушрикони

ҳамасри Расулаллоҳ (с) онро инкор мекарданд ва аслан мегуфтанд: “Ин сатрҳое, ки ту мехонӣ ва онҳоро оятҳои Қуръон мегӯӣ, аз тарафи Худо нест. Гуфтори ту ҷумлаҳорест, ки аз худ мебофию ба Худо нисбат медиҳӣ.”

Аз ин ҷиҳат ояти мазкур онҳоро шадидан таҳдид намуда, сароҳатан ба мушрикон бо саволи инкорӣ посух гуфтааст, ки оё мушрикон мегӯянд, ки ӯ (Пайғамбар (с)) Қуръону оятҳои онро аз назди худ сохтаву бофтааст? Агар чунин бошад, ба онҳо бигӯ, ки шумо низ аз арабҳое ҳастед, ки дар суҳанварӣ даъвои фасоҳату балоғат доред, агар ростгӯ бошед, бигзор касеро, ки меҳаҳед, ба ғайри Худо бо ёрии худ бихонед, даҳ сурае мисли сураҳои Қуръон тартиб диҳед, ки дар тамоми нозуқиҳо ва банду бастаи ҷумлаҳо ва дар фасоҳату балоғат мисли сураҳои Қуръони беназир бошанд.

Оё мушрикон ба ин кор қодиранд, ва ба ин савол ҷавоб гуфта метавонанд? Ҳаргиз! Ҷавоб гуфта наметавонад! Зеро Қуръон сухани Худост, ҳамаро аз овардани китобе монанди худ оқиз гардонидааст.

فَالْمُتَجَبِّبُونَ لَكُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّمَا أُنزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ وَأَن لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

**Фа ил лам ястаҷибӯ лакум фаъламӯ аннамъ унзила
биъилмиллаҳи ва алла иллаҳа илла Ҳу. Фа ҳал айтум-м
муслимун. 14.**

14. Пас, агар кофирон сухани шуморо иҷобат накарданд, пас, он чӣ фурӯ фиристода шуд, бидонед, ки бо илми Худост ва бидонед, ки ҳеҷ маъбӯде ғайри Вай нест. Пас, оё шумо мусалмон ҳастед?

Вақто ки мушрикон Қуръонро сохтаи Муҳаммад (с) ҳисобиданд, барои онҳо тақлиф шуд, ки даҳ сура мисли даҳ сураи он, ки дар маъно ва фасоҳату балоғат монанди онҳо беназир бошанд таълиф кунанд. Мушрикҳо дар посухи ин савол натавонистанд навиштани сураҳоро мисли сураҳои Қуръон ба уҳдаи худ гиранд. Дар ин оят Алоҳтаҳолло фармуд, ки ай мушрикҳо яқин бидонед, ки Қуръон аз илме, ки махсуси Худост, сарчашма гирифта нозил шудааст. Фаҳмидани ҳақиқати маънои он то ҳоло ақлҳоро оқиз гардонидааст. Он худ муъҷиза аст ва чунон муъҷизаҳоро дар бар дорад, ки дарки онҳо аз қудрати илми башар берун аст. Ягон инсон ё ягон буту санам ба дараҷае илм ҳосил

карда наметавонад, ки чун Қуръон китоберо таълиф кунад. Инсон ҳаракат кунад ҳам, бе ғоидаву гумроҳист. Шумо аз овардани чунин китоб очиз ҳастед, пас бидонед, ки Худо ин Қуръонро нозил кардааст. Ба ғайри Ӯ дигар ҳеҷ Худое барҳаққу лоиқи парастиш нест, пас чаро назди Ӯ сар ҳам намекунеду мусалмон намешавед?

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَلَهُمْ فِيهَا وَهُمْ

فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾

Ман кона юриду-л-ҳайата-д-дунйа ва зинаатаҳа нуваффи илайҳим аъмалаҳум фиха ва ҳум фиха ла юбхасун. 15.

15. Ҳар касе зиндагониш дунё ва ороиши онро меҷӯяд, дар дунё ҷазои амалашонро ба тамои расонем ва ба онҳо дар дунё нуқсон дода нашоавд.

Дар оятҳои гузашта алайҳи мушрикони ва инсонҳои мисли онҳо, ки ба хоҳири ниғоҳдории манфиатҳои моддӣ худ, аз таслим шудан назди Қуръон худдорӣ карданд, далелҳо ва ҳуҷҷатҳо оварда шуд. Ҳоло дар ояти мавриди назар ба сарнавишти ин гуна афроди дунёпараст ишора шудааст. Худованд фармудааст, ки касоне, ки ба Қуръон имон наоварданд ва ба роҳи ҳидоятнамудаи Ӯ таъоло раҳсипор нашуданд, ҳаёту ҳашамат, завқу барқи дунёи чандинрӯзаи фонири қиблаи мақсуди худ қарор доданд ва фақат барои он амалан ҷидду ҷаҳд карданд; Дар ҳолати иҷрои амали солеҳ ҳам, фақат дарёфти обрӯи дунёро дар назар доштанд на розигии Худовандро; Барои чунин мардум, хоҳ яҳуд бошанду хоҳ насоро, хоҳ мушрик ё мунофиқ, ё мусалмони дунёпарастии риёкор, ваъдаи Худованд ба муқтазои илм ва ҳикмати хеш ин аст, ки ба онҳо дар ҳамин ҷаҳон бе ягон камукошт подоши амалҳои худро медиҳад, яъне онҳо ба пуррагӣ натиҷаи амалҳои худро дармеёбанд. Аммо дар охираш барои онҳо чӣ ҳаст? Ояти зер ин маъноро идома медиҳад.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا

وَبَطِلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

**Улّاика-л-лазӣна лайса лаҳум фи-л-аҳирати илла-н-нār.
Ва ҳабита мā санаъу фӣҳа ва баътилу-м мā кāну
яъмалун.16.**

**16. Он гурӯҳ касонеанд, ки дар охират ба ғайри отаиш чизи дигаре
барои онҳо нест. Ва он чӣ дар дунё карда буданд, дар охират
ботил шуд ва он чӣ мекунанд, ботил аст.**

Акнун дар охират барои чунин гурӯҳ ба ғайри отаиш Ҷаҳаннам чизи дигаре баҳра нест. Аз сабаби куфрашон ба Аллоҳ ва Пайғамбар (с) ва ботил будани нияташон натиҷаи амалҳои некашон низ бекор аст. Чунин мазмунро метавон аз оятҳои 18-19-20-21-уми сураи «Исро» ва инчунин аз ояти 20-уми сураи «Шӯро» дарёфт кард. Зеро ҳар амале, ки дар дунё карданд, аз имон ҳолӣ буд, ҳар амале, ки аз имон ҳолӣ бошад, аслан ҳабата (аз савоб ҳолӣ) аст, амали ҳабата дар қиёмат миқдори пари пашша вазни савоб надорад.

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ
كُتِبَ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ ۚ مِنْ
الْأَحْزَابِ فَأَلَنَّا مَوْعِدَهُ ۚ فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّنْهُ ۚ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٦﴾

**А-фа маъ кāна љалā баййинати-м ми-р-Раббиҳи ва ятлуҳу
шāҳиду-м минҳу ва миъ қаблиҳи китāбу Мӯсā имāма-в ва
раҳмаҳ. Улّاика юъминӯна биҳ. Ва ма-й якфур биҳи мина-л-
аҳзāби фа-н-нāру мавъидуҳ. Фа лā таку фӣ миряти-м минҳ.
Иннаҳу-л ҳаққу ми-р-Раббика ва лāкинна аксара-н-нāси лā
юъминун. 17.**

**17. Оё касе, ки аз ҷониби Парвардигори ҳеши бо ҳуҷҷати
ошкор бошад ва аз паси он гувоҳе аз ҷониби Парвардигори ӯ
гувоҳи вай бошад ва пеш аз он Китоби Мӯсо пешво ва мойи
бахшоиши он гурӯҳ, ки имон меоранд ба Қуръон гувоҳи вай бошад,
мисли дигарон (дунёталабон) аст? Ва ҳар ки аз гурӯҳҳо ба он
кофир шуд, пас, отаиш ҷои вай аст. Пас, аз нузули Қуръон дар**

шубҳа мабош. Ҳаройина, вай дуруст аст, ки аз ҷониби Парвардигори ту омада аст, валекин бештари мардум имон намеоранд.

Дар тафсири баъзе калимаҳои ояи мазкур муфасссирон чунин гуфтаанд: «Мурод аз «Баййинаҳ» Қуръон ва аз «шоҳид» муъҷизаҳои Пайғамбар (с), ё муъминҳо ва мурод аз «китоб» Тавротӣ Мӯсо (а) аст». Дар ояи таҳти назар сифати Пайғамбар (с) ва муъминони мухлисе, ки мубаллиғи (расонандаи) илми ҳақиқатанд, баён шудааст. Касоне, ки мунтаҳои ҳадафашон фақат дунёст, бояд мушоҳида кунанд ва бидонанд, ки бо афроде, ки Аллоҳ пуштупаноҳи онҳост, ҳаргиз баробар шуда наметавонанд. Бо ибораи дигар, дар оғози ояи мазкур Аллоҳтаъоло чунин хабар додааст, ки оё касе, ки барои дуруст будани корҳои хеш дар ихтиёр далелҳои ошкор дорад, ҳар замон аз тарафи Парвардигор барои тасдиқи ӯ чун шоҳид ваҳйи Илоҳӣ омада меистад, инчунин Таврот (китоби Мӯсо (а)), ки пеш аз Қуръон нозил шудаасту дар замони худ низ барои мардуми он давр пешво ва барои ҳидояти онҳо раҳмати Илоҳӣ буд ва дар бораи дар оянда омадани (фиристода шудани) пайғамбар, чун Муҳаммад (с) муждаовар буд, бо кофирону мушрикони дунёпараст баробар аст? Оё касе, ки мунтаҳои ҳадафу мақсадаш ягона зарку барқи дунёст бо фиристодаи Аллоҳтаъоло баробараст? Ҳаргиз!

Дар ҷумлаи дувум Аллоҳтаъоло касонеро, ки Қуръон ва оятҳои аз он дурӯғ меҳисобад, шадидан ваъид (ваъдаи ҷазо) намуда фармудааст, ки ҳар касе, хоҳ мардуми Макка, ё аз кадом гурӯҳе бошад ва ба Қуръону оятҳои он куфр варзад, хоҳ нохоҳ оташи Ҷаҳаннам бошишгоҳи ӯст. Дар ҷумлаҳои охири ояи мавриди назар, сухан ба Расулulloҳ (с) раван бошад ҳам, лекин мувофиқи фикри муфасссирон ҳамаи мардум аст. Дар он Аллоҳ тоъоло фармудааст, ки Қуръон аз назди Аллоҳ нозил шудааст. Он чи дар он аст, ҳама ҳақ аст. Агарчи бештари мардум дар асари ҷаҳлу таассуб ва худхоҳӣ имон наоранд ҳам, Қуръон аз садоқати ту ва аз гирифтор шудани мушрикон ба оташ хабар додааст. Дар шак набош!

Мувофиқи маънои ин оят дар «Саҳеҳ»-и Муслим бо ривояти Абӯмӯсои Ашъарӣ чунин омадааст, ки Расулulloҳ (с) фармуданд: **“Қасам ба Зоте, ки ҷон (нафс)-и ман дар ихтиёри Ӯст, касе аз ин уммат хоҳ яҳудӣ бошад хоҳ насронӣ, маро нашунаваду ба ман имон наорад, магар ин ки вориди Ҷаҳаннам хоҳад шуд”**. Барои дуруст дарк намудани маънои ояи таҳти назар ба оёти 1-2-и сураи «Сачда» ва ба оёти 1-2-и сураи «Бақара» ва ба ояи 103-и

сураи «Юсуф» ва ояти 116-и сураи «Анъом» ва ба ояти 20-и сураи «Сабо» муроҷиат шавад.

Ояти зер аз сарнавишти мункирон сухан меғӯяд.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۖ أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَىٰ رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ ۚ أَلَا لَعْنَةُ

اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٨﴾

**Ва ман аъламу мим манифтаро ъалаллоҳи казиба. Улаъика
юъраъуна ъала Раббихим ва яқулу-л-ашҳаду ҳаулъаи-л-
лаъина казабу ъала Раббихим. Алъ лаънатуллоҳи ъала-л-
џолимин. 18.**

18. Ва кист ситамгортар аз касе, ки бар Худо дурӯгеро барбаст? Ин ҷамоъаро ба Парвардигори хеш арз карда шавад ва гувоҳон гӯянд: «Онҳоянд, ки бар Парвардигори хеш дурӯг бастанд». Огоҳ бош, лаънати Худо бар ситамкорон аст.

Касе аз тарафи Худо (ҷ.ҷ.) сухан гӯяд, ва ҳар касе ўро дуруғгуй ҳисобад, дар ҳақиқат сухани Худоро дурӯғ ҳисобида аст. Алоҳтаъоло дар ин оят аз расвогии чунин шахсон ва аз ояндаи шуми онҳо хабар додааст, ки оё аз касе, ки суханҳои дурӯғ ва ёваҳоро ба Алоҳтаъоло нисбат диҳад, (мисли ин, ки гӯяд: «Бутон назди Аллоҳ таъоло моро шафоат мекунанд, ё гӯяд, ки Узайр (а) писари Худост ва ғайра». Ҳол он ки Худованд аз чунин сифатҳо покиза аст) шахси золимтар ҳаст? Албатта, нест!

Дар давоми оят ояндаи шуми чунин шахсон баён шудааст, ки онҳо дар саҳрои рӯзи қиёмат ба додгоҳи Худованд ҳамроҳи амалҳояшон ҳозир мешаванд ва мувофиқи амалҳояшон ҳисоб гирифта мешавад. Он ҳангом шоҳидон (фариштагон, Пайғамбарон, олимоне, ки мувофиқи дастури Илоҳӣ онҳоро панду насиҳат карда буданд) гувоҳи медиҳанд ва меғӯянд, ки ин арзашудагон шахсоне ҳастанд, ки ба Парвардигори бузургу меҳрубон дурӯғҳо бастанд, ва махлуқро шарикӣ Ў донистанд. Сипас он шоҳидон бо овози баланд меғӯянд: «Лаънати Худо бар шумо, эй ситамгорон!» Имом Бухорӣ ва Муслим аз Қатода (р) чунин ривоят кардаанд: «Дасти ибни Умар (р)-ро гирифта ҳамроҳи ў роҳ мерафтем, ноҳост марде дар рӯбарӯи мо ҳозир шуд. Ибни Умар (р) аз он мард пурсид: «Дар

бораи рӯзи қиёмат аз Расулуллоҳ (с) чӣ шунидаӣ, ба ман нақл кун!” Он мард гуфт: “Дар хусуси рӯзи қиёмат аз Расулуллоҳ (с) шунидам, ки гуфтанд:

«Худованд рӯзи ҳисоб шахси муъминро ба Худ наздик мекунад, то ба он ҷое, ки ӯро аз чашми мардум мастуру дар паноҳи раҳмати Худ қарор медиҳад. Сипас ӯро ба гуноҳҳои содиркардааш иқрор мекунонаду ба ӯ мегӯяд: «Оё ба ёд дорӣ дар дунё фалон гуноҳро содир карда будӣ? Оё фалон гуноҳи дигарро дар ёд дорӣ? Шахси муъмин дар посух мегӯяд: Парвардигоро! Ба ёд овардам!» Ба ҳамин тариқ, ҳама гуноҳҳои содиркардаи худро эътироф мекунаду ёдоварӣ мекунад ва назди худ яқин мекунад, ки албатта, аз ҷумлаи ҳалокшуда-гон шудааст. Дар ин асно Худованд ба ӯ мегӯяд: «Ман гуноҳҳои туро дар дунё аз мардум пинҳон доштам, ҳеҷ кас ба ғайри ман надонист, ки ту чунин гунаҳкорӣ, имрӯз ҳам ман гуноҳҳои туро омӯрзидам». Сипас барои вуруди Ҷаннат номаи амалҳои ҳасаноташ ба ӯ дода мешавад. Аммо гувоҳон дар ин асно ба шахси кофиру мунофиқ мегӯянд: «Инон касоне буданд, ки дар дунё суҳанҳои дурӯғро ба Аллоҳ нисбат медоданд, огоҳ бош, лаънати Худо бар ситамгорон!».

Ояти баъдӣ сифати ингуна золимонро баён мекунад...

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ

كٰفِرُونَ

**Ал-лазӣна ясуддӯна ъан саби́ллиллаҳи ва ябғунаҳā
ъиваҷа-в ва ҳум би-л-āхирати ҳум кāфирӯн. 19.**

**19. Ононе ки мардумро аз роҳи Худо боз медоранд ва барои он
васфи қачӣ мепоҳанд, ва онҳо касонеанд, ки ба охират бовар
надоранд!**

Сарчашмаи ҳама табоҳкориҳо аз он ҷумла зулм, фиребкорӣ, ҳалолу ҳаромро фарқ накардан, аз ҳад таҷовуз кардан ва ғайра нишонаи он аст, ки инсон ба рӯзи қиёмат бовар надорад. Ояти мазкур аз аҳволи шахсоне, ки сифаташон дар ояти қаблӣ гузашт, хабар додааст, ки золимон касоне ҳастанд, ки бо имон наовардани худ кифоя накарда, балки мардумро аз роҳи ҳақ боз медоранд, бо макрҳо дар дили мардум шубҳа меандозанд. Агар тавоно бошанд,

бо шиканча таҳдид мекунанд, ё ба додани (чизи беарзиши) дунявӣ ваъда медиҳанд. Хулоса, ҳар касро, ки тавонанд аз имон овардан ба Худои якка ва ягона боз медоранд. Онҳо саъй мекунанд то роҳи мустақим (рост)-ро, ки мардумро ба сӯи Ҷаннат мебарад, дар назарашон ноҳамвору қач нишон диҳанд. Агар ояте, ё ҳадисеро тафсир кунанд, ҳақиқати онро назди худ махфӣ нигоҳ дошта, ба раъйи худ кам ё зиёд ва ё аз мақсад берун маъно медиҳанд, то роҳи рост дар назари мардум ҷилвагар нашавад. Сабаби ин ҳама амалҳои зишти онҳо, чуноне ки дар боло ишора шуд, он аст, ки онҳо ба рӯзи охират имон надоранд.

Ояти зер ин муқаддимаро идома медиҳад...

أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ

مِنْ أَوْلِيَاءَ يُضَعِفُ لَهُمْ الْعَذَابُ ۚ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا

كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿٢٠﴾

**Улّاика лам якуну муъҷизина фи-л-аръи ва mā kāна лаҳум-
миң дуниллаҳи мин авлийаъ. Юзбафу лаҳуму-л-ъазāб.
Mā kāну ястатӣъуна-с-самъа ва mā kāну юбсирун. 20.**

**20. Ин ҷамоъа дар Замин (Худоро) оҷизкунандагон набошанд,
онҳоро ба ҷуз Худо касе дӯст набошад, онҳоро дучанд азоб карда
шавад, (зеро) наметавонистанд ҳақро шунаванд ва набуданд, ки
(онро) бубинанд.**

Аллоҳ таъоло ҳар вақте хоҳад, онҳоро муҷозот мекунад. Онҳо дар кадом маконе бошанд, дар қаламрави қудрат ва қаҳри Парвардигор қарор доранд. Чун азоби Илоҳӣ сари онҳо биояд, ба ғайр аз Аллоҳ таъоло дигар дӯсту пуштибоне надоранд, то таҳти ғимояи ӯ паноҳ баранд ва ҳеҷ ҷои гурезе надоранд, то аз рӯйи замин ва таҳти осмони Парвардигор ба он ҷо гурезанд. Аллоҳ таъоло бо лутфи худ онҳоро дар дунё аз чашм ва гӯш, ки неъмати бузурганд, то оятҳои Парвардигорро бинанду шунаванд, бархурдор кард. Солҳо муҳлат дод, аммо онҳо ба қадри ин неъматҳо нарасиданд, ҳар чӣ, ки тақозои нафси шаҳвонияшон буд карданд, имон наоварданд ва нагузоштанд, ки дигарон имон оранд, то тавонистанд роҳи ростии Исломиро дар назди мардум бо ҳазор ҳилаҳо қачу ноҳамвор нишон доданд. Дар охир ба марг

саропанча шуданд, ба хатоҳои худ огаҳ ва бо ҳазорҳо пушаймонӣ ва бо забони гирифта, бе ягон ҳарф задан, бо ҳасратҳо дар дил қон супориданд. Азоби чунин шахсон дар Қиёмат, нисбат ба аҳли куфр чандин маротиба (мувофиқи ояти 13-уми сураи «Анкабут» ва 88-уми сураи «Наҳл») зиёдтар аст.

Инчунин.....

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

Улаїка-л-лазїна хасирӯ анфусаҳум ва залла ъанҳум-м ма кәнӯ яфтарӯн. 21.

21. Он гурӯҳ касонеанд, ки дар нафсҳои хеш зиён кардаанд ва аз онҳо он чӣ бо гумони худ бармебофтанд гум шуд.

Ояти мазкур натиҷаи амали шахсонеро, ки сифаташон дар ояти қаблӣ гузашт баён кардааст. Он гурӯҳ инсонҳо касонеанд, ки бо сабаби парастии бутҳо дар баробари Худо небахтии дунё ва охираташонро гум кардаанд. Онҳо дохилшавии Ҷаннатро ба дохилшавии Ҷаҳаннам ва роҳати тану қонашонро ба зиёну зарари абадӣ иваз кардаанд. Зеро бутпарастон даъво доранд, ки бутҳояшон дар қиёмат назди Худо онҳоро шафоъат мекунад, аммо дар он рӯз ҳамаи бутҳо аз чашм нопадиданд ва ҳеч нест, ки бутҳо ба кӯмаки мушрикони бишитоибанд, ё кореро ба ғоиди онҳо анҷом диҳанд. Бошанд ҳам, чуноне ки аз маънои ояти 6-уми сураи «Аҳқоф» маълум мешавад, алайҳи парасторони худ шохидӣ медиҳанд. Маънои ояти мазкурро бо мутолиаи ояти 81-82-уми сураи «Марям» ва ояти 25-уми сураи «Анкабут» ва ояти 166-уми сураи «Бақара» метавон пурратар фаҳмид. Ояти зер сарнавишти чунин касонро боз ҳам қотеъона баён мекунад:

لَا جَرَمَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ إِلَّا خَسِرُونَ

Лә ҷарама аннаҳум фи-л-аҳирати ҳуму-л-ахсарӯн. 22.

22. Бе шак, онҳо дар охират бисёр зиёнкоранд.

Худованд дар ин оят аз касоне ки сифаташон дар оятҳои қаблӣ гузашт, қатъӣ хабар додааст, ки бе шакку шубҳа дар охират онҳо зиёндидагарини мардуманд. Зеро тамоми неқӯии охиратро ба маишати андаки дунёи ғоӣ иваз кардаанд. Дигар барои онҳо дар қиёмат на дараҷот ҳасту на неъмат, на шароб ҳасту на ҳур, на таъом ҳасту на қаср ва на қурби Раҳмон, балки ба ғзаби Аллоҳи дайён рӯ ба рӯ шудагонанд. Ин буд ҳоли инсонҳои сиёҳрӯз. Дар

айни замон ояти зер аҳволи инсонҳои некбахро чунин зикр кардааст.

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

**Инна-л лазӣна āманӯ ва ъамилу-с-солиҳāti ва ахбатӯ
илā Раббихим улāика асҳāбу-л-Ҷаннаҳ.
Ҳум фӣҳā холидун. 23.**

**23. Ҳаройина, касоне ки имон оварданд ва амалҳои шоиста
карданд ва дар баробари Парвардигори худ фурутанӣ карданд, он
гурӯҳ аҳли Биҳиштанд ва онҳо он ҷо ҷовидонанд.**

Дар ояти мазкур сифатҳои асосии гурӯҳи инсонҳои аҳли Биҳишт баён шудааст. Аз он ҷумла, сифати аввалин ва асосии биҳиштиён имон овардан аст. Имон овардан аз ду қисм иборат аст: Қисми аввал бояд ба дил (дар қалб) тасдиқ кард, ки ғайр аз Аллоҳ таъоло дигар илоҳе нест ва Муҳаммад (с) пайғамбари барҳақ аст; Қисми дувум бояд бо забон боварии худро тасдиқ (иқрор) кард.

Сифати дигар биҳиштиён он аст, ки онҳо бояд баъд аз имон овардан амалҳои солеҳ (шоиста) кунанд. Ба таври мухтасар амали солеҳ иҷро кардани тамоми амрҳои Аллоҳ таъоло ва худдорӣ кардан аз тамоми манъиёти Аллоҳ таъоло иборат аст. Бузургтарин амалҳои солеҳ баъд аз имон овардан, намоз гузоридан, рӯза доштан, закоти мол додан ва ҳаҷ кардан аст. Сифати дигари биҳиштиён, ки дар ин оя зикр мегардад, ҳангоми иҷрои тамоми амрҳо ва манъиёти Аллоҳ таъоло фурутанӣ кардан аст. Инчунин ба ваъдаҳои Аллоҳ таъоло сидқан, бешакку шубҳа бовар кардан аз сифатҳои шахси муъмин аст. Шахсоне, ки дорои чунин сифатҳои ҳамидаанд, ҳеҷ шакку шубҳае нест, ки бо хости Худо ба ҷаннатҳое, ки тамоми воситаҳои нозу неъмат ва фароғат мавҷуд аст, дохил шуда абадӣ дар он боқӣ мемонанд. Аллоҳ таъоло фарқи муъмин ва шахси беимонро бо овардани мисол дар ояти зер чунин баён карда аст:

﴿ مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى وَالْأَصْمَى وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ ۚ هَلْ

يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴾

﴿ Маҷалу-л-фарӣқайни ка-л-аъма ва-л асамми ва-л-
баъири ва-с-самӣъ. Ҳал яставийāни маҷалā. А-фа лā
тазақкарӯн. 24.

24. Сифати ин ду гурӯҳ монанди кӯру кар ва бинову шунавост. Оё
ин ду гурӯҳ дар мисол баробаранд? Чаро панд намегиранд!?

Аллоҳ таъоло дар ин оят касонеро, ки гумроҳанд, ба шахсони
кӯру кар ва шахсони аҳли саодату имонро ба шахси шунавову бино
монанд карда, фармудааст, ки оё ин ду гурӯҳ бо ҳам баробаранд?
Ҳаргиз! Бо ибораи дигар оё шахси муъминин содиқ, ки имон дорад
ва амали солеҳ мекунад ва ваъдаи дохил шудан ба Ҷаннат ва онҷо
абадӣ монданро дорад, монанди шахсест, ки кофир асту дар
зулумоти ҷаҳлу гумроҳӣ ҳайрон мондааст? На! Монанд нест! Чаро
мардум ба ин гуна андарзо эътибор намедиханду панд
намегиранд? Барои пурра фаҳмидани маънои ояти мазкур ба
эзоҳи ояти 20-уми сураи «Ҳашр» ва оятҳои 19-20-21-22-23-24-уми
сураи «Фотир» муроҷиат шавад.

Дар оятҳои зер достони қавми Нӯҳ (а) баён шудааст...

﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ ۖ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴾

Ва лақад арсалнā Нӯҳан илā қавмиҳи иннӣ лакум назӣру-м
мубӣн. 25.

25. Ҳаройина, Нӯҳро ба сӯйи қавми ӯ фиристодем. Гуфт: «Ман
барои шумо бимкунандаи ошкорам...

﴿ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ ۖ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴾

Ал лā таъбудӯ иллаллоҳ. Иннӣ аҳофу ъалайкум ъазāба
явмин алӣм. 26.

26. ...ин ки ҷуз Худо ҳеҷ чизро ибодат накунад. Ба дурустӣ ки ман
барои шумо аз азоби рӯзи дарддиҳанда метарсам!».

Дар ин оят ва оятҳои баъдӣ барои панд гирифтани бедор сохтани фикри инсонҳо, то ин ки мардум аз сарнавишти шуми табаҳкорон огоҳ шаванд, аз таърихи Пайғамбари улулазм Нӯҳ (а), ки алайҳи шахсони гумроҳ сарсахтона мубориза мебурд, сухан рафтааст. Дар оғоз Аллоҳтаъоло чунин гуфтааст, ки дар ҳақиқат мо Нӯҳ (а)-ро дар сифати Пайғамбарӣ ба суйи қавмаш, (то ин ки роҳи ҳидоятро ба онҳо нишон диҳад), ҳамчу бимдиҳанда фиристодем. Вақто ки Нӯҳ (а) шароит пайдо кард, то битавонад Пайғамбарии худро исбот кунад, аввалан ба онҳо гуфт, ки омадаам то шуморо фаҳмонам, ки шумо бояд ба ғайри Худои ягона чизи дигаре (чун бутҳоятон Сувоъ, Яғус ва Наср)-ро парастид накунед. Агар аз бутпарастӣ даст накашед, ман дар бими онам, ки дар рӯзи аламдиҳанда (қиёмат) шумо ба азоби ҷонгудоз гирифтор мешавед.

Хулоса Нӯҳ (а) вазифаи худро иҷро кард, лекин қавми ӯ (а) ҷи ҷавоб дод? Ояти зер баён мекунад;

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرَلَكَ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا

نَرَلَكَ أَتَبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَاذِلُنَا بَادِيَ الرَّأْيِ وَمَا نَرَى

لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ ﴿٢٧﴾

Фа қола-л-малау-л-лазӯна кафару миң қавмиҳи ма нароқа илла башара-м мишланā ва ма нароқа-т-табаъака илла-л-лазӯна ҳум арозилунā бāдия-р-раъйи ва ма наро лакум ъалайнā миң фазлим бал нашуннукум кāзибин. 27.

27. Пас, сардорони (аз) қавми ӯ ки кофир буданд, гуфтанд: «Туро намебинем, магар одаме монанди хеш ва намебинем, ки пайравӣ карда бошанд туро, магар фурумоягону соддалавҳон. Ва туро бар худ ҳеҷ бузургӣ намебинем, балки гумон мебарем, ки аз дурӯғгӯён ҳастӣ!».

Вақто Нӯҳ (а) азоби рӯзи пурдаҳшати ҷазоро (хоҳ рӯзи қиёмат бошад, ё рӯзи тӯфон) дар ҳолати даъват ба қавми худ фаҳмонид, сарватмандони кофир, ки ҳамеша барномаи онҳо иборат аз баҳонаҳои дурӯғини зидди сухани ҳақ аст, дар ҷавоби даъват се далели беасос оварданд, ки аз он суханҳо туғёну паёмбарии Нӯҳ (а)-ро напазируфтанишон ошкоро маълум шуд.

1. Сарватмандони кофир гуфтанд, ки эй Нӯҳ, ту чиҳо мегӯӣ? Мебинем, ки ту монанди мо инсон ҳастӣ. Бояд ин вазифаро фариштагон, ки мақомашон аз инсон болотар аст ва аҳволи инсонҳоро бештар медонанд, ба дӯш дошта бошанд. Чӣ гуна ба ин мақом ту сазовор шудӣ мо не?

2. Сарватмандони беинсоф дар кадом ҷомеае, ки бошад, сарчашмаи фасодно ташкил медиҳанд. Зеро аз назари онҳо соҳибони касбҳои оддӣ, камбағалон, ки аз шарафи зоҳирӣ бархӯрдор нестанд, шахсони табақаи поён, фурӯмо ва беҳирад ҳисобида мешуданд, аз ин рӯ мегуфтанд, ки мо дида истодаем, ки ҷавонони ноогоҳу бетаҷрибаи рӯзгор, аз ҳодисаҳои замон беҳабар ва камбағалу камхирад, содаву ҳақиру зудбодар атрофи ту ҷамъ гардида, пайрави ту шудаанд. Оё аз ашроф касе ҳаст, ки ба суҳанони ту бовар карда бошад?

3. Онҳо инчунин бо таънаву эрод гуфтанд, ки эй Нӯҳ! Мо дар ту ва он фурӯмогон, ки атрофи ту гирд омаданд аз ту пайравӣ мекунанд, аслан ҳеҷ фазлу бартарие намебинем, то бо назардошти он аз мо дида шоистаи чунин мартаба бошад! Бо ҳамин далелҳо мо гумон мекунем, ки ту дар суҳанҳоят дурӯғӯ буда, бо ин гуна найранг меҳаҷӣ раёсат ва роҳбариро ба даст оӣ!

Чун Нӯҳ (а) ин тухматро, ки умматҳои дигар ба Пайғамбарони замони худ низ гуфта буданд, аз кофиршудагони қавми худ шунид, бо оромӣ ва нармӣ ба онҳо...

قَالَ يٰٓقَوْمِ اَرَأَيْتُمْ اِنْ كُنْتُ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِّنْ رَبِّىْ وَاَتٰنِىْ رَحْمَةً مِّنْ

عِنْدِهٖ فَعُمِّتْ عَلَيْكُمْ اَنْزِلُكُمْوَهَا وَاَنْتُمْ لَهَا كٰرِهُونَ

Қола йā қавми а-раайтум иӢ кунту Ӣалā баййинати-м ми-р Раббӣ ва āтāнӣ раҳмата-м мин ӢиӢдиҳӣ фа Ӣуммият Ӣалайкум а-нулзимукумуҳā ва аӢтум лаҳā кāриҳун. 28.

28. Гуфт: «Эй қавми ман! Маро хабар диҳед, ки агар ман бар ҳуҷҷати дуруст аз Парвардигори худ бошам ва ба ман аз назди Худ бахшоиш (набуват)-е дода бошад, пас, ҳақиқати он бар шумо пӯшида бошад, оё он (имон овардан)-ро бар шумо маҷбур кунам ва ҳол он ки шумо ноҳаҷону омода набоед? (Имони маҷбурӣ қабул нест).

Нӯҳ (а) аз қавми худ ҳарчанд суханҳои дилхарошро шунида бошад ҳам, аммо ба онҳо суханҳои дурушту ранҷовар нагуфт. Балки барои он, ки андеша кунанд бо нармӣ ба онҳо гуфт, ки эй қавми ман, ба ман хабар диҳед, ки агар барои пайғамбари ростин будани ман аз тарафи Парвардигор ҳуҷҷати ошкоро далолаткунанда омада бошад пазириши онро барои шумо ҳатмӣ гардонида ва маро аз байни шумо насиби раҳмати Худ сохта, ба Пайғамбарӣ мушараф гардонида бошад, аммо ин кор бар шумо махфӣ монда бошад ва шумо онро нафаҳмед, ин айби кист? Боз ҳам Пайғамбарии моро инкор мекунеду аз пайравии ман даст мекашед? Шумо сифатҳои башариятро барои ман далел меоред! Оре! Ҳама инсонҳо дар сифати одамият баробаранд, локин ҳама ба сифатӣ пайғамбарӣ шоиста нестанд, то онҳо тавонанд пайғамбар шаванд. Ҳоло пайғамбарии маро қабул доред, ё на, ин кори шумост ва ба ақидаи шумо ҳавола. Ман ҳам наметавонам бар хилофи майли ботинии шумо, дар ҳоле ки имон оварданро макруҳ медонеду омодаи имон овардан нестанд, маҷбуран имонро дар дили шумо дохил кунам. Ин кор барои ман лозим нест. Худованд низ ҳеҷ касро маҷбур намекунад!!!

Ояти зер идомаи суханҳои Нӯҳ (а) аст...

وَيَقَوْمٍ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا إِنَّ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا بِطَارِدٍ

الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّهُمْ مُّلقُوا رَبِّهِمْ وَلَكِنِّي أَرْسَلْتُكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴿٢٩﴾

Ва йā қавми лā ас-алукум ъалайҳи мālан ин аҷрия иллā ъалаллоҳ. Ва мā ана битōриди-л-лазūна āманū. Иннаҳум-м мулāқу Раббихим ва лāкиннī арōкум қавман таҷҳалун.29.

29. Эй қавми ман! Бар ин пайғом аз шумо ҳеҷ моле савол намекунам, нест музди ман, магар бар Худо ва ман аз назди худ ронандаи ононе ки гаравидаанд, нестам. Ҳаройина, онҳо ба Парвардигори хеш мулоқоткунандаанд. Валекин ман шуморо қавми ҷоҳил мебинам.

Дар оятҳои қаблӣ посух ба баҳонаҳо ва эродҳои қавми худҳоӣ, Нӯҳ (а) гузашт. Ҳоло ояти мазкур дар ҷавоби он суханҳо яке аз далелҳои Пайғамбар (а)-ро баён кардааст. Яъне Нӯҳ (а) ба он қавми кӯрдилӣ худ гуфт, ки эй қавм, ман дар бораи даъвати худ аз шумо на мол мецоҳам, на сарват ва на падош, то ин ки

назди шумо муттаҳам бошам. Аҷру подоши ман назди Худоест, ки маро дар сифати Пайғамбарӣ ба сӯи шумо фиристодааст ва ҳамчунин аз барономаи худ ҳадафи моддӣ надорам. Шумо бояд бифаҳмед, ки ҳеҷ муддаъии дурӯғин наметавонад чун ман нороҳатиеро, ки аз шумо ба ман мерасад, бардошт карда тавонад. Огоҳ бошед, ки имоновардаи мусалмонро, хоҳ фақир бошаду хоҳ инсонии оддӣ, хоҳ ҷавон бошаду хоҳ бетачриба ба хотири шумо шуда аз назди худ ҳаргиз намеронам. Онҳо касонеанд, ки фардо рӯзи қиёмат ба лиқои (дидани) Парвардигори Худ мушарраф мешаванд. Иштибоҳи бузурги шумо ин аст, ки шарафи инсонро бо молу сарват андоза мекунед. Чӣ, ба гумони шумо шахсони покдилу боимон, агар тиждаст ва побараҳна бошанд, аз даргоҳи Худованд дуранд? Агар аз ин фикр барнагардед, баҳои шумо назди ман ин аст, ки шумо қавми чоҳиледу ҳақиқати корро намехоҳед фаҳмед.

وَيَقَوْمٍ مِّنْ يِّنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِن طَرَدْتُهُمْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣٠﴾

Ва йā қавми ма-й-янсуруни миналлоҳи ин тараттуҳум. А-фа лā тазақкарӯн. 30.

30. Ва эй қавми ман! Агар онҳоро биро нам, кӣ маро аз уқубати Аллоҳ нусрат медиҳад? Оё панд намегиред?

Дар давоми даъвати худ Нӯҳ (а) бо тавзеҳи бештаре ба қавми худ гуфт, ки эй қавми ман, агар ман ин гурӯҳи боимону мусалмонро, ки атрофи ман чамъ шуданд ва пайрави гуфтаҳои мананд, аз назди худ биро нам, хилофи хирад кор кардаам. Фардо дар додгоҳи бузурги адолати илоҳӣ (ё шояд дар ин ҷаҳон) бо ин сабаб ба ҳашм гирифтор шавам, дар он сурат, кӣ ба кӯмаки ман мешитобад? Кӣ метавонад маро паноҳ диҳад? Рондани онҳо аз назди худ кори содда нест, чаро панд намегиред? Барои пурра сохтани маънои ин оятҳо ба оятҳои 52-53-юми сураи «Анъом» мувоҷиат шавад.

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِندِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَن يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَّمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣١﴾

**Ва лã ақулу лакум ъинди хазãинуллоҳи ва лã аъламу-л
гайба ва лã ақулу инни малаку-в ва лã ақулу лил лазина
таздарӣ аъюнукум лай-юътияҳумуллоҳу хайро. Аллоҳу
аъламу би ма фӣ афусихим. Инни иза-л ламина-з-
золимин. 31.**

**31. Ва ба шумо намегӯям, ки назди ман хазинаҳои Худоист ва на
он ки гайбро медонам ва намегӯям, ки «ман фариштаам» ва
намегӯям ба касоне ки шумо ба онҳо ба чашиҳои ҳорӣ менигаред,
«онҳоро Худо ҳеҷ неъмате нахоҳад дод», Худо ба он чӣ дар
замири онҳост, донотар аст. Агар чунин гӯям, ҳаройина, ман он
гоҳ аз ситамгарон бошам!».**

Дар посухи эродҳои қавми худ Нӯҳ (а) ба онҳо гуфт, ки эй қавм, ба ғайри ваҳии Илоҳӣ, ки ба ман меояду шуморо оқиз мегардонад, агар дигар чизро аз ман интизор бошед, ин иштибоҳи шумост! Ошкоро ба шумо гуфта метавонам, ки тасарруфи хазинаҳои илоҳӣ дар ихтиёри ман нест ва ҳамчунин бо ихтиёри худ кореро анҷом дода ҳам наметавонам. Ба ғайри он миқдоре, ки Худованд ба ман донондааст, гуфта наметавонам, ки илми ғайбро медонам аз он чи пайравони ман дар ниҳон доранд, бохабарам. Ба шумо низ гуфта наметавонам, ки ман фариштае аз фариштагони Илоҳиям. Инчунин дар бораи шахсоне, ки атрофи ман ҷамъ омаданду дар чашми шумо ҳақиранд, ҳаргиз гуфта наметавонам, ки Худованд ҳеҷ хайру подоши некро ба онҳо нахоҳад дод. Балки баръакси фикри шумо фикри ман он аст, ки некии ҳарду ҷаҳон моли онҳост. Боз нияташонро Худо медонад. Ҳоло ман дар зоҳири онҳо ҷуз некии чизи дигареро намебинам. Ҳеҷ пайғамбари ростин ин даъвоҳоро накардааст, ман ҳам намекунам, ҳар касе чунин даъвои сегоноро дошта бошад ӯ фиристодаи Худо нест, балки ӯ ҷоҳилу каззоб аст.

Ба ин мазмун дар сураи «Анъом», ояти 50-ум дар шаъни Расуллоҳ (с) низ гузашт. Бо вучуди ин қадар сари муросо омадани Нӯҳ (а) он дағалмуомилакунадагон ба Нӯҳ (а) !...

قَالُوا يَنْوُحُ قَدْ جَدَلْتَنَا فَأَكْثَرْتَ جِدَالَنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِن

كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِينَ ﴿٥٠﴾

**Қолу ӯа Нӯҳу қад ҷадалтанā фа аксарта ҷидāланā
фаътинā би ма таъидунā ин кунта мина-с-содиқин. 32.**

32. Гуфтанд: «Эй Нӯҳ, ҳаройина, бо мо муҷодала кардӣ, пас, ҷидолро бо мо бисёр кардӣ, пас, ба мо он чиро ваъда мекуни, агар аз ростгӯён ҳастӣ, биёр!».

Аз мазмуни ояти мазкур маълум мешавад, ки барои ҳидоят ёфтани қавми худ ва барои расидан ба ин ҳадаф Нӯҳ (а) муддатҳои тӯлонӣ кӯшишҳо ба харҷ додааст. Аммо он қавми гумроҳ аз Нӯҳ (а) изҳори хастагӣ карда, ба ӯ (а) гуфтаанд, ки эй Нӯҳ, дар ҳақиқат барои ба ҳадафи худ расидан, бо мо бисёр баҳсу ҷидол кардӣ, бо ҳуҷҷатҳо суханҳои моро рад кардӣ, акнун байни мо ва ту ҷидол бас аст. Агар рост мегуӣ ва он азоби Илоҳиеро, ки ба мо ваъда додӣ бо он моро метарсонӣ ва бими он дорӣ, ки ногузир бар сари мо омаданист, даъват кун биояд. Чунин мазмунро аз ҷамиъи оятҳои, ки дар сураҳои Қуръон дар шаъни Нӯҳ (а) дарҷ гардидаанд, фаҳмидан мумкин. Аз он ҷумла, дар оятҳои 5-ум то 13-уми сураи «Нӯҳ» (а) Худованд аз забони Нӯҳ (а) чунин хабар додаст: *«Эй Парвардигори ман, албатта, ман шабу рӯз қавми худро даъват кардам! 6. Пас, даъвати ман ҷуз гурехтан чизеро дар онҳо зиёда накард. 7. Ва ҳар боре ман онҳоро даъват намудам, то Ту онҳоро омӯзиши кунӣ, ангуштонашонро дар гӯшҳоишон ниҳоданд ва бо ҷомаҳоишон худро печониданд ва дар қуфр мудовамат карданд ва саҳт кибр варзиданд. 8. Сипас, ба ростӣ, ман онҳоро бо овози баланд даъват кардам. 9. Боз, ба ростӣ, ман онҳоро ошкор гуфтам ва онҳо пинҳон низ гуфтам. 10. Пас гуфтам: «Аз Парвардигоратон талаби мағфират кунед, ҳамоно Ӯ бисёр мағфираткунанда аст, 11. то бар шумо аз Осмон борони резон бифиристад, 12. ва то шуморо ба афзудани мол ва фарзандон мадад диҳад ва то шуморо бозҳо диҳад ва то барои шумо анҳоро падид орад. 13. Чист шуморо, ки барои Худо бузургиро эътиқод намекунад ва аз шукӯҳи Ӯ наметарсед?».*

Хулоса, вақто ки қавми саркаш бо исрор аз Нӯҳ (а) азоби ваъдашударо дархост намуданд, Нӯҳ (а) ба онҳо:...

قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيَكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿١٣﴾

Қола иннамā яътикум биҳилләҳу ин шāа ва мā айтум би муъҷизин. 33.

33. Гуфт: «Ҷуз ин нест, ки агар Худо хоҳад, онро ба шумо мебиёрад. Ва шумо бо фирори худ Худоро очизкунанда нестед.

Ба ин қавми саркаш Нӯҳ (а) гуфт, ки вазифаи ман он аст, ки фиристодаи Ўям ва бо тамоми ҳастиям ба Ў итоат мекунам. Бо шитоб омадани азобро аз ман напурсед, ин дар ихтиёри ман нест, танҳо ин таҳдидҳо ва ваъдаҳои азоберо, ки ба шумо гуфтаам, Худо кадом вақте ки хоҳад, ба вучуд меорад. Локин ҳангоме ки азоби ваъдашуда ба суроғи шумо биёяд, шумо дигар наметавонед, аз рӯйи замин ва таҳти осмони Парвардигор ба дигар макон паноҳ баред ё бо гурехтани худ Худоро очиз гардонед. Бо гурехтан ё бо аз худ дифоъ кардан ҳам, ҳеҷ суде намебаред. Балки ҳарҷо, ки бошад, зери қабза, қудрат, илм, ирода ва қаламрави Ў қарор доред! Ба ҳеҷ сурат наметавонед аз азоби Ў таъоло дар амон бимонед.

وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ

يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٤﴾

Ва лā янфаъукум нусҳӣ ин аратту ан ансаҳа лакум ин кāналлоҳу юриду ай-юғвиякум. Ҳува Раббукум ва илайҳи турҷаъун. 34.

34. Ва агар хоҳам, ки шуморо насиҳат кунам ва агар Худо хоҳад, ки шуморо гумроҳ созад, насиҳати ман шуморо нафъ намекунад. Ў Парвардигори шумо аст ва ба сӯйи Ў боз гардонида мешавад».

Аз ояти қаблӣ ба мо маълум шуд, ки қавми Нӯҳ (а) аз шунидани насиҳатҳои ӯ (а) ба сутӯҳ (танг) омада, дар охир гуфтаанд, ки эй Нӯҳ, хайрхоҳии ту барои мо бас, ҳоло ҳар чи мехоҳӣ, болои сари мо биёр. Нӯҳ (а) дар ҷавоб ба онҳо гуфт, ки болои шумо овардани азоб дар ихтиёри ман нест. Ҳама кор дар қабзаи тасарруфи Парвардигор аст. Чуноне ки болои шумо балоро оварда наметавонам, ҳамчунин ҳидояту гумроҳии шумо низ дар ихтиёри ман нест. Ҳоло ин қадар шуморо насиҳат кардам, ҳеҷ нест, ки барои шумо нафърасон бошад. Агар Аллоҳ таъоло иродаи гумроҳӣ ва ҳолоки шуморо карда бошад, ҳарчи қадар шуморо мавъиза кунам ҳам, бефоидааст. Чаро, ки Ў таъоло Парвардигори шумост, ҳеҷ касе иродаи Ўро монев шуда наметавонад, тамоми ҳастии шумо дар қабзаи тасарруфи Ў қарор дорад, бозгашти ҳамаи шумо ба сӯйи Ў буда, дар он рӯз мувофиқи амалҳои дар дунё кардаатон шуморо ҷазо ё мукофот медиҳад.

Муфасссирон гуфтаанд: “Пурсишҳо ва эътирозҳои қавми Нӯҳ (а), то ин ҷо шабеҳи саркашиҳои қавми Пайгамбари мо (с) будааст”. Ҳоло дархосту даъвоҳои дигаре, ки қавми Нӯҳ (а) доранд, муваққатан ба оятҳои баъдӣ вогузор шуда, дар ин байн ояти зер аз ҳоли мушрикони Макка сухан карда, онҳоро зери савол қарор медиҳад.

أَمْ يَقُولُونَ أَفْتَرَاهُ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَعَلَىٰ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا

تَجْرُمُونَ

Ам яқулунафтароҳ. Қул унифтарайтуҳу фаъалайя иҷромӣ ва ана барйу-м мим-мā тучримун.35.

35. Ё мегӯянд: «Қуръонро ба дурӯғ барбаस्ताаст?». Бигӯ: «Агар барбаस्ताам, пас, гуноҳи ман бар ман аст ва ман аз гуноҳ кардани шумо безорам!».

Аллоҳ таъоло дар ин оят ба ҳабиби Худ Муҳаммад (с) чунин гуфтааст, ки оё он ҷамоъаи кофироне, ки аз каломи Аллоҳ будани Қуръон мункиранд, мегӯянд, ки Қуръон сохтаву бофтаи ту ҳасту сухани Худо нест? Бо ибораи дигар, оё куффор (кофирон) мегӯянд, ки Муҳаммад (с) достони Нӯҳ (а)-ро аз назди худ бофтаасту ба мо афсонаҳо мегӯяд? На! Агар чунин гӯянд, ба онҳо бигӯ, ки агар худ ин суханҳоро бофта бошаму ба Аллоҳ нисбат диҳам, шумо нагӯед ҳам, хуб медонам, ки ин амал гуноҳест нобахшиданӣ ва ҷиноятест бар зарари ман. Локин ба шумо дахле надорад. Шумо инро бидонед, ки аз содир кардани чунин гуноҳе, ки ба ман нисбат медиҳед, ман покам, гуфтани ингуна суханҳо дар шаъни ман туҳмат ва дар оянда гиребонгири шумост. Идомаи қисаи Нӯҳ (а) дар ояти зер аз нав оғоз мешавад.

وَأَوْحِ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَن يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ ءَامَنَ فَلَا

تَبْتَسِسَ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

Ва уҳия илā Нӯҳин аннаҳу лай-юъмина мин қавмика иллā май қад āмана фа лā табтаис би мā кāну яфъалун. 36.

36. Ба сӯйи Нӯҳ ваҳй фиристода шуд ба дурустӣ ки «аз гурӯҳи ту имон нахоҳад овард, магар он касоне ки то ҳол имон овардаанд, пас, ту ба сабаби он чӣ мекарданд, андӯҳгин набош.

وَأَصْنَعِ الْفُلَكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحَيْنَا وَلَا تَخْطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ

مُغْرَقُونَ

Васнаъи-л фулка би аъюнинā ва ваҳйинā ва лā тухотибни фи-л-лазйна ҷаламӯ. Иннаҳум-м муғрақун.37.

37. Ва киштиро дар ҳузури Мо ва ба фармони Мо бисоз ва дар боби онон ки ситам кардаанд, бо Ман сухан магӯй, ҳаройина онҳо гарқшудагонанд».

Нӯҳ (а) бо ҳарчи дар тавон дошт қавми худро ба роҳи тавҳиду Худошиносӣ даъват кард, дар байни қавм касоне буданд, ки имон оварданд ва касоне низ буданд, ки ба онҳо сухан таъсир накарду имон наоварданд. Ҳамоно ба ӯ (а) аз тарафи Парвардигор ваҳй омад, ки эй Нӯҳ, аз қавми ту ғайрион касоне, ки то кунун имон оварданд, дигар ҳеҷ кас имон намеорад. Яъне Аллоҳтаъоло бо хабари қотеъ Нӯҳ (а)-ро маъюс сохт, то ин, ки дигар ба даъвати онҳо машғул нашавад ва барои наҷоти худ ва имоновардагон омада шавад.

Дар давоми оят фармуд, ки муҳлати интиқом гирифтани аз онҳо фаро расидааст, пас ҳар кори баде кунанд, онҳоро ба Худо ҳавола кун ва ҳаргиз андӯҳгин мабош. Зимнан ишора меравад, ки сафи имоновардагон аз имоннаовардагон аз ҳам ҷудо шуд, дигар даъват барои имону ислоҳи онҳо суде надорад, бояд Нӯҳ (а) омодаи кори дигар шавад, то аҳли куфр муҷозот шаванд рӯйи замин аз чунин афроди хабис пок шавад.

Дар ояти баъдӣ Худованд ба Нӯҳ (а) фармуд, эй Нӯҳ, зери ҳимояи мо ва бар асоси ончӣ, ки ба ту ваҳй мефиристу тарзи сохтани киштиро ба ту меомӯзем, киштии худро бисоз. Дар боби касоне, ки ситам кардаанд, дигар бо ман сухан магӯ ва барои онҳо аз ман дархости муҳлат, бахшиш, ё шафоъат нақун. Зеро аз ҷониби мо ба ғарқ шудани онҳо ҳукм содир шудааст. Он золимҳо дар вақти муайян ҳатман бояд ғарқ шаванд. Ҳукми мо бебозгашт аст.

Дар боби ҳаҷми киштии Нӯҳ (а) ривоятҳои гуногун ба чашм расидааст. Қатода чунин гуфтааст: Дарозии киштии Нӯҳ (а) 300-газ, паҳноӣ ӯ 50-газ, иборат аз 3-ошёна ва баландии ҳар ошёна 3-газ буд. Ошёнаи 1-ум барои ҳайвонҳо, ошёнаи байн барои инсонҳо, қабати боло ҷои парандаҳо буд. Дар бораи андозаи киштии Нӯҳ (а) ривоятҳои дигаре низ ҳаст. Валлоҳу аълам.

وَيَصْنَعُ الْفُلَّ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ

إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿٣٨﴾

Ва яснаъу-л-фулка ва куллама марра ъалайҳи малау-м мин қавмиҳи сахирӯ минҳ. Қола ий тасхарӯ минна фа инна насхару минкум камә тасхарун. 38.

38. Ва (Нӯҳ) киштиро месохт ва ҳар гоҳ, сардорони аз қавми ӯ бар он мегузаштанд, ба вай тамасхур мекарданд. ӯ гуфт: «Агар шумо ҳоло ба мо тамасхур мекунед, пас, ҳаройина, мо ба шумо чуноне ки шумо тамасхур мекунед тамасхур хоҳем кард».

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ

مُقِيمٌ ﴿٣٩﴾

Фа савфа таъламуна ма-й яътиҳи ъазъбу-й юхзиҳи ва яҳиллу ъалайҳи ъазъбу-м муқим. 39.

39. Пас, касеро бо зудӣ хоҳед донист, ки бар сари ӯ азобе ки ӯро расво гардонад, биёяд ва бар вай азоби доимӣ фуруд ояд».

Вақто ки Нӯҳ (а) фармони илоҳиро барои сохтани киштӣ шунид, донист, ки пайдо шудани тӯфони об ҳатмӣ аст, бо тамоми қуввае ки дошт, ҳамроҳи имоновардагони мустазъаф ба сохтани он шуруъ кард. Ҳар замоне, ки гурӯҳе аз сардорони ба дунё мағрури қавм аз канори онҳо мегузаштанд, мидиданд, ки Нӯҳ (а) ҳамроҳи ёронаш саргарми оmodасохтани тахтаҳо меҳҳо ва ҷамъовариҳои васоили киштисозиянд ӯ (а)-ро масхаракунону хандакунон мегуфтанд: “Эй Нӯҳ! Ту даъвои пайғамбарӣ доштӣ,

ҳоло дуредгар шудай?”. Ё меғуфтанд: “Эй Нӯҳ, киштӣ месозӣ, бисёр хуб, акнун паҳлӯи он дарё ҳам бисоз! Ин киштии Ту дар дарё шино мекунад, ё дар хушкӣ! Оё ҳеҷ оқилеро дидаӣ, ки дар замин, ки чандин форсахҳо аз баҳр дур аст, киштӣ бисозад? Лоақал онро майдатар насохтӣ, то онро ба дарё кашида тавонӣ? Оё ту девонаӣ, чӣ хел киштӣ дар хушкӣ шино мекунад?”. Ва ҳоказо. Онҳо мисли ин суханҳоро меғуфтанду бо тамасхур ба ҳоли Нӯҳ (а) меҳандиданд. Нӯҳ (а) дар ҷавоб ба онҳо меғуфт, ки имрӯз барои сохтани киштӣ моро масҳара мекунад, зуд аст, ки тӯфони об шуморо ихота кунад саросемавор ба ҳар сӯ, ба баландиҳо, ба кӯҳҳо то паноҳгоҳе ёбед, бидавед, аммо барои шумо дигар паноҳгоҳе дар он рӯз набошад. Шумо худро байни амвоҷи тӯфони об мебинед, наҷот мехоҳед, локин барои шумо дигар наҷот нест, ана дар он соат мо низ шуморо масҳара мекунем ва ба ҳоли шумо меҳандем ва дар он ҳолат хоҳед донист, ки ин азоби хоркунанда (дар дунё бо ғарк шудан ва дар охира азоби доимӣ оташи Ҷаҳаннам) ба суроғи мо омадааст ё ба суроғи шумо?

Ояти зер аз масҳара шудани қавми Нӯҳ (а) хабар додааст.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا أَحْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ
أَثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ ءَامَنَ وَمَا ءَامَنَ مَعَهُ

إِلَّا قَلِيلٌ

**Ҳаттā изā ҷāа амрунā ва фāра-т-таннӯру қулнаҳмил
фiҳā миn куллиn завҷайниҳнайни ва аҳлака иллā маn
сабақа ʔалайҳи-л-қавлу ва ман āман. Ва ма āмана маъаҳӯ
иллā қалiл. 40.**

40. Чун Нӯҳ киштиро бисохт ва фармони Мо ба ҳалоки онҳо даррасид ва аз танӯр об ғаввора зад, гуфтем: «Дар киштӣ аз ҳар чинс (-и ҷонвар) ду тан ва хонаводаи худро бор (савор) кун, магар он ки барои вай қавли Мо сабқат кардааст ва мусалмононро низ ҳамроҳи худ гир». Ва ба ӯ имон наоварда буданд, магар андаке.

То вақти зоҳир шудани нишонаҳои азоби Аллоҳтаъоло Нӯҳ (а) ва ёронаш ба сохтани киштӣ машғул буданд ва дигарон масҳара кардани корҳои Нӯҳ (а)-ро идома медоданд. Нохост нишонаи омадани азоб болои он қавми саркаш зоҳир гашт. Ба ғайр аз он ки

аз осмон борони сел мебориду аз замин чашмаҳои зиёде пайдо мешуданд ҳатто аз танӯрҳо (ҷойи нонпазӣ) низ об фавворазанон мебаромад. Инҳо нишонаҳои буданд, ки акнун рӯйи заминро об пахш мекунад. Дар он замон Худованд Нӯҳ (а)-ро фармуд, ки аз ҳар синфи ҳайвоноте, ки дар рӯйи замин аст, (то дар об ғарқ шуда насли онҳо нест нашавад), як ҷуфт (нару мода) ба киштӣ бор кунад. Инчунин ба Нӯҳ (а) амр шуд, ки онҳоро, ки ба ту имон оварданд, хоҳ зан бошанд хоҳ мард, низ дар киштӣ шинонад. Сипас Худованд дар давоми оят фармудааст, ки ба Нӯҳ (а) имоновардагон, нисбат ба куфрварзидагон каманд. Оре! Дар дигар оятҳо омадааст, ки Нӯҳ (а) 50-сол кам ҳазор сол мардумро ба дини илоҳӣ даъват кард. Ба ривояте (дар ин муддат) аз занҳо ва мардҳо тақрибан ҳаштод нафар ба Нӯҳ (а) имон овардаанд, ки дар байни онҳо се тан писарони Нӯҳ (а) Сом, Ҳом ва Ёфус ҳамроҳи аҳлу аёлашон низ буданд.

Хулоса, иродаи Худованд чунин рафта буд, ки ба ғайри имоновардагон бояд дигар ҳама дар туфон ғарқ шаванд ва рӯйи замин аз чунин афроди ношоям пок шавад. Чуноне ки дар оятҳои баъдӣ меояд, ояти мазкур ба ғайр аз ҳалок шудани қавми саркаш боз ба ҳалок шудани яке аз занҳои Нӯҳ (а) ва яке аз писаронаш Канъон, ки ба Нӯҳ (а) итоъат накарда дар куфрашон боқӣ монданд, ишора кардааст;

Писари Нӯҳ, ки бо бадон нишаст,

Хонадони нубуваташ гум шуд

(Саъдӣ)

Ёри мардони Худо бош дар киштии Нӯҳ

Ҳаст ҳоке ки ба обе нахӯрад тӯфонро.

(Ҳофиз)

Таъкид: шарҳи калимаи танӯр, ки он чист ва ҳаҷми он чӣ қадар буд, фаввора задани об аз дохили он чӣ хел буд ва дар киштӣ айнан киҳо савор шуданд, чӣ хел баромаданд, кадоме аз онҳо аввалан дохил шуд, ва ҳоказо ривоятҳо ки мутахассисон онҳоро «Исроилиёт» - яъне қиссаи бе асоси яҳудон меҳисобанд, бисёранд. Ҳатто дар баъзе китобҳо тафсири ин гуна ривоятҳо ба чашм меҳӯранд; Лекин дар чунин ҳолатҳо муҳим он аст, ки набояд умри гаронмоя пайи ҷустуҷӯи чунин саволҳои ҷавоби асоснок надошта сарф шавад. Он чи оятҳои Қуръони карим ишора доранд, ҳамин қадар барои мо кифоя аст. Зеро барои аниқ крдани ҳақиқати ин гуна саволҳо далелҳои аз ҷиҳати илмӣ асоснок лозиманд, гумон ва тахмин ба кор намеравад. Аслан, Қуръони карим ин китоби ҳидоят буда, ҳамаро ба сӯйи ибрат гирифтани сафарбар мекунад. Мисол: Дар ин ҳодиса ҳаҷми танур ва чӣ хел фавора задани обро

маълумот надодааст, балки муҳим онро шуморидааст, ки барои ҷӣ тӯфон шуду олам зери об монд. Зарурии кор дар он аст, ки аз чунин маълумотҳо бояд ибрат гирифт; Набояд пайи суроғи танӯр ва фаввора задани об ва суроғи ҷӯбу тахтаи киштӣ, ки аз кадом дарахт ва онҳоро ҷӣ хел тахта карданду ҷӣ хел онҳоро васл кардаанд ва ҳоказо рафт. Агар донишани кайфияти онҳо кори зарурӣ ё руки имон мебуд, албатта, Аллоҳтаъоло аз онҳо хабар мебуд. Валлоҳу аълам....

❦ وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ

❦ **Ва қоларкабӯ фӣҳа бисмиллаҳи маҷреҳа ва мурсаҳа.**
Инна Раббӣ ла Ғафӯру-р-Раҳӣм. 41.

41. Ва Нӯҳ гуфт: «Дар киштӣ савор шавед, бо номи Худост равон шудани вай ва бо номи Худост истода шудани вай, ҳаройина, Парвардигори ман омӯрзандаву меҳрубон аст».

Вақто ки Нӯҳ (а) нишонаҳои ғарқ шудани қавми саркашро мушоҳида кард, яъне дид, ки лаҳзаи оғози тӯфон фаро расида истодааст, бо шитоб аҳлу айёли худ ва ёрони боимони худро ҷамъ карда, ба онҳо дастур дод, ки Бисмиллоҳ гуфта, дар киштӣ савор шавед, ҳангоми ҳаракати он ва истодани он номи Худоро бар забон ҷорӣ созед ва ба ёди Ў бошед, зеро Парвардигори ман омӯрзанда ва меҳрубон аст. Дидед, ки бо тақозои раҳмати Худ ин асбоби наҷотро муҳаё ва дар ихтиёри шумо бандагони боимони Худ гузошт ва бо тақозои меҳрубонии Худ Ў низ қодир аст, ки аз лағжишҳои шумо даргузарад.

Оре! Аз меҳрубонии Ўст, ки Нӯҳ (а)-ро амр кард то барои бақои насли башар, ҳайвонҳо, паррандаҳо намунаи онҳоро дар киштӣ дохил кунад. Бинобар одати хубе, ки аз Нӯҳ (а) ҳамчу суннат ба мо боқӣ мондааст, савоб он аст, ки дар оғози савор шудани маркаб, киштӣ, сайёра, тайёра, Бисмиллоҳ бигӯем.

Хулоса, фармони ҷазодиҳии ин қавми саркаш содир шуд. Абрҳои тира чун шаби тор босуръат болои ҳам шуда осмонро чунон фаро гирифтанд, ки назир надошт. Ҳамзамон садои ғурриши раъду барқ, аз омадани ҳодисаи ваҳшатнок хабар дода, фазои осмонро пахш мекард. Рехтани борон шурӯъ шуд, торафт резиши он шиддаат мегирифт ва қатраҳои он калонтар мешуд, гуё

дарҳои осмон кушода шуданду уқёнуси обе аз боло сарозер шудааст. Аз тарафи дигар сатҳи обҳои зери заминӣ боло шуда, аз ҳар ғушаву канор чашмаҳо фавора заданд. Бо ҳамин тартиб обҳои заминро осмон бо ҳам пайвастанду ҷорӣ шуда, дар андак замон уқёнусро ташкил карданд. Тундбодҳо вазиданро оғоз карда, мавҷҳои уқёнусро чун кӯҳҳо гардонида, ба ҷунбиш дароварданд, мавҷҳо боҳам бархӯрда, сатҳи обро пурталотум мекарданд, аммо.....

وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي

مَعَزِلٍ يَبْنِي أَرْكَبَ مَعَنَا وَلَا تَكُن مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿٤٢﴾

Ва ҳия тачрӯ биҳим фӯ мавҷин ка-л-ҷибали ва нāдā Нӯҳун-ибнаҳӯ ва кāна фӯ маъзили-й йā бунайярка(б)м маъанā ва лā таку-м маъа-л-кафирин. 42.

42. Ва он кишти онҳоро дар мавҷи монанди кӯҳҳо мебурд. Ва Нӯҳ писари худро садо зад ки ва ӯ дар канора буд: «Эй писари ман, бо мо савор шав ва бо кофирон мабош!»

Аммо киштии Нӯҳ (а) бо садрнишинони худ амвоҷи чун кӯҳҳо бузурги уқёнусро мешикофту медарид ва дар масири худ равон буд. Ҳамзамон Нӯҳ (а) фарзанди кофираш Канъонро, ки бо кофирон якҷоя дар канори уқёнус қарор дошт, дид. Меҳри падарӣ боло гирифт, ӯро садо зад, ки эй писари ман! Қавми кофирро бигзору ҳамроҳи мо ба кишти савор шав, ҳамнишин ва ҳамроҳи кофирон мабош, ки ҳалок мешавӣ! Мутаассифона, таъсири ҳамнишинҳо дар Канъон чунон асар дошт, ки сухани падарро дигар намешунид ва ба падари худ ...

قَالَ سَأُوۡىٓ إِلَىٰ جَبَلٍ يَّعَصِمُنِي مِنَ الْمَآءِ ۖ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ

مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَّحِمَ ۚ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ

الْمُغْرَقِينَ ﴿٤٣﴾

**Қола саъвӣ илā ҷабали-й̣ яъсимунӣ мина-л-маъ̣. Қола лā
ъāсима-л-явма мин амриллāҳи иллā ма-р-раҳим. Ва ҳāла
байнаҳума-л мавчу фа кāна мина-л-муграқ̣ин. 43.**

**43. Гуфт: «Зуд бошад, ба сӯйи кӯҳе бозгардам, ки маро аз об
нигоҳ дорад». Нӯҳ гуфт: «Имрӯз ҳеҷ нигоҳдорандае аз ҳукми
Худо нест, магар касеро, ки Худо бар вай раҳм карда бошад». Ва
мавҷ миёни онҳо ҳоил шуд, пас, аз ғарқшудагон гашт.**

Писари Нӯҳ (а) (Канъон) баъди нидои падар, бо гумоне, ки метавон хашми Худоро бо мубориза фурӯ нишонд, ба падари худ гуфт, ки ай падар, аз ман хавотир мабош! Ба зудӣ ба болои кӯҳи баланд паноҳ мебароям, ин тӯфон ҳаргиз ба он баробар шуда наметавонад ва он кӯҳ дар қуллаи баландтарини худ маро нигоҳ медорад. Аз шунидани ин суҳанҳои фарзанд, Нӯҳ (а) боз ҳам маъюс нашуд, то шояд аз маркаби ғурур фарояду роҳи ҳақиқатро пеш гирад, бори дигар ба насиҳати фарзанди худ пардохта, ба ӯ гуфт, ки эй фарзанд, имрӯз ҳеҷ қудрате, то ин ки туро паноҳ диҳад, баробари фармони Худо шуда наметавонад. Дида истодаӣ, ки ин тӯфон мисли селобаҳои оддӣ нест. Биё, барои наҷоти худ ҳамроҳи мо ба киштӣ савор шав! Имрӯз аз ин бало танҳо касоне наҷот меёбанд, ки раҳмати Худо онҳоро фаро гирифта бошаду ҳоло дар киштӣ нишаста бошанд. Ҳангоме ки падару писар дар чунин гуфтугӯ буданд, ногаҳон мавҷе аз мавҷҳои бузурги тӯфони об байни онҳо пайдо шуд, дигар онҳо ҳамдигарро надиданд, он мавҷ фарзанди Нӯҳ (а)-ро дар сафи ғарқшудагон қарор дод. Савол: Оё тӯфони Нӯҳ (а) оламгир буд, ё қитъавӣ? Дар ин масъала олимони ихтилофи назар доранд. Валлоҳу аълам.

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكَ وَيَسْمَأْ أَقْلَعِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ

وَأَسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

**Ва қила йā арз-у- блаъ̣и маъаки ва йā самāу ақлиъ̣и ва
ғиъза-л-маъ̣у ва қузия-л-амру вастават ъала-л-ҷудий̣и ва
қила буъда-л лил қавми-џ-џолим̣ин. 44.**

**44. Ва гуфта шуд: «Эй Замин, оби худро фурӯ бар ва эй Осмон,
бозмон!». Ва об кам карда шуд ва кор саранҷом шуд ва киштӣ бар
кӯҳи «Ҷудӣ» қарор гирифт ва гуфта шуд: «Ҳалоку дурӣ бод
қавми ситамгаронро!».**

Замоне ки тӯфон ором шуд ва тамоми дунёро беҳатарӣ фаро гирифт, ба замин гуфта шуд, ки эй замин акнун обҳои худро фуру каш. Замин на чун одат, ки ба тадриҷ обро фуру мебарад, балки якбора баъди фармони илоҳӣ обҳоро дар як лаҳза фуру кашид. Ҳамин тариқ, ба осмон хитоб шуд, ки эй осмон! Боздор боронро. Дар ҳол борон аз боридаи боз монд. Ҳаҷми об дар ҳол коста шуд, ин барнома ба охир расиду кор поён ёфт. Яъне ба ғайри шахсони дар кишти нишаста, аз қавми Нӯх (а) ҳама ба ҳалокат расиданд. Чун об кам шудан гирифт, киштии Нӯх (а) дар кӯҳи «Чудӣ» қарор гирифт. Бо ривояти аксари муфасссирон кӯҳи «Чудӣ» ҳоло «Аророт» ном дошта дар Арманистон аст. Ковишгарҳои ҳозира бо ёрии моҳвораҳо мавҷуд будани киштии Нӯх (а)-ро ё тахтапораҳои, онро дохили пиряхҳои «Аророт» муайян кардаанд. Валлоҳу аълам.

Хулоса, баъди ин моҷаро рӯи замин аз чунин афроди фосид тоза шуд, фақат муъминҳо боқӣ монданд. Ба он нестшудагон гуфта шуд; Нест бод қавмҳои золим! Дар ривоятҳо омадааст, ки чун Нӯх (а) зимоми киштиро ба Худо супурд, кишти муддати шаш моҳ аз оғози моҳи раҷаб то поёни моҳи зулҳиҷа саргардон болои об боқӣ монд. Мавҷҳои уқёнус киштиро ба ҳар сӯ, ки меҳостанд, мебурданд. (Қуртубӣ 3, 5, с 3269)

Ояти зер аз илтиҷои Нӯх (а) барои писараш назди Аллоҳ таъоло хабар додааст.

وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ

وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَكَمِينَ ﴿٤٥﴾

Ва nādā Nūḥ-u-r Раббаҳу фа қола Рабби иннабнӣ мин аҳлӣ ва инна ваъдака-л-ҳаққу ва Анта Аҳкаму-л-ҳақимӣн. 45.

45. Ва нидо кард Нӯх Парвардигори худро, пас гуфт: «Эй Парвардигори ман, ҳаройина, писари ман аз аҳли ман аст ва ҳаройина, ваъдаи Ту рост аст ва Ту беҳтарин ҳукмкунандагонӣ!».

Дар оятҳои қаблӣ гузашт, ки фарзанди Нӯх (а) аз насиҳатҳои падари худ панд гирифта натавонист ва ҳангоми тӯфон дар миёни мавҷи об ғарқ шуд. Ояти мазкур давоми қисмати дигари он моҷароро чунин баён кардааст: Вақто Нӯх (а) ҳангоми тӯфон фарзанди худро дар миёни амвоҷи дарҳам барҳам кӯбандаи об дид, боз меҳри падарӣ боло рафт, умеди наҷоти фарзандаш ба

ҷӯш омад, акнун рӯ ба даргоҳи Худованд оварда гуфт, ки Парвардигоро! Писарам аз хонадони ман аст. Ваъдаи ту он буд, ки хонадони маро аз тӯфони ҳалокат наҷот медиҳӣ! Ту аз ҳама ҳукмкуннадаҳо хубтар Ҳукмкунандаӣ ва дар вафои аҳди Худ аз ҳама устувортарӣ!

Агар маънои ояти 40-ум ва маънои ояти таҳти назар бо ҳам муқоиса шаванд, маълум мешавад, ки ба гумони Нӯҳ (а) танҳо ҳамсараш, ки мушрика буд, аз тӯфон наҷот намеёбад. Аммо писараш, Канъон бо гумоне, ки ҷузъи ӯ (а) аст, набояд аз ҷумлаи ғарқшудагон бошад.

Ҷавоби талаби Нӯҳ (а)-ро ояти зер эзоҳ додаст.

قَالَ يَنْفُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلِنِ

مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّيْ أَعْظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٦﴾

Қола йā Нӯҳу иннаҳу лайса мин аҳлик. Иннаҳу ҷамалун ғайру солиҳ. Фа лā тас-ални мā лайса лака биҳи ғилм.

Иннӣ аъиẓука аң такуна мина-л-ҷаҳилӣн. 46.

46. Худованд гуфт: «Эй Нӯҳ! Ҳаройина, вай аз касони (аҳли) ту нест. Ҳаройина, ӯ (содиркунандаи) амали ношоиста аст. Пас, аз чизе ки туро ба он дониш нест, мапурс. Ҳаройина, Ман туро панд медиҳам, то мабодо аз ҷумлаи ҷоҳилон набоди!».

Вақто Нӯҳ (а) нидо зад, ки Худоё, фарзанди ман (Канъон) аз аҳли хонадони ман аст, ӯро наҷот деҳ, ҳамоно Худованд ба ӯ (а) гуфт, ки эй Нӯҳ! ӯ (Канъон) аз аҳли хонадони ту нест, зеро ӯ аҳли хонадони туро тарк карда, бо бадон (кофирон) ҳамнишин буд, аз ин сабаб ӯ назди Мо қадре надорад. Шоиста нест, ин амали ғайри солеҳро ба аҳли хонадони ту нисбат дод. Акнун мабодо ту аз гурӯҳи ҷоҳилон набоди, Ман туро насиҳат мекунам, ки аз чизе, ки огоҳ нестӣ ва ба он илм надорӣ, онро аз ман напурс! Вақте ки Нӯҳ (а) чунин посухи такондиҳандаро аз тарафи Парвардигор шунид, фаҳмид, ки мартабаи ҳамдинӣ бо ҳамдигар аз мартабаи робитаи ҳешутаборӣ болотар будааст. Инчунин фаҳмид, ки чизе, ки барояш раво нест, дархост шудани он бо ризояти Аллоҳтаъоло номувофиқ аст. ӯ (а) бедаранг ба хатои худ эътироф кард. Чуноне ки ояти зер баён кардааст, роҳи бандагиро пеш гирифт ва аз Худованд талаби мағфират карда, ...

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ

لِي وَتَرْحَمَنِي أَكُن مِّنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٤٧﴾

**Қола Рабби иннӣ аъузубика ан ас-алака ма лайса ли биҳи
ълм. Ва иллā тағфирли ва тарҳамнӣ аку-м мина-л-
хосирин. 47.**

**47. Гуфт: «Эй Парвардигор! Ҳаройина, ман ба Ту паноҳ мебарам
аз он ки аз Ту он чиро бипурсам, ки маро ба он дониш нест. Ва
агар наёмурзӣ маро ва бар ман раҳм нақунӣ, аз зиёнкорон бошам».**

Баъди шунидани суҳанҳои Парвардигор ҳулосабардорӣ карда, ба қароре омад, ки саволхоро, ки сифаташон дар оятҳои қаблӣ гузашт, аз Аллоҳ таъоло дигар напурсад ва ҳамзамон Нӯҳ (а) рӯ ба даргоҳи Парвардигори худ оварда, чунин дуо кард, ки Парвардигоро, барои талаби нодурустам аз Ту узр ва омӯриш меурсам, дар оянда аз пурсидан корхое, ки дар он илмам нест ва огоҳие надорам, ба Худат паноҳ мебарам. Парвардигоро! Ҳоло агар маро набахшӣ ва шомили дарёи бепоёнии раҳмати худ нақунӣ, тавба ва узри маро напазирӣ, аз ҷумлаи зиёнкорон хоҳам буд ва аз амалҳои худ ҳеҷ суде нахоҳам бурд.

Ояти зер маънои ояти 44-умро пай мегирад.

قِيلَ يٰنُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِّنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ أُمَمٍ مِّمَّنْ مَعَكَ ۚ

وَأُمَمٌ سُمِّتَتْ لَهُمْ ثُمِّ يَمَسُّهُمْ مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٨﴾

**Қила йā Нӯҳуҳбитӣ би салāми-м миннā ва баракāтин
ъалайка ва ъалā умами-м мима-м маъак. Ва умамун са
нуматтиъухум њумма ямассухум-м миннā ъазāбун
алӣм.48.**

**48. Гуфта шуд: «Эй Нӯҳ! Аз ҷониби Мо бо саломатӣ ва ҳамроҳи
баракатхое, ки бар ту фуруд омадааст ва бар гурӯҳи чанде ки
пайдо шаванд аз ҳамроҳони ту, фуруд ой, ва умматҳои дигаранд,
ки онҳоро зуд баҳраманд кунем, боз ба онҳо аз ҷониби Мо азоби
дарддиҳанда бирасад».**

Ояти мазкур охирин оятест, дар ин сура аз саргузашти ибратангези Нӯҳ (а). Дар оятҳои қаблӣ гузашт, ки тӯфони об бидуни шакку шубҳа ҳаёти тамоми рӯи замин, ё минтақаеро дар ҳам кӯбида, ҳеч чиз боқӣ нагузошта буд. Бими он мерафт, ки садрнишинони киштӣ дар қаҳтӣ қарор мегиранд, аммо Худованди карим онҳоро имтинон дода гуфт, ки дарҳои баракоти илоҳӣ барои ту ва барои тобеони ту, ки муъминанд, кушода мешаванд. Ба шумо ягон хатар, на гуруснагӣ ва на маризӣ, таҳдид намекунад, шумо сиҳату саломат аз киштӣ ба рӯи замин фароед ва ба обод сохтани рӯи замин шурӯъ кунед!

Дар давоми оят Аллоҳтаъоло оғоҳ кардааст, ки гурӯҳе аз насли Нӯҳ (а) (ё аз насли умматҳои ёдшуда) ба дунё меоянд, ки имон намеоранд, лекин дар дунё аз неъматҳои Илоҳӣ бархӯрдор мегарданд. Вале дар охират баҳрае барои онҳо нест. Онҳо дар қиёмат ба азоби алим (аламнок) гирифта мешаванд.

Бо ҳамин қиссаи Нӯҳ (а) ва наҷот ёфтани муъминҳо ва ҳалок шудани золимҳо дар ин сура ба охир расид. Ояти зер Расуллоҳ (с)-ро хитоб қарор дода, фармудааст...

تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا

قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَقِيبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٩﴾

Тилка мин амбаъи-л-ғайби нуҳиҳа илайк. Мā кунта таъламуҳа анта ва лā қавмука миң қабли ҳāзā. Фасбир инна-л ъāқибата лил муттақин. 49.

49. (Эй Муҳаммад) Ин қисса аз ахбори ғайбӣ аст, онро ба сӯи ту ваҳй мефиристем, набудӣ, ки пеш аз ин аз он хабар дошта бошӣ, на ту ва на қавми ту намедонистед, пас, сабр кун. Ҳаройина, оқибати нек аз он парҳезгорон аст.

Дар ҳақиқат Нӯҳ (а) ва қавми ӯ чандин аср пеш гузаштаанд. Агар Аллоҳтаъолоҳ аз аҳволи онҳо хабар надихад, на Расуллоҳ (с) чигунагии ҳоли Нӯҳ (а)-ро медонад ва на арабҳо. Агар ба таърихи Нӯҳ (а) ва дигар Пайғамбарони Илоҳӣ назар шавад, мебинем, ки раванди барпо шудани дини ҳақ бо хеле машаққатҳо рӯбарӯ омадааст. Ҳоло Худованд дар ин оят Ҳабиби Худ (с)-ро аз изо ва озоре, ки аз мушрикҳо ба ӯ (с) мерасид тасаллӣ дода гуфтааст, ки қиссаи Нӯҳ (а) монанди дигар қиссаҳо хабарҳои ғайбианд. Онҳоро ба намуди ваҳй барои ту фиристодем. Дар он давр ту ва қавми ту

ҳозир набудед. Агар Мо саргузашти Нӯҳ (а)- ро қисса накунем, на ту саргузашти Нӯҳ (а)-ро медонистӣ ва на қавми ту. Чуноне ки Нӯҳ (а) дар ҳолати даъват аз қавми худ ҷабр медиду сабр мекард, ту низ дар чунин ҳолатҳо сабрро пешаи худ соз. Нақӯии охират барои шахсонест, ки худотарсанд.

Ояти зер аз саргузашти Ҳуд (а) хабар додааст.

وَالِى عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَنْقَوْمِرَاعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلٰهِ

غَيْرُهُ ۚ إِنَّ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٥٠﴾

Ва илā Ёāдин аҳоҳум Ҳудā. Қола йā қавм-иъбудуллоҳа ма лакум-м мин илāҳин ғайруҳ. Ин антум иллā муфтарун.50.

50. Ва ба сӯйи Од бародари онҳо (Ҳуд)-ро фиристодем, гуфт:

«Эй қавми ман, Худоро ибодат кунед, шуморо ҳеҷ маъбуде сазовори ибодат ба ҷуз Вай нест! Нестед шумо, магар тухматкунандагон.

Қавми Од дар замони худ, дар ҷануби нимҷазираи Арабистон, ки макони теппаҳои кум буд мезистанд. Онҳо дорои обрӯ ва эътибор байни атрофиёни худ буданд. Яке аз фарзандони онҳоро, ки Ҳуд (а) ном дошт Аллоҳтаоло барои ҳамаи онҳо ба сифати Пайғамбарӣ мушарраф гардонид. Ҳуд (а) барои иҷрои вазифаи худ, бо дастури Илоҳӣ ба онҳо гуфт, ки эй қавми ман, шумо фақат Худои ягонро ибодат кунед, зеро барои шумо ба ғайри Ӯ дигар Худои барҳаққе нест, ки лоиқӣ парастид бошад! Шумо ба ҷои Худои ягона дигар чизҳоро мепарастед. Ин амали шумо тухмат ҳасту амали беасл. Ин корест, ки худатон бофтаед ва шайтон онро барои шумо зинат додаст. Сухани Ҳуд (а) дар ояти зер идома дорад.

يَنْقَوْمِرَاعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلٰهِ غَيْرُهُ ۚ إِنَّ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٥٠﴾

تَعْقُلُونَ ﴿٥١﴾

Йā қавми лā ас-алукум ёалайҳи аҷро. Ин аҷрия иллā ёала-л-лазӣ фатаранӣ. А-фа лā таъқилун.51.

51. Эй қавми ман! Бар ин пайғом расонидан аз шумо музде наметалабам, нест музди ман магар бар он Зоте ки маро офаридааст. Чаро ақли худро ба кор намебаред?

Дар идомаи сухан Ҳуд (а) ба қавми бутпарастии худ гуфт, ки ин бутҳое, ки шумо мепарастед, на шарики Ӯ таъоло ҳастанд ва на барои шумо сабаби ҷалби манфиатанд ва на дафъи зарари шумо. Ин ақидаи шумо тасаввуроти ҳаёлиест, ки ба василаи он худро дар гумроҳӣ саргардон кардаед. Оё аз ин тухмате болотар ҳаст, ки барои як мавҷуди беарзиш мақоми Илоҳӣ қоиш шудаед? Эй қавм! Ман дар ивази ин мавъизае, ки барои шумо мекунам, аз шумо ҳеҷ музду подошero тамаъ надорам. На! Ман аҷру подошро аз Зоте металабам, ки маро офаридааст. Ӯ холиқу розики ман аст. Ӯ бар ман рӯҳу ҷисм бахшидааст. Ҳарчи барои шумо меғоям, ба хотири итоъат ва фармони Ӯст. Чаро худро дар ғафлат зада, дар ин боб ақли худро ба кор намебаред? Чаро насиҳатҳоро, ки ба шумо мекунам, рад мекунед? Хулоса, Ҳуд (а) барои бедор сохтани қавми гумроҳи худ, ҳаддалимкон аз тамоми василаҳои маънавӣ истифода мекард. Ҳатто, чуноне ки ояти зер ишора кардааст, подоши моддиро низ, агар итоат кунанд, ваъда дода ба онҳо гуфт:

وَيَقُومِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ

مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ

Ва йā қавмистағфирӯ Раббакум сӯмма тӯбӯ илайҳи юрсили-с-самъаъ ғалайкум-м мидрора-в ва язидкум қувватан илā қувватикум ва лā татаваллаву мучримин.52.

52. Ва эй қавми ман! Аз Парвардигори худ омӯрзиш талабед, боз ба сӯйи Ӯ рӯҷӯ кунед, то аз Осмон бар шумо пайваста борон бифиристад, шуморо қуввате ҳамроҳи қуввататон биафзояд ва гунаҳкоршуда рӯгардон машавед!».

Аз маънои ояти мазкур маълум мешавад, ки Худованд чандин подошро, дар сурати иҷро шудани шартҳо, ба муъминҳо ваъда додаст. Аз он ҷумла, яке аз насиҳатҳои Ҳуд (а), чун Нӯҳ (а) ин аст, ки ба қавми худ гуфт, ки эй қавм, барои бахшиши гуноҳхоятон аз Худо бо ихлоси тамом омӯрзиш (бахшиш) талаб кунед! Бо ихлос тавба кунеду ба сӯи Ӯ бозгардед! Агар ин шартҳоро иҷро кунед, ба осмон фармон мешавад, қатраҳои ҳаётбахши боронро пайи ҳам ба

замини кишту боғҳоятон бирезонад. Илова ба қуввати ҷисмони фавқуллоддаатон, ки нисбат ба атрофиён доред, боз дар ҷисматон қувваи зёдатӣ ба шумо дода мешавад ва пешрафти коратон хуб мешавад. Калимаи арабии «мидрор» сиғаи муболаға буда, дар ин оят ба маънои таъкид омадааст, яъне агар муъминон истиғфор (талаби омӯрзиш) карданро вазифаи худ қарор диҳанд, албатта, дарҳои ризқу рӯзӣ ба рӯи онҳо кушода мешавад. Ин маъно дар ҳадиси Расулulloҳ (с) низ омадааст: **“Шахсе истиғфор гуфтанро бар худ лозим дорад, Аллоҳ Таъоло ӯро аз ҳаргуна ғаму андӯҳ халос мекунад, аз ҳар гуна тангиҳо раҳӣ мебахшад ва аз ҷое ба ӯ ризқу рӯзӣ мерасонад, ки асло дар ҳаёлаш нест.”** Дар дигар оятҳо низ ғоидаи истиғфор гуфтан омадааст.

قَالُوا يَهُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي ءَالِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا

نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٥٣﴾

Қолу йа Ҳуду ма ҷиътанā би баййинати-в ва ма наҳну би тарикӣ алиҳатинā њаъ қавлика ва ма наҳну лака би муъминин. 53.

53. Гуфтанд: «Эй Ҳуд, ба мо далеле наёвардӣ ва мо маъбудони худро аз гуфтаи ту тарккунанда нестем ва мо туро боваркунандагон (ҳам) нестем.

إِنْ نَقُولُ إِلَّا أَعْتَرْنَاكَ بِعَظْمِ ءَالِهَتِنَا بِسُوءٍ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ

وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾

Ин-н-нақулу иллаътарока баъзу алиҳатинā бисуъ. Қола иннӣ ушҳидуллоҳа вашҳадӯ аннӣ барйу-м мим ма тушрикун. 54.

54. Мо (чизе) намегӯем, магар он ки баъзе маъбудони мо ба ту осеби баде расонида аст!». Гуфт: «Ҳаройина, ман Худоро гувоҳ месозам ва шумо ҳам гувоҳ бошед, ки ҳаройина, аз он чӣ шумо (ба Худо) анбоз (шарик) мегиред, безорам!

مِنْ دُونِهِ ۖ فَكَيْدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظَرُونَ ط

Мин дунихи факидунӣ ҷамӣъан сума ла тунзирун. 55.

55. Ба ҷуз Вай! Пас, ҳама як ҷо дар ҳаққи ман макр (бадсиголӣ) кунед ва маро муҳлат мадиҳед!

Ҳуд (а) пеш аз он, ки аз худ муъҷизае нишон диҳад, ба насиҳати қавми саркаш пардохт. Қавми саркашу бо қуввати худ мағрур, дар баробари насиҳатҳои Ҳуд (а) гуфтанд, ки эй Ҳуд, ту чун даъвои пайғамбарӣ дорӣ, барои мо ягон далели равшане наовардаӣ, то ба пайғамбар будану ростии сухани ту далолат кунад. Мо фиреби суханҳои туро нахоҳем хӯрд ва ҳаргиз ба хоҳири суханҳое, ки аз ту шунидем, даст аз бутпарастӣ намебардорем ва ба ту имон ҳам намеорем, ки ту худоёни моро ба хашм овардӣ, ҳоло онҳо ба ту ғазаб карда, ба ақлу ҳуши ту таъсир расонидаанд ва ту девона шудай. Вақто ки Ҳуд (а) аз қавми Од чунин суханҳоро шунид, дар посух ба онҳо гуфт, ки аз бутҳои шумо ба ман ҳеҷ таъсире нарасидааст. Ман Худоро шоҳид мегирам ва шумо низ шоҳид бошед, ки аз ин бутҳое, ки шумо мепарастед, безорам. Ҳоло ки ман алайҳи бутҳои шумо ошкоро бархостам, агар ин бутҳо қудрате дошта бошанд, аз онҳо дархост кунед, агар битавонанд, ҳозир ба ман осебе расонанд! Чаро дар баробари таҳқирҳои ман онҳо хомӯшанд? Чаро интизоранд? Чаро маро нобуд намеkunанд? Шумо низ ҳамроҳи онҳо ҷамъ шавед, чӣ коре, ки метавонед, алайҳи ман анҷом диҳад, ҳатто як лаҳзае маро муҳлат надихед, то бинем, чи онҳо ва шумо чӣ кор карда метавонед? Сухани Ҳуд (а) дар ояти зер идома дорад...

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ ۚ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا

إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ط

Иннӣ таваккалту ғалаллоҳи Раббӣ ва Раббикум. Ма мин даъбатин илла Ҳува аҳизум би насиятиҳа. Инна Раббӣ ғалā сироти-м мустақим. 56.

56. Ҳаройина, ман бар Худое, ки Парвардигори ман ва Парвардигори шумост, таваккул кардам. Ҳеҷ ҷунбандае нест, магар ўро Худованд аз мӯйи пешониаш фаро гирифтааст, ҳаройина, Парвардигори ман ба роҳи рост аст.

Дар идомаи суханҳои худ Ҳуд (а) ба онҳо гуфт, ки шумо ҳоло ба тавоноии ҷисми худ мағрур шуда, қасди ҷони моро доред, аммо бояд бидонед, ки ман пуштибоне дорам, ки қудрати ӯ аз ҳама қудратҳо болотар аст. Ман ба чунин зот таваккал дорам. ӯ Парвардигор ману ҳам Парвардигори шумост. ӯст, ки моро аз найрангҳои шумо дар паноҳи худ нигоҳ медорад. Ҳарчанд шумо дар ҷустуҷӯи роҳҳои осеб расонидани ман бошед ҳам, ба хости Худо ба ман ҳеҷ осебе расонида наметавонед. Зеро ҳар чизе, ки дар рӯи замин меҷунбад, аз он ҷумла, шумо низ дар тасарруфу ихтиёри ӯ қарор доред, бе иродаи ӯ ба ман ҳеҷ коре карда наметавонед. Ман шуморо бо ризогии ӯ даъват мекунам, аминам, ки шумо бар ман ғалаба карда наметавонед. Кори Худованд ҳамвора бо адолатасту дуруст, роҳаш сироти (роҳи) мустақим (рост), нақорро подоши нақор бадкорро ҷазои бад мукофот мекунад ва бар ҳеҷ кас зулм намекунад.

Хулоса, ҳарчи қадар қавми саркаши душман Ҳуд (а)–ро аз бутҳояш тарсонида бошанд ҳам, аммо Ҳуд (а) онҳоро аз қудрати Парвардигори худ шадидтар бимнок гардонид ва дар охир ба онҳо гуфт:

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا

غَيْرُكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ ﴿٥٧﴾

**Фа ињ таваллав фақад аблагтукум-м ма урсилту бихи
илайкум. Ва ястахлифу Раббӣ қавман ғайракум ва ла
тазуррунаҳу шай-а. Инна Раббӣ ъалә кулли шай-ин
ҳафӣ3.57.**

57. Пас, агар рӯгардон шавед, зиёне ба ман нарасад, батаҳқиқ, он чиро ки ҳамроҳи он ба сӯи шумо фиристода шудаам, ман ба шумо расонидам ва Парвардигори ман ба ғайри аз шумо қавмеро ҷойнишини шумо созад, ӯро чизе зиён расонида наметавонед. Ҳаройина, Парвардигори ман бар ҳар чиз ниғаҳбон аст.

Баъди суханҳои муъҷизаосо Ҳуд (а) ба Аллоҳ таъоло така карда, ба қавми худ гуфт, ки эй қавм, агар шумо бар куфри худ пофишорӣ кунед ва аз он чизе, ки барои расонидани он Аллҳотаъоло маро ба сӯи шумо фиристодааст, рӯй гардонед, ба таҳқиқ онро бо шумо расонидам. Ҳоло бар уҳдаи ман дигар ҳеҷ чизе намондааст, агар ба ин даъвати ман, ки ибодати Худои ягона

аст, эътироз кунед, Парвардигор метавонад аз рӯйи замин шуморо билкул нобуд кунад ва ба ҷои шумо касонро ҷойнишин гардонад, ки ворису соҳиби мулку дорои шумо шаванд.

Натиҷаи ширковарии шумо бар зарари худ шумост. Шумо ба ӯ таъоло ҳеҷ зиёне расонида наметавонед. Худо нигоҳдорандаи ҳама ашёст, азон ҷумла, бо итминони комил гуфта метавонам, ки аз ҳаргуна газанде, ки мехоҳед ба ман расонед, маро нигоҳ медорад ва шуморо дар баробари ин амалҳои ношоистае, ки анҷом медиҳед, ҷазо хоҳад дод.

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ

مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ

Ва ламма ҷаа амруна наччайна Ҳуда-в ва-л-лазина аману маъаху би раҳмати-м минна ва наччайнаҳум-м мин ъазāбин галиъ. 58.

58. Ва чун азоби Мо омад, Ҳуд ва ононро, ки ба вай имон оварда буданд, бо раҳмате аз ҷониби Ҳуд наҷот додем ва онҳоро аз уқубати сахт бираҳонидем.

Дар охирин ояте, ки ба саргузашти қавми Оду ҷазои онҳо марбут аст, Аллоҳтаъоло чунин фармудааст, ки вақте фармони Мо барои ҷазои қавми Од даррасид, Ҳуд (а) ва касоне, ки ба ӯ (а) имон оварда буданд, дар сояи лутфу марҳамати худ гирифтем ва онҳоро аз чунин бало наҷот додем. Дар давоми ояти мазкур Аллоҳтаъоло таъкидан фармудааст, ки Мо ин қавми боимонро аз азоби шадид халос намудем.

Хулоса, чуноне ки дар сураи «Аъроф» гузашт, балое, ки бар қавми Од омад, шамоле буд бо суръати ниҳоят тез. Он шамоли ҳалокатбор муддати ҳафт шабу ҳашт рӯз чунон вазид, ки хонаҳоро хароб, дарахтонро решагардон кард ва ҳамаро дар ҳам кӯбиду ҳалок сохт, магар Ҳуд (а) ва тобеъони ӯ (а) наҷот ёфтанд. Муфассирон онҳоро ба ҷаҳор ҳазор тахмин кардаанд. Бо иродаи Правардигор онҳо аз ин гуна азоби ҳавлноки дунё ва охират наҷот ёфтанд.

Қавми Од чӣ гуноҳ доштанд, ки Худованд онҳоро билкул несту нобуд сохт? Ояти зер ба ин савол сароҳтан ҷавоб додааст:

وَتِلْكَ عَادٌ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ

جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٥٩﴾

Ва тилка Ёād. Ҷаҳадӯ би айāти Раббихим ва ъаса-в русулахӯ ва-т-табаъӯ амра кулли ҷаббāрин ъанид. 59.

59. Ва ин аст саргузашти (қавми) Од, ки оятҳои Парвардигорашонро инкор карданд ва пайғамбарони Ёро нофармонӣ намуданд ва фармони ҳар саркаши ҳақнопазирро пайравӣ карданд.

Ин ақида саҳеҳ аст, ки касе Пайғамбареро тасдиқ надошта бошад, гӯё тамоми пайғамбарони Илоҳиро тасдиқ надорад. Оре! Чунин шахс мусалмон нест. Дар оятҳои қаблӣ гунаҳкори қавми Од муҷмалан баён шуд. Ҳоло ояти мазкур гуноҳҳои қавми Одро муфассалан баён карда, чунин гуфтааст, ки ин аст саргузашти қавми Од, ки дар натиҷаи саркашӣ диёрашон ба харобазор табдил шуд. Ба он харобазор бо дидаи ибратомӯз назар кунед! Ин ҳамон қавми Од буд, ки дар аввал оятҳои Парвардигорро инкор карданд ва аз зиёдии ғурур пешвоёни онҳо осӣ (гумроҳ) шуданду пайғамбарони Аллоҳро итоат накарда, ба суханҳои Худо зиддият нишон доданд. Аъзоёни оддии қавм низ ба пешвоёни шайтонсифати ҳақнопазир пайравӣ карда, дар охир ҳамаи онҳо ба азоби оммавӣ гирифтор гаштанд ва мулку диёрашон ба харобазор табдил шуд. Барои дуруст фаҳмидани калимаи «ҷаббор» ва калимаи «анид» ба ояти 32-юми сураи «Марям», ояти 22-юми сураи «Моид» ва ба ояти 33-юми сураи «Ҳашр» муроҷиат шавад!

وَأَتَّبَعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ

﴿٦٠﴾ أَلَا بَعْدَ لَعَادٍ قَوْمِ هُودٍ

Ва утбиъӯ фӣ ҳāзиҳи-д-дунйā лаъната-в ва явма-л қийāмах. Алā инна Ёāдаи кафарӯ Раббаҳум. Алā буъда-л ли Ёāдин қавми Ҳӯд. 60.

60. Ва дар ин дунё аз пайи онҳо лаънате фиристода шуд ва рӯзи қиёмат низ, огоҳ бош, ҳаройина, (қабिलाи) Од ба Парвардигори

худ кофир шуданд, огоҳ бош, дурӣ бод мар Одро, ки қавми Ҳуд буданд.

Аллоҳтаолло дар ояти таҳти назар барои қавми Од гуфт, ки онҳо барои саркашӣ ва куфрашон дар дунё ва охират мавриди лаънату нафрин қарор гирифтанд, дар дунё ва қиёмат низ аз раҳмати Парвардигор дур шуданд ва аз онҳо дар дунё ба ҷуз аз таърихи нангин чизе боқӣ намонд.

Саддӣ гуфтааст, ки ҳеҷ пайғамбаре баъди Ҳуд (а) наомадааст, ки қавми Одро лаънат нагуфта бошад. Хулоса, то дунё боқист, мувофиқи мазмуни ин оят лаънати лаънаткунандагон аз онҳо ҷудо нест, балки пайваста аз қафои онҳост, зеро онҳо мисли шахсони даҳрӣ вучуди Парвардигорро инкор мекарданд. Дар ҷумлаи охир Аллоҳтаоло бо ишора ва таъкид дар шаъни онҳо фармудааст, ки огоҳ бош, дур бод аз раҳмати Парвардигор чунин қавми саркаши бехосият. Огоҳ бошед, ки чунин дуёо барои шумо ҳам раво дида нашавад. Маънои ояти 44-уми ҳамин сура аз достони Нӯҳ (а), ояти 68-ум низ, ки аз қавми Самуд сухан мекунад ва ҳамчунин оёти 41-44-уми сураи «Муъминун», ки онҳо низ аз қавми Ҳуд (а) сухан ба миён омадааст, ба ҷузъи ояти мазкур монандӣ доранд. Вақто ки мушрикони қабилаи Қурайш бо Расулulloҳ (с) айнан чун қавми Од муъомила карданд, оятҳое, ки марбут ба қиссаи қавми Од ҳастанд, ҳамчун тасалли ба Расулulloҳ (с) ва ёронаш нозил шуданд. Бо ҳамин қиссаи қавми Од дар ин сура ба охир расид. Оятҳои баъдӣ аз қавми Солеҳ (а), ки онҳоро чун қавми Самуд ном мебаранд, сухан мекунанд.

﴿وَالِى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَاقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ

غَيْرُهُ ۖ هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَأَسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ

تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّى قَرِيبٌ مُّجِيبٌ ﴿٦١﴾

✽ **Ва илā Ҷамӯда аҳоҳум Ҷолиҳā. Қола йā қавмиъбудуллоҳа мā лакум-м мин илāҳин гайруҳ. Ҳува айншаакум-м мина-л-арзӣ вастаъмаракум фӣҳā фастағфируҳу сўмма тубў илайҳ. Инна Раббӣ қарибу-м мучиб. 61.**

61. Ва фиристодем ба сӯи қавми Самуд бародарашон Солеҳро, ба онҳо гуфт: «Эй қавми ман, Худоро ибодат кунед, ба чуз Вай ҳеҷ маъбуде шуморо нест. Ў шуморо аз Замин пайдо кард ва шуморо дар он бошанда (ободкунанда) гардонид, пас, аз Вай талаби омӯрзиш кунед, боз ба сӯи Ў ручӯъ кунед, ҳаройина, Парвардигори ман наздик ва иҷобаткунандаи дуо аст!».

Аз мазмуни ояти мазкур маълум мешавад, ки барномаи тамоми пайғамбароне, ки аз тарафи Худо барои таблиғи халқ омадаанд, як чиз будааст. Он ҳам бошад Худои якка ва ягонаро парастиш кардан ва аз ҳаргуна ширку бутпарастӣ даст кашидан. Ҳоло дар ояти мазкур Аллоҳ таъоло аз таърихи пайғамбарии Солеҳ (а) хабар додааст, ки Мо ба сӯи қавми Самуд бародари дилсӯзи онҳоро, ки Солеҳ (а) ном дошт, барои насиҳати онҳо фиристодем. (Аз таърих маълум шудааст, ки қавми Самуд байни Мадина ва Шом дар сарзамине, ки «Ҳичр» ва ё водии «Қуро» ном дорад, зиндагонӣ доштанд). Вақто ки Солеҳ (а) чун Пайғамбари илоҳӣ сӯи онҳо фиристода шуд, неъматҳои илоҳиро ба онҳо ёдрас карда гуфт, ки эй қавми ман, Худои ягонаро парастиш кунед, зеро барои шумо ғайри Худои ягона ҳеҷ чизе лоиқӣ парастиш нест, Ў таъоло зотест, ки дар аввали оғоз шуморо аз замин пайдо кард ва шуморо ободкунандагони рӯи замин гардонид, то шумо иморатҳо бисозед ва дарахтҳо шинонида, боғу бўстонҳо бунёд кунед, бо зироаткорӣ даштҳои сабзу хуррам гардонед ва ба сӯи ибодати Худои якто бозгашт кунед. Аз гуноҳҳое, ки чун бутпарастӣ қаблан содир карда будед, пушаймон шавед, тавба кунед. Аз Ў таъоло дар оянда талаби омӯрзиш кунед. Агар шумо дорои чунин сифат шавед, бо таъкид гуфта метавонам, ки Парвардигори ман дуъои шуморо зуд иҷобат мекунад, бандагии шуморо мепазирад ва дарҳои бахшониши гуноҳхоятонро ба рӯи шумо во мекунад. Оре! Худованд Зотест, ки нахуст одамро аз хок биёфарид, сипас сабабҳои боқӣ мондани ўро дар замин таҳия сохт ва васоили обод сохтани онро ба ӯ омӯхт.

Худованд ба инсон чунин неъматҳоро арзонӣ фармуд, пас инсон бояд бо имону итоъат ба сӯи Парвардигори худ бозгардад ва аз ширку куфру ҷамиъи гуноҳҳо аз Ў омӯрзиш талабад. Худованд ба банда наздик аст, ҳама суҳанҳоро мешунаванд, инчунин тавба ва истиғфоро, ки аз сидқӣ дил бошад, мепазирад. Баъди даъвати Солеҳ (а) қавм ба ӯ (а) чӣ гуфтанд, ояти зер баён мекунад.

قَالُوا يَصْلِحْ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَنَّا أَنْ نَعْبُدَ مَا

يَعْبُدُ ءَابَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿٦٢﴾

**Қолу йā Сoлиҳу қад кунта финā марҷувван қабла ҳāзā. А-
танхāнā ан-н-наъбуда мā яъбуду āбāунā ва иннанā лафи
шакки-м мим мā тадъунā илайҳи муриб. 62.**

**62. Гуфтанд: «Эй Солеҳ! Ба дурустӣ ки пеш аз ин дар миёни мо
умеди мо будӣ, оё моро аз он ки ибодат кунем маъбудеро, ки
падарони мо ибодат мекарданд, манъ мекунӣ? Ҳаройина, аз он чӣ
моро ба сӯи он меҳонӣ, мо саҳт дар шубҳаем!».**

Вақто ки Солеҳ (а) қавми худро ба сӯи яктопарастӣ даъват кард, онҳо гуфтанд, ки эй Солеҳ, ту пеш аз ин мояи умеди мо будӣ, дар ҳар мушкилот аз фикру машварати ту кор мегирифтем, ба ақлу ҳуши фавқуллоддаи ту бовар доштем, умеди дигари мо аз ту ин буд, ки меҳостем ту сардори мо бошӣ ва мо итоъати туро кунем ва аз андешаҳои ту мо суд барем. Ҳоло мефаҳмӣ ту чиҳа меғӯӣ? Умеди мо аз ту бурида шуд. Чӣ, меҳоҳӣ моро аз парастии он чӣ, ки падарони мо мепарастиданд, боздорӣ? На! Ин гуна амали ту назди мо нописанд аст. Мо ин фикри туро маҳкум мекунем. Ҳоло ту, ки бо оини бутпарастии мо муҳолафат дорӣ ва аз расму русуми мо дифоъ намеkunӣ, тамоми умеди, ки аз ту доштем, барбод рафт.

Эй Солеҳ, андеша кун! Мо аз даъвати ту (тарки бутпарастӣ ва қабули яктопарастӣ) бисёр андешаноку дар ташвишем. Ин гуна даъвати ту сабаби на ин ки нигаронии мо ва нооромии мо гаштааст, балки сабаби бадбинии мо низ шудааст. Дар посух Солеҳ (а) ба онҳо:

قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَءَاتَنِي مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ

يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴿٦٣﴾

**Қола йā қавми а-раайтум ин кунту ъалā баййинати-м ми-
р-Рабби ва āтāни минху раҳматан фамā-й янсуруни
миналлоҳи ин ъасайтуҳ. Фа мā тазидунанӣ гаира
тахсир.63.**

63. Гуфт: «Эй қавми ман! Оё хабар дода метавонед, агар аз сӯйи Парвардигори худ бар ҳуҷҷате бошам ва маро аз назди Худо раҳмати Худро ваъда дода бошад, пас, агар Ӯро нофармонии кунам, кӣ маро аз (азоби) Худо нусрат медиҳад? Пас, шумо дар ҳаққи ман ба ҷуз нуқсону зарар чизеро зиёда намекунад.

Вақте қавми Солеҳ (а) гуфтанд, ки ай Солеҳ, ту бояд умеди моро бароварӣ ва мувофиқи мазҳаби ниёгонамон рафтор кунӣ ӯ (а) ба онҳо гуфт, ки эй қавм, шумо дида истодаед, ки дар барномаи худ далелу ҳуҷҷати равшану устувор дорам. Ин ҳама раҳматест, ки аз ҷониби Парвардигор ба ман расидааст. Дар маънои он суханҳое, ки барои шумо гуфтаам ва меғӯям, хуб андеша кунед, агар ман аз шумо тарсида ё поси хоҳири шумо шуда хоҳиши шуморо амалӣ созам ва даъватро тарк кунам, ин амали ман маънои онро дорад, ки парастии Худои ягонаро канор гузоштаам. Дар чунин ҳолат яқин аст, ки роҳи гурезе надорам, Ӯ дар оянда моро азоб мекунад, пас чӣ касе маро ёрӣ медиҳад ва чӣ касе маро аз азоби илоҳӣ наҷот медиҳад? Ғайри Худо касе ҳаст, ки маро паноҳ диҳад?

Хулосаи сухан ҳамин. Шумо мехоҳед, ё на, қабул мекунад ё на, ман пайғамбари ростини Худоам. Барои ин даъвоям ба шумо ҳуҷҷат ҳам нишон додам. Худованд маро дар байни шумо амини хеш қарор додаст. Барои ман ягона роҳи халосӣ он аст, ки аз ин баъд ҳам, кори пайғамбарӣ ва расонидани даъвати Худовандро идома диҳам. Шумо бошед, мехоҳед маро аз расонидани амрҳои илоҳӣ боз доред ва моро зиёнкору тақдими азоби илоҳӣ гардонед.

Солеҳ (а) барои исботи ҳақ будани даъвати худ, чуноне ки ояти зер ишора дорад, бо изни Худованд бо нишон додани муъҷиза - корҳое, ки аз қудрати инсонӣ берун аст, ба онҳо ҳуҷҷат пешниҳод карда гуфт...

وَيَقَوْمِ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ ءَايَةٌ فَذُرُّوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ

وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ

Ва ӯа қавми ҳазихи нақатуллоҳи лакум аятан фа зарӯҳа таъкул фӣ арзиллаҳи ва ла тамассӯҳа би сӯин фа яъхузакум ъазобун қариб. 64.

64. Ва эй қавми ман! Ин модашутуре аст, ки Худо барои шумо нишона фиристодааст, пас, бигзоред онро, то дар Замини Худо бихӯрад ва ба вай ҳеч зараре марасонед, ки он гоҳ шуморо азоби наздик бигирад!».

Солех (а) ба модашутур ишора карда, ба қавми худ гуфт, ки эй қавми ман, ин ноқа (модашутур)-и Правардигор аст. Он нишонаи Павардигор ва муъҷизаест барои шумо. Ҳаргиз ба вай озор нарасонед, вайро раҳо кунед, ба вай кордор нашавед, монед вай дар замини Худо гаштугузор ва аз алафҳои рӯи замин чаро кунад. Агар ба сухани ман гӯш надихед, ба зудӣ азоби Илоҳӣ шуморо фаро хоҳад гирифт.

Модашутур бо чандин сифатҳо муъҷизаи илоҳӣ буд:

1-ум. Худованд вайро аз харсанги калоне, ки миёни кӯҳ буд, офарид;

2-юм. Вақто ки вай офарида шуд, бе он ки бо ҷуфти худ ҳамроҳ шавад, ҳомила буд.

3-юм. Вай мисли дигар шутурҳо аз модар таваллуд нашуд, ки баъдтар калон шавад. Балки вай аз аввал калон буд.

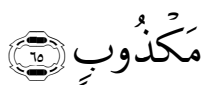
4-ум. Вай чунон калон буд, ки дар як рӯз ҳамаи оби чашмаеро, ки мансуби он қавм буд, менӯшид ва қавм рӯзи дигар аз оби чашма истифода мекард.

5-ум. Шутур чунон шири бисёр меод, ки мардуми бисёроеро басанда буд.

Дигар паҳлӯҳои қисса оиди ин уштур дар ояти 155-уми сураи «Шуъаро», 0.38с. «Қамар», 0.13 с. «Шамс», 0.77с. «Аъроф» баён шудааст, аз онҳо мулоҳиза шавад.

Хулоса, қавм ба сухани Солех (а), чуноне ки ояти зер ишора дорад, гӯш накарданд, балки...

فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَٰلِكَ وَعَدٌ غَيْرُ

Фа ъақарӯҳа фа қола таматтаъу фи дāрикум салāсата аййāм. Ẓāлика ваъдун гайру макзӯб. 65.

65. Пас, пай карданд онро, пас, (Солех) гуфт: «Дар сарои худ се рӯз баҳраманд бошед, ин ваъдаест гайри дурӯғишуда!»

Агар мардум барои ҳимояи ҳуқуқҳои поймолшудаи худ бедор шуда дар ҳаракати барқарор гардони онҳо шаванд, пояи зулм суст гашта, истисмор аз байн меравад. Яъне бо вучуди ин қадар суханҳои таъкидие, ки Солеҳ (а) барои эҳтироми ноқа (модашутур) ба қавм гуфт, сардорони шӯрабахти қавми Самуд андеша карданд, ки будани уштури фавқулдда байни қавми мо, сабаби бедоршавии қавм гардида, рӯз то рӯз тарафдорони Солеҳ (а) зиёд мешаванд. Аз ин лиҳоз бо машварати ҳамдигар гурӯҳеро омода сохтанд, то шутурро бидушанд. Чанд нафаре барои амалӣ сохтани ин мақсади шум маъмур шуданд. Яке аз онҳо алайҳи ноқа ҳамла бурд ва бо чандин зарбаҳо уштурро аз пой даровард. Чун Солеҳ (а) дид, ки ба панди ӯ гӯш фаро надоданд ва уштури Худоро ҳалок сохтанд, ба онҳо гуфт, ки кори шумо ба охир расид. Ҳарчи ки тавонистед, кардед, ҳоло шумо метавонед дар хонаҳоятон аз кадом навъи неъмате, ки меҳоҳед, се рӯз баҳраманд шаведу лаззат баред! Лекин бояд қиддӣ бидонед, ки ваъдаи Худо дурӯғ нест, баъди се рӯз ҷазои ваъдашуда ба суроғи шумо хоҳад омад.

Оре! Дилҳои қавми Самуд ба дараҷае расида буд, ки чун санг сахт гашта, ҳеҷ насиҳат ба онҳо таъсир намекард. Ҳатто ба чашми худ муъҷизаи Аллоҳро диданд, бо вучуди ин ҳам ибрат нагирифтанд, баръакс суханҳои Солеҳ (а)-ро бовар накарда, уштурро аз байн бурданд. Ин амали онҳо нисбати Аллоҳ куфри ошкоро ва нисбати пайғамбар таҳқир буд.

Ҷазои чунин қавмро ояти зер баён кардааст.

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا

وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿٦٦﴾

**Фа ламма қъа амруна наҷҷайна С'олиҳа-в ва-л лаз'ина
аману маъаҳу би раҳмати-м минна ва мин хиз'и явми-из.
Инна Раббака Ҳува-л-Қавийю-л Ёзиз. 66.**

66. Пас, вақте ки фармони Мо омад Солеҳро ва ононеро, ки имон оварданд ҳамроҳи ӯ, бо бахшиоши аз Ҳуд наҷот додем ва аз расвоии он рӯз онҳоро раҳонидем. Ҳаройина, Парвардигори ту ҳамон аст тавонову голиб!

Аллоҳтаъоло дар ин оят гуфтааст, ки вақто фармони фуруд омадани азоб барои муҷозоти имоннаовардагони қавми Солеҳ (а) шуд, сайҳа (овози марғбор) кофирони қавми Самудро фаро

гирифт. Онҳоро дарҳаму барҳам кӯбид ва ба хори бисёр ҳалок сохт. Солеҳ (а) ва касонеро, ки ба ӯ (а) имон оварда буданд, дар партави раҳмати хеш аз шармандагии он рӯз наҷот додем. Давоми оят сифатҳои волои Парвардигорро дар бар гирифта чунин гуфтааст, ки ба яқин Парвардигори ту нерӯманду шикастнопазир аст.

Оре! Парвардигор чунин Зотест, ки дар наҷот додани дӯстон ва нобуд сохтани душманони хеш ҳамеша тавоно ва ҳеҷ чиз бар ӯ маҳол нест ва ҳеҷ қудрате тавоноии муқобала бо иродаи ӯро надорад. Агар медошт, қавми Самуд, ки дар қувва ва бузургӣ назире надоштанд, лоақал барои дифоъи худ муқобила мекарданд.

Оятҳои зер ҷои ҳалок ва вақти ҳалоки қавми Самудро баён мекунанд.

وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَرِهِمْ جَثِيمِينَ

Ва ахаза-л-лазӣна ҷаламу-с-сайҳату фа асбаҳу фи дийāриҳим ҷāсимӣн. 67.

67. Ва ононе ки ситам карданд, онҳоро овози ҳавлноқ гирифт, онҳо ба вақти субҳ дар саройҳои худ (чун мурдагон) бар Замин часпида гаштанд.

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا ۚ آلَآ إِنَّ تَمُودًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ ۚ أَلَا بُعْدًا لِثَمُودَ

Ка ал лам ягнав фӣҳā. Алā инна Ҷамӯда кафарӯ Раббаҳум. Алā буъда-л ли Ҷамӯд. 68.

68. Гӯё ҳаргиз он ҷо набуданд. Огоҳ бош, ҳаройина, қавми Самуд Парвардигори худро инкор карданд. Ҳаройина, дуриғу ҳалоқат бод қавми Самудро!

Он золимони ба Солеҳ (а) имоннаовардари як сайҳа (бонги даҳшатноқ)-и осмонӣ чунон фаро гирифт, ки бар асари он дилҳояшон тикка-тикка шуда, ҳамаашон мурданду дар замин часпиданд. Онҳо чунон нобуд шуданду нишонаҳояшон барбод рафт, ки гӯё, дар он сарзамин ҳаргиз на деҳаи обод на хонаву дар доштанд ва на зиндагонӣ кардаанд. Худованд сабаби бо чунин расвогӣ нест шудани қавми Самудро дар давоми ояти мазкур чунин баён кардааст, ки ай шунаванда, огоҳ бош, ки қавми Самуд инсонҳое, буданд, ки ба Парвардигор имон надоштанд, яъне кофир буданд. Оре, мардуме, ки дорои чунин сифат бошанд, туфайли ин

кирдори бадашон сазовори ингуна азоби Илоҳӣ хоҳанд шуд. Илова бар ин, Аллоҳтаъоло ҷазои дигаре барои қавми Самуд раво дида гуфтааст, ки нафрин бод бар чунин инсонҳо! Аз лутфу раҳмати Парвардигор қавми Самуд дур бод, то таъсири касофати онон ба дигарон нарасад. Чунин ҳам шуд.

Барои пурра фаҳмидани маънои ин қисса ба сураи «Аъроф» мувоҷиат шавад. Ва биллоҳит-тавфиқ. Бо ҳамин қиссаи Солеҳ (а) ва қавми Самуд бо тарзи баёни ин сура ба поён расид. Оятҳои зер андаке аз саргузашти Иброҳим (а) сухан мекунад.

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا

لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيزٍ ﴿٦٩﴾

**Ва лақад ҷаат русулунā Иброҳима би-л бушро қолу
салāман қола салāм. Фа ма лабиша ан ҷаа би ъичлин
ҳаниз.69.**

**69. Ва ҳаройина, фиристодагони Мо назди Иброҳим бо башорат
омаданд, «салом» гуфтанд. Гуфт: «Салом (бар шумо)». Пас,
диранг накард, то ин ки гусолаи бирён овард.**

Тартиби қиссаҳои сураи мазкур монанди қиссаҳои сураи «Аъроф» аст. Лекин дар ин сура аз рӯйи муносибате, ки қиссаи Лут (а) бо қиссаи Иброҳим (а) дорад, барои огоҳонидан, андаке аз қиссаи Иброҳим (а) сухан ба миён омадааст. Ривоят, шудааст, ки Лут (а) бародарзодаи Иброҳим (а) буда, ҳарду ҳамроҳ аз Ироқ ба ҷои ҳозирашон ҳиҷрат кардаанд. Чуноне ки баъдан зикр мешавад, аз тарафи Аллоҳтаъоло ҷамоате аз фариштагон ба сӯи ин ду фиристода шуд. Фариштагони басо зебо дар сурати ҷавонони наврасида назди онҳо омаданд. Пеш аз он ки ба назди Лут(а) раванд, ба назди Иброҳим (а) омаданд ва ба ӯ (а) башорат доданд, ки Худованд туро Халили Худ хондааст ва ҳангоми пирӣ аз батни Соро фарзанде ба ту каромат мекунад. Дунё аз ситамгорон ва бадахлоқони қавми Лут (а) пок мешавад. Инчунин итминон доданд, ки ба ӯ (а) ва Лут (а) кӯчактарин зиёне намерасад. Мувофиқи раванди оятҳои ин сура фариштагон ба Иброҳим (а) салом доданд. Иброҳим (а) дар аввал онҳоро нашинохта бошад ҳам, вале онҳоро аз навъи башар пиндошт. Дар посух ба онҳо «Салом бар шумо» гуфт ва бошитоб ба меҳмоннавозии онҳо

пардохт. Муҳлате нагузашт, ки гӯсолаи фарбеҳеро бирён карду
пеши онҳо гузошт:...

فَلَمَّا رَأَوْا أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا

لَا تَخَفْ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ

**Фа ламма раъ айдияҳум лā таъилу илайҳи накирахум ва
авҷаса минҳум хифаҳ. Қолу лā тахаф иннā урсилнā илā
қавми Лут. 70.**

**70. Пас, чун дид, ки дастҳои онҳо ба таъом намерасад, онҳоро
ноошино пиндоишт ва аз онҳо тарсе ба хотир овард. Гуфтанд:
«Матарс, ҳаройина, мо ба сӯйи қавми Лут фиристода шудаем!».**

Чун Иброҳим (а) таъомро пеши меҳмонҳои тозаворидшудаи худ гузошт, воқеаи аҷиб, ки хилофи расму одати онҳо буд, рух дод. Ҷ (а) дид, ки меҳмонҳо даст ба таъом дароз намекунанд ва намехӯранд. Бо ҳамин далел аз онҳо эҳсоси бегонагӣ кард. Ин амал боиси ваҳшати ӯ (а) шуд ва нисбати меҳмонҳо бадгумон ҳам гашт. Фикр кард, ки мабодо онҳо нияти баде дошта бошанд. Чун фариштагон Иброҳим (а)-ро дар як ҳолати ногувор дидаанд, ӯ (а)-ро аз ин фикр берун оварданду худро ошкор сохта, ба парда ба ӯ (а) гуфтаанд, ки ай Иброҳим, ту аз мо натарс. Мо фариштагонему маъмури азоби қавми ситамгар ҳастем. Мо ғизо намехӯрем, бо амри Аллоҳтаъоло барои несту нобуд сохтани қавми Лут (а) омадем. Иброҳим (а) аз фасодкории қавми Лут (а) саҳт нороҳат буд, чун ин хабарро шунид, бисёр хурсанд шуд.

وَأَمْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ

يَعْقُوبَ

**Вамраатуҳу қоиматун фа заҳикат фа башшарнāҳā би
Исҳāқа ва ми-в варӯи Исҳāқа Яъқуб. 71.**

**71. Ва зани Иброҳим истода буд, пас бихандид. Пас, ба ӯ ба
(таваллуди) Исҳоқ ва баъди Исҳоқ ба (вучуди) Яъқуб мӯжда
додем.**

Чун Иброҳим (а) ба фариштагон рамида-рамида суҳбат дошт, ҳамсараш Соро назди онҳо рост истода, онҳоро наззора мекард ва суханҳои онҳоро шунида хандид. Муфасссирон дар сабаби хандаи Соро ихтилофи назар доранд. Баъзе гуфтаанд: “Чун Соро дид, ки тарсу ваҳм аз Иброҳим (а) дур шуд, аз рӯи хурсандӣ хандид”. Баъзе гуфтаанд, ки Сора низ аз кирдори қавми Лут (а) нороҳат буд, чун шунид, ки фариштагон барои нест кардани онҳо омадаанду ҳанӯз онҳо дар ғафлатанд, як навъ хандааш омад. Худованд дар давоми оят чунин гуфтааст, ки пас мужда додем Сороро ба ёфтани фарзанде аз Иброҳим (а) ва номи ӯ Исҳоқ аст, ҳамчунин муждаи дигаре дар бораи таваллуди Яъқуб ном набера аз Исҳоқ ба вай додем. Назди Ибни Касир ояти мазкур саҳеҳтарин далелест, ки Иброҳим (а) Исмоил(а)-ро омодаи қурбонӣ кардааст, на Исҳоқ (а)-ро.

Чун Соро ин муждаҳоро аз фариштагон шунид, чуноне ки ояти зер ишора кардааст, тааҷҷубкунон гуфт:

قَالَتْ يَوَيْلَتَىٰ أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا

لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٧٢﴾

Қолат ӯй вайлатӣ а-алиду ва ана ъаҷузу-в ва ҳазъа баъли шайхъ. Инна ҳазъа лашай-ун ъаҷиб. 72.

72. (Соро) Гуфт: «Эй воӣи ман! Оё хоҳам таваллуд кард ва ҳол он ки ман пиразанам ва ин шавҳари ман калонсол аст? Ҳаройина, ин чизи аҷиб аст».

Одатан занҳо баъд аз ба балоғат расидан то 45–50-солагӣ фарзандор мешаванд. Ба қавле синни Соро дар он вақт аз 90 сол ва синни Иброҳим (а) аз 100 сол зиёд буд. Барои онҳо дар чунин синну сол фарзанддор шудан ҳодисаи хеле тааҷҷубовар ва аз имкон берун буд. Аз ин сабаб, вақте ки Соро аз фарштагон муждаи фарзандёбиро дар ин синну сол шунид, тааҷҷубкунон гуфт, ки воӣ бар ман, оё дар чунин синну сол фарзанддор мешавам? Агар чунин шавад, ин кори хеле аҷоиб аст. Дар ҷавоб фариштагон...

قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ

إِنَّهُ رَحِيمٌ مَجِيدٌ

Қолӯ атаъчаби́на мин амриллāх. Раҳматуллоҳи ва баракāтуҳу ʔалайкум аҳла-л-байт. Иннаҳу Ҳамиду-м маҷид. 73.

73. (Фариштагон) гуфтанд: «Оё аз қудрати (кори) Худо тааҷҷуб мекунӣ? Эй аҳли байти ин хона, раҳмати Худо ва баракати Ӯ бар шумо аст! Ҳаройина, Худо сутудаду бузург аст.

Фариштагон ба Соро гуфтанд, ки агарчи дар чунин сину сол фарзанд ёфтан мувофиқи одат нест, локин ҳеҷ кор дар пешгоҳи қудрати Парвардигор мушкил ё маҳол нест. Иродаи Ӯ таъоло бошад, ту ҳам фарзандор мешавӣ. Оё дар кори Худо тааҷҷуб мекунӣ? Тааҷҷуб нақун, бо хости Худо ба орзуи деринаи худ мерасӣ. Ин ва дигар неъматҳое, ки аз тарафи Парвардигор ато шудаанд, барои аҳли байти шумо раҳмат ва баракат аст.

Дар охири ояти мазкур Худованд таъкид менамояд, ки ба дурустӣ, ки Парвардигори оламиён сутуда (ситоишшуда) ва бузургвору олиқадр аст.

Хулоса, Соро дар орзуи он буд, ки чун Ҳоҷар (завҷаи дигари Иброҳим (а)) писаре дошта бошад, аммо аз сабаби он, ки калонсол буд, аз фарзандор шудан ноумед ва маъюс буд. Аллоҳтаъоло ба вай хушхабар дод, ки ба орзуи деринааш мерасад. Баъди суханҳои фариштагон ҳама масъала барои Иброҳим (а) равшан шуд.

Оятҳои зер давоми ин қиссаро пай мегиранд.

فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَىٰ يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ

لُوطٍ

Фа ламма заҳаба ʔан Иброҳима-р-равъу ва ҷāатху-л-бушрӯ юҷāдилунā фи қавми Лут. 74.

74. Пас, чун аз Иброҳим тарс рафт ва башорате ба ӯ омад, дар боби қавми Лут бо (фариштагони) Мо ҷидол мекард.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ﴿٧٥﴾

Инна Иброҳима ла ҳалимун аввāху-м муниб. 75.

**75. Ҳаройина, Иброҳим бурдбору бисёр нармдил ва ба (сӯйи) Худо
руҷӯъкунанда буд.**

Иброҳим (а) фаҳмид, ки меҳмонони тоза воридшуда шахсони хатарнок нестанд, тарсу ваҳм аз вай фуру нишаст. Ҳамзамон башорати фарзанддор шудан низ ба ӯ (а) расид, мутмаин шуд. Локин фаҳмид, ки фариштагон барои анҷоми маъмурият, яъне ҳалок кардани қавми Лут (а) мераванд, бо онҳо гуфтугӯ, мучодала (баҳсу мунозира) ва чуну чаро кард, То чорае барои таъхири ҳалоки қавми Лут(а) пайдо кунад. Бо ривояте ҷидоли Иброҳим бо фариштагон чунин буд. Иброҳим (а) ба онҳо гуфт, ки оё миёни қавми кофир ақалан 1 нафар мусалмон бошад, онҳоро ҳалок мекунед? Дар посух фариштагон гуфтанд: «На!» Иброҳим (а) гуфт: Оё Лут (а) дар миёни онон нест? Фариштагон гуфтанд: Оре! Шумо хавотир нашавед мо дар бораи мусалмонҳое, ки байни қавми Лут (а) ҳастанд, маълумот дорем, албатта, онҳоро наҷот хоҳем дод. Ин маъно дар оятҳои 31, 32-юми сураи «Анкабут» қисса шудааст.

Хулоса, Иброҳим(а) шахси бисёр нармдил, дилсӯз, ҳалим, босабр ва дар ҳар кор ба сӯи Парвардигор зуд бозгарданда буд. Ҳамеша аз рӯйи тарс аз Худо пурсӯзу гудозу дардмандона сар ба зонуи андеша мегузошту оҳ мекашид. Ин ҳама баҳсу талоши ӯ (а) барои наҷоти қавми Лут (а) барои он буд, ки ба гумонаш барои дафъи мучозоти онҳо ҷои шафоат боқӣ мондааст. Хост то онҳо ислоҳ шаванд, барои онҳо шафоъат талабад ва онҳо аз он бало халосӣ ёбанд. Аммо дар посух ӯ (а) ҷӣ шунид, ояти зер ин матлабро эзоҳ медиҳад.

يَتْلِيهِمْ عَنْ هَذَا إِنَّهُمْ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ

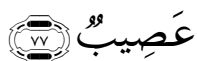
عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ﴿٧٦﴾

**Йā Иброҳиму аъризъ ған ҳазā. Иннаҳу қад қāа амру Раббик.
Ва иннаҳум āтиҳимъ āзāбун ғайру мардӯд. 76.**

76. (Гуфтем:) «Эй Иброҳим! Аз ин ҷидол (чуну чаро) рӯй гардон, ба дурустӣ ҳол ин аст, ки фармони Парвардигори ту омадааст ва ҳаройина, он уқубате аст бебозгашт, ба онҳо хоҳад омад!».

Чун Иброҳим (а) хост дар боргоҳи илоҳӣ ба хотири мусалмонҳо қавми Лут (а)-ро шафоат кунад, аз боргоҳи Илоҳӣ қотеъона посух шунид, ки эй Иброҳим, аз андеша ва чуну чарои худ сарфи назар кун. Дар бораи қавми Лут(а) ҳукми Мо аллакай содир шудааст. Он дигар бозгашт надорад. Азобу ҳалоки онҳо ҳатмист, дуъо ё шафоати ту онро боздошта наметавонад. Бидуни гуфтугӯ азоби Худованд ба суроғи онҳо меояд, мулку диёрашон ба харобазор табдил хоҳад шуд. Бо ҳамин суҳбати фариштагон бо Иброҳим (а) ба охир расид. Чуноне ки ояти зер ишора дорад, фариштагон назди Лут (а) рафтанд.

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سَيِّئًا يَمِيمًا وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ

Ва ламма ҷаат русулунā Лутан сӯа биҳим ва зӯқа биҳим заръа-в ва қола ҳаззā явмун ъасиб. 77.

77. Ва чун фиристодагони Мо назди Лут омаданд, аз сабаби омадани онҳо андӯҳгин ва тангдил шуд ва гуфт: «Ин бисёр рӯзи сахт аст!».

Лут (а) бародарзодаи Иброҳими (а) буд, дар шаҳре зиндагонӣ мекард, ки аз макони зисти Иброҳими (а) хеле фосила дошт. Чун фариштагон дар шакли ҷавонони зебосурат назди Иброҳим (а) омада, ба суроғи Лут (а) рафтанд, Лут (а) аз ҳад зиёд зебо будани онҳоро мушоҳида кард ва аз сабабе, ки қавмаш фасодкор (ҳомосексуал) буданд, онҳоро дидан замон хеле нороҳат ва андӯҳгин шуд. Зеро ӯ (а) ин хубрӯёнро нашинохт, ки онҳо чӣ касоне ҳастанд ва барои чӣ омаданд? Лут (а) онҳоро меҳмон пиндошт, аз ин рӯ дилаш танг шуд, ки мабодо қавми табоҳкор бар онҳо таҷовуз кунанд ва беобрӯгӣ шавад, аз ин ҷиҳат Лут (а) андешамандона худ ба худ гуфт, ки ин рӯз барои ман рӯзи сахт ва ором гузаштанаш хеле душвор аст. Баъзе муфассирон қиссаи мазкурро чунин баён кардаанд: «Фариштагон ҳангоми сафар ба сӯи қавми Лут (а), дар ними рӯз ба рӯдхонаи Саддум расиданд ва бо духтари Лут (а) вохӯрданд, ки аз он рӯдхона об мегирифт, гуфтанд: «Эй духтар! Оё манзиле ҳаст, ки пазирои мо бошад.» Гуфт: «То омадани ман

ҳамонҷо истед! Пас назди падараш рафту ҳодисаро ба падари худ нақл кард...». Лут (а), ба тавре ки ҷуз аҳли хонаводааш каси дигаре аз омадани онҳо хабардор нашавад, меҳмонҳоро ба манзили хеш даъват кард. Аммо зани Лут (а) аз хона берун рафт ва қавмро аз омадани меҳмонҳои зебосурат огоҳ кард, онҳо бо муҷарради шунидани ин хабар шитобон ба сӯи хонаи Лут (а) рӯй оварданд... Ояти зер давоми ин қиссаро пай мегирад...

وَجَاءَهُمْ قَوْمُهُمْ يَهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ
يَقَوْمِ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْزُونِ فِي ضَيْفِي
أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ

**Ва ҷаъаҳу қавмуҳу юҳраъуна илайҳи ва мин қаблу кану
яъмалуна-с-саййиāt. Қола йа қавми ҳаулāи банāти ҳунна
атҳару лакум. Фа-т тақуллоҳа ва лā тухзӯни фӣ зайфӣ.**

А-лайса минкум раҷулу-р-рашид. 78.

**78.Ва қавми Лут пеши ӯ бо шитоб омаданд. Ва пеш аз ин корҳои
зишт мекарданд. (Лут) Гуфт: «Эй қавми ман! Ин духтарони
ман ҳозиранд, инҳо барои шумо покизатаранд, пас, аз Худо
битарсед ва маро дар боб (пеш)-и меҳмонҳоям расво макунед. Оё
аз шумо ҳеҷ марди роҳёфтаи шоиста нест?».**

Қавми Лут (а) ба як амали номақбул ва зишт (ҳомосексуализм)-ро, ки хилофи фитрати инсонӣ буд, одат доштанд. Ҳамин ки аз омадани меҳмонҳои зебосурат бохабар шуданд, бебокона ба сӯи хонаи Лут (а) чунон бо шитоб давиданд, ки ҳатто дар давидан аз ҳамдигар пешгузарӣ мекарданд. Онҳо ба Лут (а) гуфтанд, мо ба ту нагуфта будем, ки ҳеҷ мардERO ба меҳмонӣ напазир? Пас аз он аз Лут (а) бо шиддат дархост карданд, то меҳмонҳоро ба онҳо супорад. Чун Лут (а) нияти палиди онҳоро фаҳмид, ҳам аз рӯи дифоъ ва ҳам аз рӯи насиҳат ба онҳо гуфт, ки эй қавми ман, мақсади шумо шаҳватронист. Барои ин амал занҳои шумо кифоя ҳастанд, ҳеҷ набошад агар занҳоятон нокифоя бошанд, ақаллан бо духтарҳои ман бо никоҳ издивоҷ кунед. Ин кор барои шумо мувоҳу ҷоиз ва кори покизатар аст. Аз Худо битарсед, аз чунин кори номардумӣ даст кашед ва маро дар назди

меҳмонҳоям шармандаву расво накунед ва ин нангро бар ман раво надоред! Эй вой! Оё ягон инсони бохирад дар байни шумо нест, то ин ки шуморо аз ин амали бешармона боз дораду насихат кунад?

Давоми қиссаро ояти зер пай мегирад.

قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَمَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُزِيدُ ﴿٧٩﴾

Қолу лақад ъалимта ма ланā фӣ банāтика мин ҳаққи-в ва иннака ла таъламу ма нурид. 79.

79. Гуфтанд: «Ҳаройина, ту донистай, ки моро ба духтарони ту ҳоҷате нест. Ва ҳаройина, он чӣ мо меҳоҳем, ту медонӣ!».

Қавми бешарм ҳангоми моҷаро ба Лут (а) хитоб карда гуфтанд, ки ай Лут, ту хуб медонӣ, ки мо ба духтарони ту ҳеҷ ҳоҷате надорем ва мақсади моро низ медонӣ, ки мо барои чӣ назди ту омадем. То иродаи мо бароварда нашавад, мо аз ин ҷо намеравем.

Хулоса, аз шунидани ин гуна суҳанҳои шармангез, Лут (а) умеди худро аз онҳо бурид ва...

قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ آوَى إِلَىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ ﴿٨٠﴾

Қола лав анна ли бикум қувватан ав āвӣ илā рукнийн шадид. 80.

80. Гуфт: «Кош маро ба муқобилаи шумо қуввате мебуд, ё ман дар паноҳгоҳи мустаҳкаме паноҳ мегирифтам».

Чун пайғамбари бузургвор Лут (а) худро дар чунин ҳолати ногувор дид, нороҳат шуд, фарёд заду гуфт, ки эй кош, қувату қудрате медоштам, то аз меҳмонҳо дифоъ мекардам ва шумо беҳирадонро дарҳам мекубидам. Лут (а) аз аҳли Ироқ буд, ба он қавм хешутаборӣ надошт, аз ин сабаб беихтиёр ба сбабҳои зоҳирӣ чашми умед дӯхта, барои аз ин ҳолати ногувор халос шудан дар давоми суҳани худ гуфт, ки эй кош, як паноҳгоҳи амн мебуд маро, то паноҳ мебудам, хешутабор ва тарафдорони бисёре мебуд, бо кӯмаки онҳо шумо мардуми беҳирадро аз хонаи худ дур месохтам ва ба меҳмонони ман озоре намерасид. Ин ҳама дар ҳолати ногувор мондани Лут (а) сабаб дошт. Зеро ӯ (а) намедонист, ки ин ҷавонони зебосурат фариштагони Аллоҳанд ва барои несту нобуд сохтани ин қавми палидкор омадаанд. Чун изтиробӣ Лут (а) аз ҳад гузашт, хушбахтона, фариштагони Худо ба ӯ (а) :

قَالُوا يَلُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصْلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرَبَ بِهِ هَلْكَ بِقَطْعِ
مِّنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَاتَكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا
أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴿٨١﴾

Қолу йā Луту иннā русулу Раббика ла-й ясилӯ илайк. Фа асри би аҳлика би қитъи-м мина-л-лайли ва лā ялтафит минкум аҳадун илламраатак. Иннаҳу мусибухā мā асобаҳум. Инна мавъидаҳуму-с-субҳ. А-лайса-с-субҳу би қарīb.81.

81. (Фариштагон) гуфтанд: «Эй Лут, ҳаройина, мо фаришодагони Парвардигори туем, онҳо ҳаргиз ба ту намерасанд. Пас, касони худро ба поре аз шаб бибар ва бояд, ки ҳеҷ кас аз шумо дар паси худ нанигарад, магар зани ту, ки он чи онҳоро расад, ўро расандааст. Ҳаройина, ваъдагоҳи онҳо вақти субҳ аст. Оё субҳ наздик нест?».

Чун Лут (а) аз дидани чунин ҳодиса дар изтироб шуд ва худро дар як ҳолати ногувор ҳис кард, фариштагон ғайричашмдошт ба ӯ (а) гуфтанд, ки эй Лут, ту барои дифоъ аз обрӯи худ ва меҳмонҳои худ такягоҳи мустаҳкаме меҳостӣ, ҳоло шод бош, ки мо аз ҷинси инсон нестем, то он бадкорон бар мо ғалаба кунанд. Мо фариштаву фаришодагони Худоем. Онҳо ҳаргиз ба ту ё ба мо газанде расонида наметавонанд. Моро Худованд барои он фаришодааст, ки аз ту ва аз муъминони инҷобуда дифоъ кунем ва кофирону фоҷиронро ба ҳалокат расонем. Дастури мо барои ту ин аст: «Вақте ки посе аз шаб гузарад, аз ин диёр ҳамроҳи тобеъони худ кӯч баста, хориҷ шав! Шарт ҳамин, ки ҳеҷ кас набояд ба дунболи худ нигоҳ кунад, ё барои молу ҳол ё барои дигар кор ба қафо баргардад». Дар айни замон ба Лут (а) гуфтанд, ки аз ин дастур зани ту истисноист. Вай ба ин амр хилоф карда, ба дунболи худ менигараду ба хонааш бармегардад. Зеро дар тақдираш чунин будааст. Он азобу димор (ҳалокшавӣ), ки ба он қавми табоҳкор мерасад, ба вай низ мерасад. Чун Лут (а) мутмаин шуд, ки фариштагон барои ҳалоки онҳо омаданд, аз онҳо пурсид, ки вақти ҳалоки онҳо кадом вақт аст? Онҳо гуфтанд, ки ҳангоми субҳ барои онҳо азоби илоҳӣ фуруд хоҳад омад. Шод бош! Ҳамаи онҳо

субҳгоҳон ҳалок мешаванд. Дар ҳалоки ситамгарон ҳеҷ таъхире нахоҳад шуд. Оё вақти расидани субҳ қариб нест? Оре! Қариб аст.

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِّنْ

سَجِيلٍ مِّنْضُودٍ

Фа ламма ҷаа амруна ҷаъална ъалияха сәфилаха ва амтарна ъалайҳа ҳичарата-м мин сичҷили-м манъуд. 82.

82. Пас, чун фармони Мо омад, забари онро зери он гардонидем ва бар онҳо сангҳо аз гири пухташуда пай дар пай боронидем,

مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ

Мусавватан ӯнда Раббик. Ва ма ҳия мина-џ-џолимина би баъид.83.

83. ки аз назди Парвардигори ту нишон кардашуда буданд ва чунин азоб аз золимон дур нест.

Худованд дар ин оят аз тарзи ҳалок кардани қавми Лут (а) хабар додаст, ки вақте аз ҷониби Мо барои ҳалоки онҳо фармон шуд, фариштагон диёри қавми Лут (а)-ро боло бардошта, зери заминро боло ва болои заминро ба тағи замин заданд, яъне зеру забар гардониданд. Илова бар ин, дар дигар минтақаҳои диёри онҳо борони аз сиччил (лойи пухта шудаи мисли санг)-ро пайи ҳам чунон боронида шуд, ки боқимондаи онҳо бо ин сабаб ҳалок шуданд. Аз Абдуллоҳ ибни Аббос (р) ривоят аст, ки «сиччил» дар асл калимаи форсӣ буда, шакли он «сангил» аст. Хулоса, ин сангҳои борида бо аломате, ки дар худ доштанд, аз дигар сангҳо фарқ мекарданд, то маълум шавад, ки онҳоро Худованд хос барои азоби кофирони палидкор офаридааст. Лозим ба ёдоварист, ки шаҳрҳои қавми Лут (а) байни Шом ва Мадина қарор доранд. Ҳангоми сафари тиҷоратӣ мушрикони Макка ногузир аз он харобазор гузар мекарданд ва ҳатто баъзе осори боқимондаи он қавмро бо чашми худ медиданд. Давоми оят фармудааст, ки ин гуна азоб, хос барои қавми Лут (а) нест, балки кадом қавме дорои чунин сифатҳои разили номардумӣ бошад, он азобе, ки болои сари қавми Лут (а) омад, дур нест, ки бар сари онҳо низ меояд. Муфасссирони муосир ҳалокшаваии оммавии мардумро ҳангоми

зарбаи бомбҳо, ҳангоми Сунамҳо (обҳезии баҳр), сел, ҳангоми заминларза ва фурӯравию замин, дар вақти ихтилофоти иҷтимоӣ ва дигар балоҳо ва офатҳоро аз ҳамин қабил донистанд.

Барои шахсони гирифта одати разили ҳамҷинсбозӣ, ки ҳоло ливотабоз ё ҳамосексуал ном дорад, шариати Исломи ҷи ҳукум дорад? Баъзе фақеҳон гуфтаанд: “Чунин шахс зери девор хобонда, болои ӯ девор гардонида мешавад”.

Ибни Касир бо ривояте аз Имом Шофеъӣ гуфтааст, ки ливотабоз (ҳомосексуал), хоҳ бо никоҳи мусалмонӣ зан гирифта бошад ё не, бояд кушта шавад.

Аз Имом Абӯҳанифа ривоят омадааст, ки ливотабозро аз ҷои баланд ба поён афганда шавад, то бимирад. Агар намурд, бояд то мурдан бо партоби санг ҳадаф қарор дода шавад. Дигар паҳлӯҳои ин қиссаро сураи «Аъроф», дар оятҳои 80–84 пай гирифтааст. Валлоҳу аълам.

Бо ҳамин қиссаи Лут (а) мувофиқи ин сура ба поён расид. Ҳоло ояи зер қиссаи яке аз пайғамбарон – Шуъайб (а)-ро пешкаш намудааст.

﴿وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا ۚ قَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ

إِلَٰهِ غَيْرُهُ ۖ وَلَا تَنْقُصُوا أَلْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ ۚ إِنِّي أَرْكُم بِحَيْرِ

وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مَّحِيٓطٍ ۝٨٤﴾

✽ **Ва илā Мадяна ахōхум Шуъайбā. Қола йā қавмиъбудуллоҳа мā лакум-м мин илāҳин гайруҳ. Ва лā таъқусу-л микйāла ва-л-мизāн. Иннй арокум би хайри-в ва иннй ахōфу ъалайкум ъазāба явми-м муҳйит. 84.**

84. Ва ба сӯйи қавми Мадян бародарашон Шуъайбро фиристодем, ӯ гуфт: «Эй қавми ман! Худоро ибодат кунед. Шуморо ҳеҷ маъбуде гайри Ӯ нест ва аз паймона ва тарозу кам накунад! Ҳаройина, ман шуморо бо осудагӣ мебинам ва ҳаройина, ман бар шумо аз азоби рӯзи фарогиранда метарсам».

Чуноне ки дар оятҳои 85–93-уми сураи “Аъроф” гузашт, “Мадян” номи яке аз фарзандони Иброҳим (а) аст. Шаҳре, ки Худованд Шуъайб (а)-ро барои ҳидояти мардуми он фиристода буд, он низ «Мадян» ном дошт. Аз сабабе, ки дар даъват ва шеваи

суханронӣ Шуъайб (а) назир надошт, ӯ (а)-ро чун хатибуланбиё мадҳ мекарданд. Қавми Шуъайб (а) ҷамъияте буданд, ки роҳи тавҳид (яктопарастӣ)-ро яқсӯ гузошта, дар майдони ширку бутпарастӣ ва дигар хилофкориҳо сарсону саргардон буданд. Яке аз қабехтарин гуноҳи ин қавм хиёнат дар тарозу ва паймона (ченак) ҳангоми харидуфурӯш буд.

Худованд дар ин оят хабар додааст, ки мо ба сӯи мардуми Мадян, бародарашон Шуъайб (а)-ро дар сифати пайғамбарӣ фиристодем, то ин ки онҳоро ба роҳи яктопарастӣ даъват кунад. Чун Шуъайб (а) байни онҳо ба синни пайғамбарӣ расид, мисли дигар пайғамбарон дар нахуст нидои худ бо фаҳмонидани асли тавҳид ба муолиҷаи онҳо пардохта, гуфт, ки эй қавми ман! Шумо Аллоҳи ягонаеро, ки ҷуз Ӯ дигар Илоҳи барҳаққе нест, парастид кунед ва дар ҳолати харидуфурӯш, ҷӣ бо тарозу фурӯшед ва ҷӣ бо паймона ва ҷӣ бо дигар ченакҳо, даст ба камфурӯшӣ назанед, балки бо ченакҳои комилан дуруст харидуфурӯш кунед. Ба ростӣ ман дида истодам, ки Худованд ба шумо хеле неъмату сарвати фаровоне додааст. Пас, ин неъматҳои Худододро бо маъсият (гуноҳҳо) олуида гардонид, дигаргун накунад. Ҳоло ман барои хайрхоҳии шумо омадам. Агар ба насиҳатҳои ман гӯш диҳед ва даст аз камфурӯшӣ бардоред, бисёр хуб, вагарна аз азоби он рӯзе, ки ҳамаро фарогиранда аст, бисёр биму тарс дорам. Он азоб шуморо низ фаро хоҳад гирифт. Дар он рӯз барои шумо дигар ҳеҷ ҷои гурезе ё паноҳгоҳе пайдо намешавад, ки такаюҳи шумо шавад. Хулоса, бидуни қабули яктопарастӣ, тавҳид ва бидуни амалкард ба амру фармони Парвардигор, чуноне ки аз барномаи Шуъайб (а) маълум шуд, на иқтисоди ҷомеа ислоҳ мешаваду на ахлоқи мардум. Оре! Ягона роҳи муборизаи беамон алайҳи фасоди ахлоқӣ ва фасоди иқтисодӣ ин доштани, имони ҳақиқӣ ба Худои яккаву ягона ва ба рӯзи қиёмат аст. Вагарна аз инсон ҳарчиро интизор шудан мумкин.

Ояти баъдӣ маънои ояти мазкурро пурра месозад.

وَيَقَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا

النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

Ва йā қавми авфу-л-микйāла ва-л-мизāна би-л-қист. Ва лā табхасу-н-нāса ашйāаҳум ва лā таъсав фи-л-арзī муфсидīн. 85.

85. Ва эй қавми ман, паймона ва тарозуро бо инсоф пурра кунед ва ба мардум чизҳои онҳоро кам мадиҳед ва дар рӯи Замин фасодкунон табоҳкорӣ накунад!

Дар ояти қаблӣ Шуъайб (а) қавми худро ба яктопарастӣ даъват намуда аз камфурӯши наҳй карда буд. Ҳоло Худованд дар ояти таҳти назар такроран ҳамчу таъкид барои ислоҳи фасоди иқтисодие, ки байни мардум ҷорӣ буд, бо забони Шуъайб (а) чунин фармуд, ки ай мардум, вақто ки бо тарозу, ё бо паймона, ё бо дигар ченакҳо, ё ба саршумор фурӯхтан ва харидани чизе бо ҳам доду гирифт мекунад, бояд бо адолат ва бо тарзи дуруст, бидуни ягон костагӣ ва бо ризои тарафайн рафтор кунед. Нафақат дар вазн, ё ченакҳо костан дуруст нест, балки дар харидану фурӯхтан ва дигар муъомилаҳои байни ҳамдигар низ хиёнат, фиреб, ҳила ва айб гузоридан ба ашъи мардум ҷоиз нест.

Дар ҷумлаи охири ояти мазкур, Худованд бо таъкид аз ин ҳам зиёдтар фармудааст, ки ба фасодкорӣ (монанди дуздӣ, ғоратгарӣ, роҳзанӣ таҷовуз ба ҳаққи дигарон, бо зарби зӯрӣ моли касеро аз худ кардан, обрӯи касеро резондан, ба номус ё ҷони касе таҷовуз кардан, хиёнат дар амонатҳо ва амсоли он) дар рӯи замин даст назанед! Дар мазмуни ҳадиसे аз Расулulloҳ (с) омадааст, ки кадом қавме аз тарозу ва ченакҳо заданро одат кунанд, Худои азза ва ҷалла онҳоро ба қаҳтӣ ва гаронии нархҳо мубтало мекунад.

Хулоса, баъди саҳеҳ кардани масъалаҳои эътиқодӣ агар инсон муомилоти иқтисодии худро мувофиқи нишондоди шариати Исломи ба роҳ намонад, фасодкорӣ дар рӯи замин доман паҳн мекунад. Ҳеҷ набошад гарди фасодкорӣ рӯи ҳамаро, хоҳ инсони солеҳ (накӯр) бошад, хоҳ толеҳ (бадкор), ғуборолуд месозад.

بَقِيتُ اللَّهُ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ

Бақийятуллоҳи хайру-л лакум ин кунтум-м муъминин. Ва маъ ана ъалайкум би ҳафйъ. 86.

86. Агар муъмин ҳастед, он чӣ Худо барои шумо аз нафъи ҳалол боқӣ гузоштааст, беҳтар аст. Ва ман бар шумо ниғаҳбон нестам!».

Дар ояти қаблӣ хиёнат дар тарозу ва дигар ченакҳо, ё бо роҳи зулму истисмор сарват ба даст овардан фосидкории рӯи замин ҳисобида шуд. Ҳоло ояти мазкур акси онро баён карда гуфтааст, ки агар шумо имон ба Аллоҳ дошта бошед, агар хоҳед, ки лақаби фасодкори рӯи замин ба шумо гузошта нашавад, он

сармояе, ки мувофиқи шаръ аз роҳи ҳалол ба даст меояд, агар андак бошад ҳам, беҳтару бобаракат аст. Назди Худо хеле арзиш дарад ва Худо ивази он ба шумо аҷр (савоб) медиҳад. Оре! Албатта, ин воқеъиятро касоне дарк мекунам, ки дар ҳақиқат мусалмонанд ва ба Худои ягона имон доранду ҳалолро аз ҳаром фарқ мекунам. Чунин мазмун дар ояти 46-уми сураи «Каҳф» низ омадааст. Дар ҷумлаи охир мебинем, Шуъайб (а) ба қавми худ гуфтааст, ки он чиро ки аз тарафи Аллоҳ барои ҳушдори шумо ба ман чун вазифа супорида шуда буд, ба шумо расонидам. Дигар ман масъули амалҳои шумо нестам, то ин ки шуморо дар ивази амалҳоятон муҷозот кунам, ё мукофот диҳам. Инчунин масъул нестам бар дӯши шумо ин насиҳатро маҷбуран бор кунам, ё амалҳои шуморо назорат кунам, нигаҳбону посбони шумо бошам. Не! Мана ин роҳ! Ин шумо ва ана ин чоҳ!

Мутаассифона, насиҳатҳои Шуъайб (а) ба қавми саркаш таъсире набахшид, зеро фасодкорӣ дар онҳо хеле дарун реша гирифта буд, аз ин рӯ қавм ба ӯ (а) гуфтанд:

قَالُوا يَشْعِيبُ أَصْلَوْتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ

نَفْعَلْ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ

Қолу ӯя Шуъайбу асалātuка таъмурука ан-н-натрука маъбуду абәунә ав ан-н-нафъала фӣ амвәлинә ма нашәъ. Иннака ла айтә-л-ҳалиму-р-рашид. 87.

87. (Бо истехзо) Гуфтанд: «Эй Шуъайб, оё намозат туро мефармояд ки он чӣ падарони мо мепарастиданд, тарк кунем? Ё бигзорем ҳарчӣ хоҳем, бо майли дар молҳои худ тасаруф бикунем? Ҳаройина, ту марди бурдбору роҳёфтай?».

Шуъайб (а) мардumi шаҳри Мадяро хос ба ибодати Худои ягона даъват кард ва ба онҳо гуфт, ки дар муносибатҳои иқтисодӣ байни ҳамдигар вафодору боадолат бошед. Онҳо дар баробари ин нидои муслиҳи осмонӣ ба истехзо бархостанду аксуламал нишон дода, гуфтанд, ки эй Шуъайб, ин бутпарастии мо одати меросӣ буда, пайравӣ аз гузаштагони мост. Хосса ин бутпарастиро нишонаи илму фарҳанги худ ҳам медонем. Аз ин қаллобие, ки моро манъ мекунӣ, мо ғоидаи калоне ба даст меорем. Ту ин қадар намоз мехонӣ, оё намози ту туро амр кардааст, ки мо аз парастии чизҳои, ки падарони мо мепарастиданд, даст кашем ва дар

молҳоямон бо майли худ тасарруфи озод надошта бошем? Охир, ин молҳои мост, ҳар тавре, ки меҳоҳем, дар онҳо тассаруф мекунем. Ту як шахси бурдборию, ҳама чизро мефаҳми ва медони. Мо аз ту чунин умед надоштем. Чаро чунин суханҳоро мегуӣ? Оё меҳоҳӣ суннатҳои ниёғони моро зеро по гузорӣ...?

Шуъайб (а) гарчи чунин суханҳои ногуворро мешунид, аммо бо ширин сухани ба онҳо мегуфт:

قَالَ يَاقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنْتُ عَلَىٰ بَيْنَةٍ مِّن رَّبِّي وَرَزَقَنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا

وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَنْهُ إِن أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا

أَسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿٨٨﴾

Қола йā қавми а-раайтум ин кунту ъалā баййинати-м ми-р-Раббӣ ва разақани минҳу ризқан ҳасанā. Ва мā уриду ан уҳолифакум илā мā анҳāкум ъанҳ. Ин уриду илла-л ислāҳа мастаѳаѳт. Ва мā тавфиқӣ иллā биллāҳ. Ёалайҳи таваккалту ва илайҳи униб. 88.

88. Гуфт: «Эй қавми ман, оё дидед, агар аз Парвардигори худ бар ҳуҷҷате бошам ва ба ман аз ҷониби Худ рӯзии нек дода бошад (метавонам бар хилофи фармони Ў рафтор кунам?) Ва ҳаргиз намеҳоҳам ба шумо ба он чӣ шуморо манъ мекунам, хилоф кунам ва худ моли он бошам. То ҳадде ки битавонам, ба ҷуз ислоҳ кору чизро намеҳоҳам. Ва нест тавфиқи ман, магар бо мадади Худо, бар Вай таваккул кардам ва ба сӯи Ў бозмегардам.

Дар посух барои зиёд кардани меҳри онҳо ва ба умеди он, ки шояд сухани ҳақро пазиранд, Шуъайб (а) ба онҳо гуфт, ки эй қавм, ман аз шумояму шумо низ аз қабилаи ман ҳастед! Ман ҳақиқатеро медонам, ки шумо ҳоло онро намефаҳмед. Эй қавм! Он чиро, ки барои худ дӯст медорам, меҳоҳам насиби шумо низ бошад. Ҳоло Худованд барои тасдиқи пайғамбарии ман далелҳои ошкор фиристод, мисли ваҳии илоҳӣ ва сифатҳои пайғамбарӣ. Илова бар ин, ба қадри ҳоҷат молу ризку рӯзии покиза додааст. Оё ба ивази ин неъматҳо хайрҳои шумо набуда, нисбати шумо нияти бад кунам? Оё хилофи фармони Холиқи худ байни шумо кор барам? Худатон медонед, ки муддати чанд сол аст, ки дар ивази ин насиҳатҳо ягон манфиъати иқтисодиро аз шумо талаб надорам.

Дар муомилаи молику иқтисодие, ки байни ҳамдигар доред, ман аз шумо фақат як чизро меҷӯям. Он ҳам бошад мувофиқи фармудани Аллоҳ амал кунед. Шумо гумон накунад, ки ба он чизе ки шуморо ман мекунам, ҳудам хилоф мекунам? На! Ҳаргиз чунин нест. То имкон дорам, мубориза мебарам ва меҷӯям ба ҳадафи худ бирасам. Ҳадафи ман ин аст, ки дар ҳама соҳа, чи иқтисодӣ бошад чи динӣ ва ақида амалҳои шумо ислоҳ шаванд. Зеро ҳадафи ҳама пайғамбарони Илоҳӣ ҳамин аст. Ман барои расидан ба ин ҳадаф аз Худо тавфиқ меҷӯям ва барои ҳалли мушкилот танҳо ба Ӯ така дорам ва барои бардошти саҳтиҳое, ки дар ин роҳ барои ман пеш меоянд, аз Ӯ ёрӣ меҷӯям ва ба сӯи Ӯ бозмегардам.

Барои ибрат дар давоми сухан Шуъайб (а) ба қавми худ ҳалоқи қавмҳои гузаштаро ёдрас карда гуфт, ки...

وَيَقَوْمٍ لَا تَجْرَمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ

أَوْ قَوْمِ هُودٍ أَوْ قَوْمِ صَالِحٍ وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ بِبَعِيدٍ

Ва йā қавми лā яҷриманнакум шиқоқӣ ай юсӯбакум-м миғлу мā асба қавма Нӯҳин ав қавма Ҳудин ав қавма Салиҳ. Ва мā қавму Лӯти-м минкум би баъид. 89.

89. Ва эй қавми ман! Пайдо накунад душмани ман дар ҳақи шумо ин ҳислатро, ки бирасад ба шумо монанди он чӣ расид ба қавми Нӯҳ, ё ба қавми Ҳуд, ё ба қавми Солеҳ. Ва қавми Лут аз шумо дур нест.

Дар давоми насиҳатҳои худ Шуъайб (а) ба қавми худ гуфт, ки эй қавми ман, мабодо ин муҳолифат шуморо то онҷое нақашонад, ки он балоҳоре, ки бар сари қавми Нӯҳ (а), ё Ҳуд, ё Солеҳ (а) омаду онҳоро зеру забар сохт ва ба хок яксон кард, бар сари шумо низ ояду шуморо ҳам несту нобуд созад! Аз сабаби он, ки диёри қавми Шуъайб (а) аз диёри қавми Лут (а) чандон дур набуд, ба онҳо гуфт: “Охир минтақаи қавми Лут (а) аз шумо чандон дур нест, Онҳо ба шумо наздиктарин қавми нобудшудаанд, чаро ибрат намегиред? Агар исёни шумо чунин идома кунад, аз такрори рӯзҳои пурдаҳшате, ки бар онҳо гузашт, бояд бимнок бошед. Вагарна омадани чунин рӯзҳо ба сари шумо низ ногузир аст. Ҳоло ки вақт ҳаст, бояд ба насиҳат гӯш диҳед ва ҳудро ислоҳ кунед”.

Ояти зер ин муқаддимаро идома медиҳад.

وَأَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ ﴿٩٠﴾

Вастағфирӯ Раббакум ҷумма тубӯ илайҳ. Инна Раббӣ Раҳиму-е Вадӯд. 90.

90. Аз даргоҳи Парвардигори худ омӯрзиш хоҳед, боз ба сӯйи Ӯ бо тавба рӯҷӯ кунед, ҳаройина, Парвардигори ман дӯстдори бандагони тавбакунанда аст”.

Инсон дар гузашта ҳар чи қадаре гуноҳ карда бошад, агар бо сидқи дил ба боргоҳи Худованд бозгардад ва бо сари хам бахшиш пурсад, ваъдаи Худованд аст, ки бо камолу карами Худ ӯро меомӯрзад. Ҳоло ояти мазкур давоми таблиғоти оятҳои гузашта буда, дар нахуст Шуъайб (а) ба қавми худ фармуд, ки эй қавм! Парвардигори ман бисёр меҳрубон аст ва бандагони тавбакунандаи худро бисёр дӯст медорад. То ки аз гуноҳ пок шавед, бояд барои гуноҳҳои содиркардаатон аз Худо омӯрзиш биталабед ва аз ширку будпарастӣ, аз хиёнат дар муомилоте, ки байни ҳамдигар доред, барканор шавед. Танҳо Парвардигор аст, ки ба бандагони тавбакори Худ таваҷҷуҳ мекунад онҳоро бисёр дӯст медорад ва дари тавбаро ба рӯйи онҳо кушода доштааст. Онҳо дар ҷавоб...

قَالُوا يَشْعِيبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِّمَّا تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرُّكَ فِيْنَا ضَعِيفًا

وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ ﴿٩١﴾

Қолӯ ӯй Шуъайбу мā нафқаху касӣра-м мим мā тақӯлу ва иннā ла нарӯка фӣнā ҷаъифā. Ва лав лā раҳтӯка ла раҷамнāка ва мā аъта ъалайнā би ъазӣз. 91.

91. Гуфтанд: «Эй Шуъайб! Он чӣ ту мегӯӣ, бисёре аз онро намефаҳмем ва ҳаройина, мо туро дар миёни худ нотавон мебинем ва агар хоҳири қабилан ту намебуд, туро сангсор мекардем ва ту пеши мо гиROMИҚАДР нестӣ».

Хатибу-л-анбиё (Шуъайб (а)) беҳтарин суҳанҳоро, ки зиндагонии моддӣ ва маънавии пок ва беолоиши онҳоро таъмин мекард, бо як ҳавсалаи том ва дилсӯзӣ барои он қавм мегуфт, аммо қавми гумроҳ дар посух ба ӯ (а) мегуфтанд, ки эй Шуъайб, чиҳо мегӯӣ? Мо бисёре аз суҳанҳои туро, ки аз олами ғайб мегӯӣ, намефаҳмем. Ин суҳанҳои ту на сар доранд на бун. Ягон суҳани ту маъное

надорад, ки мо биандешему истифодаи он кунем. Ин қадар худро хаста макун ва ба ойини девонагон ба мо сухан мағӯ! Ту ва қавми ту дар миёни мо як қавми кўчаку нотавону заъиф аст. Ту суханҳои худро ба мо гузаронида наметавонӣ, ҳоло ки туро ҳеҷ чиз намеғӯем, ба худ биё! Гумон макун, ки мо аз ту ё қабилаи ту тарс дорем. Ба ивази ин рафторат, агар бихоҳем, албатта, метавонем туро сангсор кунем. Ҳоло ба ҳоли худ моро бигзор, худат ва насиҳатхоят назди мо заррае қадру қимат надоранд. Агар хоҳӣ, ба суроғи дигарон рав! Баъди чунин мочаро Шуъайб (а) ошкоро ба онҳо...

قَالَ يَنْقُومِ أَرْهَطِيْ أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِّنَ اللَّهِ وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظَهْرِيًّا

إِنَّ رَبِّي بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

Қола йā қавми араҳтӣ аъаззу ъалайкум-м миналлоҳи ва-т-тахазтумуҳу варёакум зихриййā. Инна Раббӣ би mā таъмалуна муҳит. 92.

92. Гуфт: «Эй қавми ман! Оё қабилаи ман назди шумо аз Худо азизтаранд? Ва амри Худоро паси пушти хеш андохтаед? Ҳаройина, Парвардигори ман ба он чӣ мекунад, ихотакунанда аст.

Шуъайб (а) аз шунидани чунин суханҳо хаста нашуд, балки дар посух ба онҳо гуфт, ки эй қавми ман, оё аз нигоҳи шумо чанд нафар қавму қабилаи ман аз Худованд дида азизтаранд? Шумо ба хотири қабилаи ман, ба ман зарар намерасонед, чаро барои хотири Худо суханҳои маро қабул надоред? Чаро аҳмияте ба ӯ намедиҳед ва фармони ӯро пушти сар андохтаед? Оё Худопарастӣ ва эҳтиром ба Худованд чунин аст? Шумо фикр накунад, ки Худованд амалҳои шуморо намебинад ва ё суханҳои шуморо намешунавад. На! Яқин бидонед, ки тамоми амалҳое, ки анҷом медиҳед, назди Худованд пинҳон намеронад ва Парвардигори ман ҳамаи онҳоро ихота дорад, вақту соаташ меояд, бо шумо ҳисобу китоб мекунад.

Хулоса, ба суханони Пайғамбар (а) эътибор надоданд, нисбат ба ӯ (а) беҳурматӣ карданд, ки ин ҳурмати Худовандро ба ҷо наовардан аст.

Ояти зер давоми ояти қаблист.

وَيَقَوْمِ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَمِلْتُ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ

عَذَابٌ تُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَذِبٌ وَأَرْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ ﴿٩٣﴾

Ва йа қавм-иъмалӯ ʔалā макāнатикум инни ʔāмил. Савфа таъламӯна ма-й яътиҳи ʔазāбу-й юхзӣҳи ва ман ҳува кāзиб. Вартақибӯ инни маъакум рақӣб. 93.

93. Ва эй қавми ман! Бар ҳолати худ амал кунед, ҳаройина, ман ҳам (ба ҳоли худ) амалкунандаам. Зуд хоҳед донист касеро, ки барои ӯ азобе боояд, ки ӯро расво қунад ва он касеро, ки дурӯғгӯй аст. Ва интизорӣ баред, ҳаройина, ман ҳам бо шумо мунтазираи!».

Шуъайб (а) баъди насиҳатҳо дид, ки онҳо дар куфру дини бобоҳои худ бо пофишорӣ боқӣ мемонанд ва ӯ (а)-ро таҳдид ба сангсор намудан мекунад, ӯ (а) талаботи худро дар баробари онҳо тағйир надод, балки дар муқобили таҳдиди онҳо талаботи худро мушаххастар сохту бо таҳдид ба онҳо гуфт, ки эй қавми ман, ҳоло ҳарчӣ мехоҳед ва ҳарчӣ аз дастатон меояд, ба он амал кунед! Ман ҳам ба ҳар тавону қудрате, ки дорам, кори худро ба пеш мебарам. Лекин чӣ касе гирифтори азоби хоркунанда хоҳад шуд, бо зудӣ хоҳед фаҳмид. Инчунин бо тезӣ маълум хоҳад шуд, ки ман дурӯғгӯям, ё шумо? Ҳоло, ки вазъияти мо чунин аст, шумо дар интизори он бошед, ки оё метавонед бо ин ҷамъият, қудрат ва сарвате, ки доред, бар ман пирӯз шавед? Ман ҳам дар интизори онам, ки ҷазои илоҳӣ бар сари шумо хоҳад омад ва ному нишони шумо ситамкоронро аз саҳифаи олами ҳастӣ несту нобуд хоҳад сохт.

Хулоса, ҳоло шумо ба насиҳатҳои ман гӯш намедихед, пас мо ва шумо ҳукми осмониро бояд интизор бошем, ки оқибати кори мо бо шумо чӣ мешавад. Ҳама бо ҳам дар он соат мебинем...

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا لَنَجِيَّنَا شُعَيْبًا وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ

مِّنَّا وَأَخَذَتِ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا ٱلصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِئَرِهِمْ

جَثْمِينَ ﴿٩٤﴾

**Ва ламмā қāа амрунā наҷҷайнā Шуъайба-в ва-л-лазūна
āману маъаху би раҳмати-м миннā ва аҳазати-л-лазūна
заламу-с-сайҳату фа асбаху фū дийāриҳим қāсимūн. 94.**

*94. Ва чун ҳукм (азоб)-и Мо омад, Шуъайб ва ононеро, ки ба вай
имон оварда буданд, бо раҳмате аз қониби Худ наҷот додем. Ва
золимонро овози саҳти осмонӣ бигирифт, пас, субҳгоҳон дар
саройҳои худ чун мурда афтоданд,*

كَانَ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا أَلا بُعْدًا لِّمَدَيْنَ كَمَا بَعِدَتْ ثَمُودُ ﴿٩٥﴾

**Ка-ал лам ягнав фūхā. Алā буъда-л ли Мадяна камā
баъидат Ҷамуд. 95.**

*95. ки гӯё ҳаргиз дар он ҷо сокин набуданд. Огоҳ бош, аз раҳмати
Худо дурӣ бод Мадяро, чуноне ки дур афтоданд қавми Самуд.*

Он таҳдиде, ки Шуъайб (а) барои ҳалоки қавми гумроҳу саркаши худ гуфта, буд чандон дере нагузашта ба вуқӯъ пайваст. Худованд дар ин оят аз он ҳодиса хабар додааст, ки ҷангоме ки фармони Мо барои ҳалоки аҳли Мадян фаро расид, нахуст Шуъайб (а) ва касонеро, ки ба ӯ (а) имон оварда буданд, дар паноҳи раҳмати Худ гирифта аз он сарзамин наҷот додем. Сипас як наъраи даҳшатбори ҳалоккунандаи осмонӣ бар золимон ва ситамгарон фиристода шуд. Бар асари он сайҳаи осмонӣ ситамгорон дар коху қасрҳои бо сарватҳо зебузинатёфта чунон ҳалок шуданд, ки гӯё ҳаргиз онҳо сокини сарзамини Мадян набуданд ва дар он манзилҳо лаҳзае ҳам истиқомат надоштаанд. Ҷасади онҳо муддати чанд дар коху айвонҳо ба рӯйи афтода бе ягон соҳибе, ки онҳоро ҷамъ кунад, чун дарси ибрат боқӣ монд. Мулку диёри онҳо ба харобазор мубаддал шуд. Дар охири ояти баъдӣ Худованд хабар медиҳад, ки аҳли Мадян аз лутфу раҳмати Парвардигор, дур буданд, ҳамонгуна, ки қавми Самуд аз раҳмати Парвардигор дур шуданд.

Хулоса, золимон ва саркашони аҳли Мадян, ки қавми Шуъайб (а) буданд, мисли кофирони қавми Солеҳ (а), ки онҳоро чун қавми Самуд ном мебаранд, дар рӯйи замин харобазорҳо гузошта, аз беҳу бун нест шуданд. Бо ҳамин қиссаи Шуъайб (а) ва қавми ӯ (а) мувофиқи тарзи баёни ин сура ба охир расид. Агар ҳар инсони бохирад замони худро ба замони Шуъайб (а) қиёс кунад, хулосаи даркорино бароварда метавонад. Ин ба вичдони ҳар кас ҳавола.

Дар оятҳои баъдӣ саргузашти Мӯсо (а) ва Фиръавн мухтасар, вале пурмаъно баён шудааст.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٩٦﴾

**Ва лақад арсалнā Мӯсā би āйāтинā ва султōни-м
мубīн.96.**

**96. Ва ҳаройина, фиристодем Мӯсоро бо нишонаҳои Ҳуд ва бо
далели равшан**

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۚ فَاتَّبِعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ

بِرَّشِيدٍ ﴿٩٧﴾

**Илā Фиръавна ва малаиҳи фаттабаъӯ амра Фиръавн.
Ва мā амру Фиръавна би рашид. 97.**

**97. ба сӯйи Фиръавн ва ҷамоати ӯ. Пас, фармони Фиръавнро
пайравӣ карданд ва фармони Фиръавн ба роҳи рост набуд.**

Худованд дар ин ду оят аз саргузашти пайғамбари Ҳуд Мӯсо (а), ки қиссаш нисбат ба дигар пайғамбарон дар Қуръон бештар зикр мегардад, баён карда, чунин гуфтааст, ки бе ягон шакку шубҳа мо барои ҳидояти Фиръавну атрофиёни ӯ Мӯсо (а)-ро ҳамроҳи китоби осмонӣ, яъне Таврот ва барои тасдиқ ва исботи пайғамбариаш муъҷизаҳоро, ки далели ошкор буданд, фиристодем. Аммо қавми Фиръавн ба насиҳатҳои ӯ (а), ки мояи некбахтии онҳоро таъмин мекард, гӯш фаро надоданд. Аз ӯ (а) сухани Аллоҳро нашонданд. Баракс зери фармони Фиръавн, дар ҳоле ки итоат ба фармонҳои Фиръавн барои онҳо мояи рушду ҳидоят, наҷоту кафолат ва саъодати дунё ва охираташон набуд, боқӣ монда, ӯро итоат карданд.

Хулоса, одатан ҳамеша шахсиятҳои қаллоб атрофи сардорон ҷамъ мешаванд. Онҳо чун манфиатҳои худро дар хатар бинанд, бо ҳилаву найрангҳо намегузоранд, ки сардорон сухани ҳақро шунаванд. Дар натиҷа ҳам худ ва ҳам сардорро, чуноне ки дар қиссаи Фиръавн ва Мӯсо (а) меҳонем, ба ҳалокат дучор месозанд.

يُقَدِّمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَأُورِدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوَرْدُ

الْمَوْزُودُ ﴿٩٨﴾

Яқдуму қавмаҳу явма-л-қийāмати фа аврадахуму-н нār.
Ва биъса-л-вирду-л-маврӯд. 98.

98. Рӯзи қиёмат Фиръавн пешопеши қавми худ меравад. Пас, онҳоро ба отаи дароварад. Ва чӣ бад маконест (Дӯзах), ки вориди он шуданд!

Ҳар касе дар ин ҷаҳон пешвои қавме бошад, дар он ҷаҳон низ пешвои онҳост. Ҳар қавм ва ҳар миллат ва ҳар гурӯҳ бо имому пешвои худ вориди маҳшаргоҳ мешавад. Фиръавн, ки роҳбари гумроҳони асри хеш буд, пешопеши қавми худ вориди ин саҳна мешавад. Ё ба ҷои ин, ки пайравони худро дар он гармои сӯзон ба сӯи ҷойҳои соя ва чашмаҳои оби зулол бибарад, баракс тобеъони худро вориди отаи сӯзони Ҷаҳаннам мекунад. Дар ҳоле, ки Ҷаҳаннам барои воридшавандагон макони хеле баду зишту нописанд аст. Дар ҳадиси ривояткардаи имом Аҳмад (р) аз Абӯхурайра (р) омадааст, ки Расулуллоҳ (с) гуфтаанд: «**Рӯзи қиёмат Имру-ул Қайс (номи шоъири машҳури замони ҷоҳилият дар қавми араб) бардорандаи парчами шоирҳои замони ҷоҳилият аст, ба сӯи ҷаҳаннам**». Илова бар ин:

وَاتَّبِعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ بئسَ الرَّفْدُ الْمَرْفُودُ ﴿٩٩﴾

Ва утбиъу фӣ ҳāзиҳи лаъната-в ва явма-л-қийāмах.
Биъса-р рифду-л-марфӯд. 99.

99. Аз пайи Фиръавн ва қавми ӯ дар ин ҷаҳон ва рӯзи қиёмат низ лаънат фиристода шуд. Ҳадяи бадест, ки онҳоро дода шудааст.

Фиръавну атрофиёни ӯ, ки ба Мӯсо (а) имон наоварданду зидди ӯ (а) ба мубориза бархостанд, дар ҳамин ҷаҳон ба лаънати Худо гирифтор шуда, ғарқи мавҷҳои дарёи хурӯшон шуданд. Рӯзи растохез низ аз раҳмати Худованд дуранд. Номии нангини онҳо дар саҳифаҳои таърих ба унвони як қавми гумроҳу золим сабт гардид. Дар қиёмат ба онҳо отаи Дӯзах ҳадя шуд, ки ин барои онҳо бисёр дастовези бад аст.

Фиръавн худро Худо ҳисобиду ба атрофиёни худ гуфт: «Аз ҳар гуна хавфу хатар пушту паноҳ шуда ба шумо ёрии худро мерасонам» Аммо дар асл баръакс шуд. Он ёрие, ки ба онҳо ваъда дода буд, ҳам дар ин дунё ва ҳам дар охират ба лаънати Худованд, ки бадтарин ёрӣ аст, иваз шуд.

Ояти зер дар ин сура хотимабахши қиссаҳои анбиёст.

ذٰلِكَ مِنْ اَنْبَاءِ الْقُرْاٰنِ نَقُصُّهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَابِۢمٌ وَّحٰصِۢدٌ ﴿١٠٠﴾

Зāлика мин аъбāи-л-қурo нақуссуху ʔалайка минҳā қoиму-в ва ҳасид. 100.

100. Ин аз ахбори деҳаҳои ҳалокшуда аст, ки барои ту қисса кардем, баъзе аз онҳо боқӣ аст ва бархе аз бех вайрон шудааст.

Дар оятҳои қаблӣ ҳамчу дарси ибрат саргузашту таърихи тақрибан ҳафт қавм ҳамроҳи пайғамбарашон баён шуд. Ҳоло ояти мазкур ба натиҷаи умумии дostonҳои саргузаштаи онҳо ишора карда, фармудааст, ки эй Муҳаммад (с), онҳӣ ба ту бозгӯ кардем, ахбори деҳаҳо ва минтақаҳои буд, ки баъзе, аз онҳо (чун сарзамини Миср), ҳоло боқист, вале сокинонашро нобуд кардем ва баъзе аз онҳо (чун сарзамини қавми Лут (а) ва Нӯҳ (а)) чун зироъат аз беҳу бун канда шуда билкул хароб ва вайрон гашта, аз байн рафтаанд ва нишоне аз онҳо боқӣ намондааст.

Оё он ҳалокшудагон бо зулму ситам ҳалок шуданд? Ояти зер посухи ин савол аст:

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلٰكِنْ ظَلَمُوْۤا اَنْفُسَهُمْ ۚ فَمَا اَغْنَتْ عَنْهُمْ اٰلِهَتُهُمُ الَّتِیْ

يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ شَیْءٍ لَّمَّا جَآءَ اَمْرُ رَبِّكَ ۚ وَمَا زَادُوْهُمْ غَيْرَ

تَتَّبِعِ ﴿١٠١﴾

Ва mā ʔаламнāхум ва лāкин ʔаламӯ аъфусахум. Фа mā агнат ʔанҳум āлиҳатуҳуму-л-лати ʔадъуна мин дуниллāҳи мин шай-ил ламмā чāа амру Раббик. Ва mā зāдуҳум гайра татбӣб. 101.

101. Ва ситам накардем онҳоро, валекин онҳо ба нафсҳои хеш ситам карданд, пас, вақте ки ҳукми Парвардигори ту омад, маъбудони онҳо, ки ба ҷуз Худо онҳоро меҳонданд, ҳеҷ чизро дафъ карда натавонистанд ва ба ҷуз ҳалокат ҳеҷ чизеро онҳо наафзуданд.

Аллоҳтаъоло дар ин оят фармудааст, ки (ай мухотаб) оё гумон мебарӣ, ки мо бо василаи азоби аз гуноҳшон зиёд, бо зулму ситам онҳоро нобуд сохтем? На! Балки онҳо ба сабаби қуфру содир кардани гуноҳҳо бар нафсҳои худ зулм карданд. Яъне онҳо ба пайғамбарони ростин пайравӣ накарданд, ба Худои якка ва ягона имон наоварданд ва ба худои дурӯғин паноҳ бурданд, аз фармони Парвардигор саркашӣ карданд ва бо ин рафтор ба худ ситам карданд ва хешро ҳалок сохтанд. Ҳангоми фуруд омадани офати Худованд он сардорон ва он бутҳо аз онҳо ягон мушкилиеро дур карда натавонистанд, баракс он сохтахудоҳо бар онҳо зиёну бадбахтиро афзуданд.

وَكَذَٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ

Ва казъалика ахзу Раббика изъ ахаза-л-қуро ва ҳия зӱолимах. Инна ахзаҳӯ алӱмун шадӱд. 102.

102. Ва ҳамчунин аст гирифтӣ кардани Парвардигори ту, чун деҳаҳоро гирифт ва ҳол он ки онҳо ситамгор буданд. Ҳаройина, гирифтани Худованд дардноку сахт аст.

Ояти мазкур ҳамчу ҳушдор барои золимон, ба қиссаи ҳалокшудагон (чун қавми Солеҳ (а), Лут (а) Нӯҳ (а) ва ғайра) ишора карда, гуфтааст, ки чунин аст ҷазодиҳии дардноки Парвардигори ту барои аҳли деҳаҳое, ки бар худ зулм карданд. Вақто ки Худованд қавмеро муҳлат диҳад, аммо онҳо ислоҳ нашуда боз ҳам зулму фасоди худро идома диҳанд, онҳоро чунон сахт ба ҷазо мекашонанд, ки дигар чӣ қадар роҳҳои халосии худро ҷӯянд ҳам, илоҷе намеёбанд. Муфасссирон гуфтаанд: “Ин гуна ҳукми ҷазодиҳӣ махсуси қавмҳои пешин нест. Мардуми ҳозира ҳам гумон накунад, ки бо вучуди зулму фасодкорӣ аз ин гуна ҷазоҳо дар канор мемонанд! На! Дар ҳар шаҳр ё деҳа гуноҳҳои қавми гузашта такрор шавад, бар сари онҳо омадани чунин азобҳо аз имкон дур нест”.

Дар урфият мегӯянд. “Худованд дергиру сахтгир аст”. Чуноне ки дар «Саҳеҳайн»-и Бухорӣ ва Муслим бо ривояти Абӯмӯсои Ашъарӣ омадааст, Расулulloҳ (с) фармудаанд: **“Беғумон Худои азза ва ҷалла ба золим муҳлат медиҳад (то шояд ислоҳ шавад), чун ўро гирифт, дигар раҳо намекунад.”** Сипас ояти мазкурро тиловат карданд.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّمَن خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ۚ ذَٰلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَّهُ

النَّاسُ وَذَٰلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ ﴿١٣﴾

Инна фӣ зāлика ла āята-л ли ман хофа ъазāба-л-āхирах. Зāлика явму-м маҷмуъу-л лаҳу-н-нāсу ва зāлика явму-м машҳуд. 103.

103. Ҳаройина, дар ин суҳан барои касе ки аз азоби рӯзи охират метарсад, нишонае ҳаст. Он рӯз рӯзест, ки дар он мардум ҷамъ карда шаванд ва он рӯз рӯзест, ки ҳама дар вай ҳозир шаванд.

Аллоҳтаъоло дар ин оят гуфтааст, ки дар ин саргузаштҳои шуму ҳодисаҳои дарднок, ки бар сари қавмҳои золим гузашт, барои касоне, ки аз азоби рӯзи қиёмат метарсанд, панд ва ибрат ҳаст. Онҳо метавонанд аз чунин ҳодисаҳои ибратнок панд гиранд, роҳи ростро ёбанд ва тасдиқ кунанд, ки албатта, ба рӯзи охират бозгашт ҳаст. Касоне, ки дар ин дунё ба лаънату азоби Худо рӯбарӯ шуданд, албатта, дар он рӯз ба азобу лаънати бузургтар гирифтормешаванд. Охират рӯзест, ки дар он рӯз беистисно аз Одам (а) то охирин инсон, барои ҳисобу китоб, ҷазо, ё мукофот ҷамъ мешаванд. Он рӯз рӯзест, ки шоҳидҳо чун фариштагон, пайғамбарон, ҷинҳо, ҳайвонҳо паррандагон ва ҳамаи ҷондорон назди Парвардигори олам ҳозир мешаванд. Золимон дар он рӯз хеле афсӯс ва надомат мекунанд, аммо ҷӣ фоида, ки вақт гузаштааст.

وَمَا تُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مَّعْدُودٍ ﴿١٤﴾

Ва mā нуаххируҳӯ иллā ли аҷали-м маъдӯд. 104.

104. Ва таъхир намекунем он қиёматро, магар барои ваъдаи муқарраришуда.

Дунёи мо доимӣ нест, як рӯз вайрон шуда ба охир мерасад. Ин ақида назди мусалмон саҳеҳ ва муқаррар аст, ки як рӯзе ҳаст, ки дар он рӯз қиёмат барпо мешавад. Лекин Худованд барпо шудани он рӯзро, аз рӯйи ҳикмате, ки ба ҳудааш маълум аст, ба таъхир гузаштааст. То мардум озмоишхоро бубинанд панд гиранд, худро ислоҳ бисозанд ва баъд эълон шавад, ки ана ин нишонаҳои рӯзи қиёмат аст. Ба таъхир гузошта шудани муҳлати омадани қиёмат набояд золимонро мағрур бисозад, қиёмат меояду халос.

يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ ۚ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴿١٠٥﴾

Яма яъти лā такалламу нафсун иллā би изниҳ. Фа минҳум шақийю-в ва саъид. 105.

105. Рӯзе ки биёяд, ҳеҷ кас сухан нагӯяд, магар ба дастури Аллоҳ, пас, баъзе инсонҳо (дар он рӯз) бадбахт ва баъзеяшон некбахт бошанд.

Ояти мазкур сифати рӯзи қиёматро эзоҳ дода чунин гуфтааст. Рӯзи қиёмат рӯзест, ки чун фаро расад, бе иҷозаи Парвардигор ҳеҷ кас наметавонад сухан гӯяд. Агар иҷоза шавад ҳам, ҳеҷ кас бо майлу хости худ наметавонад, мисли дунё суханҳои гуногун рост ё дурӯғ гӯяд. Ҷумлаи баъдии ояти мазкур хабар додааст, ки дар он рӯз мардум ду гурӯҳ мешаванд, баъзе аз мардум некбахтанд ва машғули истифодаи неъматҳои Ҷаннатанд ва баъзе аз онҳо бадбахтанду дар қаъри Дӯзах ба ҷазо гирифтаанд.

Барои пурра фаҳмидани маънои ояти мазкур ба ояти 22-24 сураи «Анъом» ва ояти 69-уми сураи «Ёсин» ва ояти 35-уми сураи «Мурсалот» муроҷиъат шавад.

فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ ﴿١٠٦﴾

Фа амма-л-лазӣна шақу фа фи-н-нāри лаҳум фӣҳā зафӣру-в ва шаҳӣқ. 106.

106. Аммо ононе, ки бадбахт шуданд, пас, дар оташи Дӯзах бошанд, онҳоро дар он ҷо фарёди сахт ва нолаву зора бошад,

Калимаҳои арабии «зафир» ва «шаҳиқ» дар асл овози харро ифода мекунад ва овозе, ки хар мебарорад, он зафир ва овозе, ки фуру мекашад, он шаҳиқ ном дорад.

Хулоса, ояти мазкур гуфтааст, ки рӯзи қиёмат макони онҳое, ки дар сарнавишташон шақоват (тирабахтӣ) навишта шудааст,

оташи Ҷаҳаннам аст. Чун тирабахтон воридаи Дӯзах мешаванд, аз асари шиддати дард бо тамоми қуввае, ки доранд, монанди овози улоғ (хар) доду фарёду нола мекунад. Наъузубиллоҳ (ба Худо паноҳ мебарем), аз чунин сарнавишт, аз чунин макони воридшавӣ, аз чунин доду фарёд ва аз чунин нолаҳои ҷонгудоз.

Ояти зер ин маъноро идома медиҳад. Онҳо..

خَلِيدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ

رَبُّكَ فَاعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ ﴿١٧﴾

Ҳолидӣна фиҳа ма дамати-с-самāvātu ва-л-арзӯ иллā ма шāа Раббук. Инна Раббака фаъъалу-л ли ма юрид. 107.

107. то модоме ки осмонҳо ва Замин боқист, дар он отаи ҷовидон бошанд, магар он чӣ Парвардигори ту хоҳад. Ҳаройина, Парвардигори ту ҳар чизро, ки хоҳад, кунандааст.

Шахсоне, ки сифаташон дар оятҳои қаблӣ гузашт, бинобар мазмуни ояти мазкур, то модоме ки осмонҳо ва замини охират боқист, яъне ҳамеша ва ҷовидон дар отаи Ҷаҳаннам боқӣ бимонанд, магар шахсонро, ки Аллоҳтаъоло ба сабаби доштани як зарра имон озод шуданашонро бихоҳад, онҳо абадӣ дар Дӯзах нахоҳад монд. Зеро Худованд ҳар кореро, ки ирода кунад, анҷом додани он барои Ӯ осон аст; Чуноне ки ояти зер ишора дорад, ҳоли небахтон билкул дигаргун аст.

وَأَمَّا الَّذِينَ سَعِدُوا فِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ

وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرٌ مَّجْدُودٍ ﴿١٨﴾

✽ **Ва амма-л-лазӣна суъидӯ фа фи-л Ҷаннати ҳолидӣна фиҳа ма дамати-с-самāvātu ва-л арзӯ иллā ма шāа Раббук. Ёатоан гайра маҷзӯз. 108.**

108. Ва аммо ононе ки небахт шуданд, пас, то муддати бақои осмонҳо ва Замин дар Биҳишт ҷовидон бошанд. Магар он чи Парвардигори ту хоҳад. Ин бахшиши беинтиҳост.

Аммо шахсоне, ки бо сабаби имону амалҳои солеҳ небахт шудаанд, то осмонҳо ва замини Ҷаннат побарҷост, мутобиқи хости

Худо дар Биҳишт ҷовидон боқӣ бимонанд ва ҳаргиз онҳо аз он хориҷ карда намешаванд. Зеро Худо мехоҳад онҳо ҳамеша дар Биҳишт бошанд. Худованд нахостааст ин бахшишаш ба интиҳо расад.

Хулоса, мусалмонони гунаҳкор баъди тамом шудани гуноҳҳояшон аз Дӯзах бароварда, ба сӯи Ҷаннат равона карда мешаванд. Аммо солеҳон ҳеҷ гоҳ аз Ҷаннат бароварда намешаванд. Дар саҳеҳайн омадааст: “Марг дар сурати гусфанди нари шохдори сурхчаранг оварда, сарзада мешавад. Баъд аз он гуфта мешавад, ки ай аҳли Ҷаннат, шумо дар Ҷаннат ҳамеша боқӣ мемонед, дигар барои шумо ҳаргиз марг нест. Эй аҳли Ҷаҳаннам, шумо дар нор (оташ) доимо боқӣ мемонед, барои шумо дигар ҳаргиз марг нест”.

Дигар саҳнаи рӯзи қиёмат чунин тасвир шудааст, ки ба ҷаннатиён гуфта мешавад: “Эй аҳли Ҷаннат, акнун шумо дар Ҷаннат абадӣ мемонед. Барои шумо дигар марг нест, шумо ҳамеша ҷавон мемонед, ҳаргиз шумо пир намешавед. Шумо абадӣ саломат мемонед, ҳаргиз бемор намешавед, дар ин неъматҳо абадӣ боқӣ мемонед”.

Дар ояти зер барои Пайғамбар (с) ва барои он адади каме аз мусулмонон, ки дар марҳалаи аввали даъват ба ӯ (а) имон оварда буданд, тассалӣ ва барои кофирону мушрикони таҳдиду огоҳӣ баён мешавад...

فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُ هَؤُلَاءِ ۚ مَا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ

ءَابَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ ۚ وَإِنَّا لَمُوفُونَ بِمَا نَصِيحُهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ ﴿١٠٩﴾

Фа лā таку фӣ миряти-м мим мā яъбуду ҳаулаъ. Мā яъбудуна илла камā яъбуду ābāухум-м мин қабл. Ва иннā ла муваффухум насихахум гайра майқус. 109.

109. Пас, аз он чӣ ин гурӯҳ мепарастиданд, дар шубҳа мабоиш. Намепарастанд, магар чуноне ки падарони онҳо пеш аз ин мепарастиданд ва Мо, албатта, бе нуқсон ҳиссаи онҳоро тамомдиҳандаем.

Мазмуни оят (валлоҳу аълам) хитоб ба пайғамбарамон Муҳаммад (с) буда, чунин фармудааст, ки дар ботил будани он бутҳое ки ба расонидани нафъе ва ё зиён қодир нестанд, шубҳа макун. Мушрикони онҳоро парастанд ҳам, ҳеҷ шакку шубҳае нест, ки

чунин ибодат ботил аст. Онҳо на аз тарафи Парвардигор далели саҳеҳе доранд ва на хиради дурусте доранд, ки онҳоро ба чунин ибодати ботилона водор созад. Тарзи ибодати онҳо маҳз тақлид ба падарони гузашташон ҳасту халос. Чуноне, ки ба падарони онҳо бе ягон каму кост насибаи азобашонро додем, инчунин ба ин пайравони беҳирад ҳиссае аз азобро, ки баҳра ва насиби онҳост, бе каму кост хоҳем дод. Зеро хатоҳое, ки падаронашон карданд, инҳо низ такрор доранд.

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ

رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ ۚ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿١١٠﴾

Ва лақад āтайнā Мӯса-л-китāба фахтулифа фӯҳ. Ва лав лā калиматун сабақат ми-р-Раббика ла қузия байнаҳум. Ва иннаҳум ла фӯ шакки-м минҳу мурӯб. 110.

110. Ҳаройина, ба Мӯсо Китоб дода будем, пас, дар он ихтилоф карданд. Ва агар суҳане аз Парвардигори ту собиқан содир шуда набудӣ, ҳаройина, (дар ҳол) миёни онҳо файсала карда мешуд. Ва ҳаройина, онҳо дар шубҳаи қавианду Қуръонро бовар намекунанд.

Тасалли Парвардигор барои Пайғамбар (с) дар ин оят ҳам идома дошта, фармудааст, ки дар ҳақиқат мо ба Мӯсо (а) китоби Тавротро додем, қавми ӯ (а) дар ҳукмҳои ӯ ихтилоф карда, баъзеи аз онҳо дар ҳукмҳои он мункир ҳам шуданд. Агар қавми ту низ дар каломии Аллоҳ будани Қуръон ихтилоф кунанд, ту ҳам норозат нашав. Ҳоло ту мебинӣ, ки муҳолифони ту таъҷилан, ба ҷазо гирифтор намешаванду ҷазо ба таъхир афтодааст. Дар ин таъхир аз ҷониби Парвардигори ту ҳикмат аст. Агар чунин намебуд, фавран миёни қавми ту дар ҳамин дунё доварӣ мешуд ва масъаларо куллан ҳаллу фасл мекардем. Дар он сурат гурӯҳи ҳақ подоши нек ва ботилпарастон ба ҷазо рӯбарӯ мешуданд. Лекин мувофиқи иродаи Парвардигор ин гуна доварӣ байни онҳо то рӯзи қиёмат, қисман ё куллан, ба таъхир гузошта шудааст. Аммо мушрикони ин ҳақиқатро бовар надоранд. Нисбати он дар гумону шакку шубҳа боқӣ монда, ҳайронанд.

Хулоса, натиҷаи муносибати нодурусти яҳудиҳо бо китобашон чунин аст. Қуръон, ки ваҳйи илоҳист, агар тоифае ба он ҳилоф кунад, ҳеҷ ҷои тааҷҷуб нест, ки мисли яҳудиҳо дар гумону шакки худ боқӣ монда, ба он имон намеоранд. Ҳоло бисёре аз

мардум низ дар барпо шудани қиёмат ва ошкор шудани ҳаққу ботил дар шакку шубҳаанд. Бинобар ин, даст ба гуноҳ мезананд. Бо мутолиаи ояти 15-уми сураи «Исро» ва ояти 129-уми сураи «Тоҳа» мазмуни ояти мазкурро пурратар хоҳед фаҳмид.

Ояти зер таъкиди мазмуни ояти қаблӣ буда гуфтааст.

وَإِنْ كُنَّا لَمَّا لِيُؤْفِقِيَنَّهُمْ رَبُّكَ أَعْمَلَهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١١﴾

Ва инна кулла-л ламма ла юваффияннаҳум Раббука аъмалаҳум. Иннаҳу би ма яъмалунахабӣр. 111.

111. Ва ҳаройина, Парвардигори ту ҳама мардумро (вақте ки барангехта мешаванд) ҷазои кирдорашонро тамом диҳад.

Ҳаройина, Вай ба он чӣ мекунанд, доно аст.

Аллоҳтаъоло дар ин оят хабар додааст, ки Парвардигори ту рӯзи қиёмат ҳама мардумро бе ҳеҷ мушкилӣ ҷамъ месозад, агар амалҳои дар дунё содиркардашон нек бошад, пурра подоши нек ва агар амалҳояшон бад бошад, бекаму кост ҷазоҳои бад медиҳад. Ҳоло дар ин дунё вақти он фаро нарасидааст, ки подоши комил ивази кирдори ҳар кас дода шавад. Чун вақти он фаро расад, амалҳо зарра-зарра ҳисоб хоҳад шуд. Аз таъхир шудани азоб шумо мапиндоред, ки Худо беҳабар аст. На! Худованд Зотест, ки ҳеҷ ҳаракат ва ҳеҷ амал аз ӯ пинҳон нест, аз ҳама амалҳои бандагон огоҳ аст.

فَأَسْتَقِمَّ كَمَا أَمَرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ

بَصِيرٌ ﴿١١٢﴾

Фастақим камā умирта ва ман тāба маъака ва лā таtгав. Иннаҳу би ма таъмалуна басӣр. 112.

112. Пас, устувор бош, ҳамонгуна, ки туро фармуда шуд ва ононе ки тавба карданд ҳамроҳи ту низ аз ҳад магузаред! Ҳаройина,

Вай ба он чӣ мекунед, биност.

Ибни Аббос (р) ривоят карданд, ки аз ояти мазкур дида ба Расулulloҳ (с) дигар ояти душвортар нозил нашудааст. Зеро Расулulloҳ (с) гуфтаанд: **“Сураи «Ҳуд» ва ахавот (хоҳарон)-и он (яъне «Воқеъа», «Мурсалот», «Амма ятасаалун» ва «Изашишамсу куввират») маро пир сохтанд.”**

Хулоса, баъди зикри саргузашти пайғамбарон ва пирӯзии онҳо ва баъди тасаллии Он ҳазрат (с) дар оятҳои қаблӣ, Худованд дар ояти мазкур ба Расулulloҳ (с) амр кард, ки ҳамонгуна ки ба ту фармуда шуд, бояд дар иҷрои дастуроти илоҳӣ устувор бошӣ ва ҳамчунин касоне, ки аз қуфру ширк тавба карда имон оварданд ва ҳамроҳи ту буданро ихтиёр карданд, бояд мисли ту устуворӣ дошта бошанд. Устуворӣ дар иҷрои дастуроти шариъатро муфасссирон чунин шарҳ додаанд, ки инсон, чи дар ақидаву ахлоқ, чи дар ибодат ва муъомила байни ҳамдигар, бояд аз ифрот (аз ҳад зиёд)-гарой ва тафрит (аз ҳад кам)-гарой худро нигоҳ дорад. Зеро Худованд аз ҳамаи амалҳои бандагони Худ огоҳ аст, ҳамаро бинанда аст, ҳеҷ қору суҳан бар Ё пинҳон нест ва ҳар инсонро рӯзи қиёмат мувофиқи амалаш подош хоҳад дод.

وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ

مِّنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

Ва лā тарканӯ ила-л-лазӯна Ӣаламу фа тамассакуму-н-нāру ва мā лакум миң дӯниллāҳи мин авлийāа сӯмма лā тунсарӯн. 113.

113. Ва ба сӯйи ононе ки ситам карданд, майл макунед, пас, дар аксиҳол ба шумо отаи бирасад ва мар шуморо ба ҷуз Худо дигар мададгори нестанд, боз нусрат дода нашлавед.

Ояти мазкур вобаста ба ақида аст. Худованд дар он тамоми мусалмонҳоро дар мақоми хитоб қарор дода, гуфтааст, ки ай мусалмонон, ситамгарон (кофирон, мушрикони ва ғ.) маҷмӯаи кирдорҳоро мувафиқи хоҳиши худашон қоидаву қонун, рафтори инсонӣ ва ҷамъиятӣ ҳисобида, ба он амал мекунанд. Дар он қоида ва қонунҳо агар аз андозаҳои Илоҳӣ таҷовуз карданд, шумо ҳаргиз ба сӯи онҳо камтарин майл ҳам накунад. Агар қонуни Қуръонро як сӯ гузошта, равиши онҳоро назди мусалмонон ҷилва диҳеду дар қорҳои золимонаи онҳо мушорикат карда бо таъзиму тақрим онҳоро мадҳу сано гӯед, донед, ки отаи Дӯзах шуморо низ домангир хоҳад шуд. Дар он сурат ба ғайри Худо ёвару мададгори барои шумо нест ва ҳеҷ кас дар он рӯз ба ёрии шумо намешитабад.

Хулоса, таърих гувоҳ аст, ки ба золимон муфсидон майл кардан нобасомониҳои фаровоне овардааст. Лекин олимони

муҳтарам гуфтаанд, ки агар робитаи иқтисодӣ, тиҷоратӣ ё илмӣ ба ғайри мусулмонҳо барои дафъи зиёну ҷалби манфиати мусалмонон шавад, мавриди таҳдиди ояти мазкур қарор намегирад. Аммо касоне, ки имон овардаанд, бояд ба мазмуни ояти зер ҳатман амал кунанд. Худованд дар он фармудааст.

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِّنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبَنَّ

السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ ﴿١١٤﴾

Ва ақими-с-салāта тарафайи-н-наҳāри ва зулафа-м мина-л лайл. Инна-л-ҳасанāти юзҳибна-с-саййиāт. Зāлика зикрo ли-з-зāкирин. 114.

114. Ва намозро дар ду тарафи рӯз ва қисмате аз шаб барпо кун. Ҳамоно, некӯиҳо бадихоро мебаранд, ин барои пандгирандагон панд аст.

Сабаби нузули ояти мазкурро Имом Тирмизӣ аз Абияйсар (р) чунин ривоят кардаанд: “Абияйсар (р) гуфт: «Дар бозор хурмо мефуруҳтам, зане наздам омад ва хурмо харидорӣ кард. Ба ӯ гуфтам: «Дар хонаам аз ин беҳтарашро дорам». Чун ӯ ворида хонаам шуд, ӯро бўсидам. Ҳамоно пушаймон шуда назди Расулulloҳ (с) омада, ҳикояро ба онҳо нақл кардам. Расулulloҳ (с) асабонӣ шуда ба ман гуфт: **«Муҷоҳиде, ки дар роҳи Худо (ҷ.ҷ) ба ҷиҳод рафтааст, дар вақти набудани ӯ бо зани ӯ чунин муомила мекунӣ? Оё пуштибонии муҷоҳид ҳамин аст...?»**. Баъдан хомӯш нишастанд. Лаҳзаҳо гузашт, онгоҳ ояти мазкур нозил шуд. Дар ин оят Худованд фармуд, ки дар ду тарафи рӯз ва дар қисмате аз шаб намозро барпо доред! Назди уламои бузург намози ду тарафи рӯз намози бомдод, пешин, аср ва намози қисмате аз шаб намози шом ва хуфтан аст. Оре! Намоз сутуни дин аст. Бе хондани намоз ягон кор мувофиқи хоҳиши дил ба охир намерасад. Намоз озӯкаи рӯҳи инсон аст. Намоз амалест, ки бандаро ба Худо наздик мекунад. Дар ҳолатҳои вазнин ягона намоз аст, ки ба инсон мадад мерасонад. Намоз сарҳадест байни куфру имон. Намоз тоҷи ҳама корҳои писандида аст.

Дар ҷумлаи дувуми ояти мазкур омадааст, ки ҳамоно анҷом додани корҳои хуб гуноҳхоро ба таври мутлақ аз байн мебарад. Оре! Намоз, ки беҳтарин амал аст, агар Худо қабул кунад гуноҳҳои

сағира (майда)-ро чунон нест месозад, ки гӯё асло вучуд надоштаанд.

Дар охир Худованд гуфтааст, ки ин ҳама амрҳое, ки дар бораи намоз зикр шуд, барои пандгирандагон андарзе буд, то бифаҳманд.

Бо ривояти Абӯбакри Сиддиқ (р) омадааст, ки Расулуллоҳ (с) чунин гуфтаанд. **«Ҳар мусалмоне муртакиби гуноҳе шавад, сипас вузӯъ созад ва ду ракъат намоз бигзорад, гуноҳҳои ӯ омӯрзида хоҳад шуд».**

Дар дигар ҳадис омадааст: **«Намозҳои панҷгона ва аз ҷумъа то ҷумъа ва аз рамазон то рамазон каффорраи гуноҳ ҳаст».** Ба шартӣ онки аз содир кардани гуноҳҳои кабира даст кашад.

Инчунин Расулуллоҳ (с) дар дигар ҳадисашон фармуданд: **«Дар ҳар кучое, ки ҳастӣ, аз Худо битарс ва кори гуноҳро бо кори савоб думбол кун, онро (гуноҳро савоб) аз байн мебарад ва бо мардум бо хулқи нек рафтор кун».** Аммо шартӣ тавбаи ҳақиқӣ аз гуноҳҳо ҷаҳор чиз аст.

1. Даст аз гуноҳ кашидан
2. Аз кардаҳо пушаймон шудан
3. Тасмим гирад, ки дар оянда ба сӯи он гуноҳ боз намегардад.

4. Даст ба кору амали савоб занад, то ин ки барои нест кардани ҳар гуноҳ ёрӣ расонад.

Барои мазмуни ояти мазкурро пурратар фаҳмидан ба ояти 78-уми сураи «Исро», ояти 238-уми сураи «Бақара», ояти 7-уми сураи «Анкабут» муроҷиат шавад.

وَأَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

Васбир фа инналлоҳа лā юзйъу аҷра-л-муҳсинин. 115.

115. Ва сабр кун, пас ҳаройина, Аллоҳ, музди некӯкоронро зоеъ намесозад.

Баъди зикри амали инсонсоз, яъне барпо кардани намоз ва баъди зикри амали нек, ки гуноҳҳоро мезудояд, (пок мекунад), Аллоҳтаъоло дар ин оят фармон ба сабр дода гуфт, ки ай Муҳаммад (с), дар баробари корҳои ношояме, ки аз мушрикони рӯ ба рӯ мешавӣ, сабрро пешаи худ соз. Зеро Худованд ҳамроҳи шумост ва Ӯ ҳаргиз савоби шахсони муҳсин (накӯкор)-ро зоеъ намекунад. Бо ибораи дигар; Худованд дар ин оят ба Пайғамбари

Худ (с) фармуд, ки дар ҳар коре, ки аз тарафи мо маъмур шудай, чи дар барпо намудани намоз чӣ азияту озорҳо аз тарафи мушрикони ва ҳамчуни дар баробари ҳодисаҳои ногувор, истодагӣ (сабр) кун. Худованд Худаш аҷри некӯкоронро медиҳад.

Барои бисёртар фаҳмидани маънои ояти мазкур, ба ояти 20-уми сураи «Маоъориҷ» ва ояти 12-уми сураи «Нисо» муроҷиат шавад. Оре! Хубиҳо дар олам бисёр аст. Олитарин корҳои хуб дар роҳи ризои Худо ва дар дини ӯ устувор будан аст. Намоз ҳам мартабаи олӣ дорад, балки месазад онро модари ҳама хубиҳо гуфт. Баъди намоз сабр ҳам, чуноне ки дар ояти 45-уми сураи «Бақара» омадааст, дараҷаи баланд дорад. Бинобар ин, бандаи муъмин бояд ҳамеша дар пайи иҷрои амалҳои солеҳ бошад. Зеро ҳеҷ вақт Аллоҳтаъоло подоши амалҳои некро зоеъ намекунад ва мукофоти онро ба соҳибаш бармегардонад. Аз сабабе, ки дар байни қавмҳои гузашта шахсони ислоҳкор кам буд, онҳо ба зулм даст заданд ва ба таври умум ба азоби илоҳӣ гирифта шудаанд. Дар оятҳои баъдӣ ба ин мавзӯ ишора шудааст.

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي

الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَخَيْنَا مِنْهُمْ فَأَتَّبَعِ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا

أُتْرَفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿١١٦﴾

**Фа лав ла̇ кана мина-л-қуруни ми̇н қабликум улу̇
бақийяти-й̇ янҳавна ъани-л-фасāди фи-л-арзи иллā
қалила-м мим ман аъчайнā минҳум. Ва-т-табаъа-л-
лазина̇ заламу̇ ма̇ утрифу̇ фиҳи ва кану̇ муҷримин. 116.**

116. Пас, чаро аз аҳли қарнҳои, ки пеш аз шумо буданд, соҳибони ақлу дониш нашуданд, то мардумро аз фасоди дар рӯи Замин манъ мекарданд? Локин андаке аз онҳо буданд, ки онҳоро наҷот додем. Ва касоне ки ситамгор буданд, пайравии чизеро карданд, ки бо он осудагӣ дода шуданд ва гунаҳкор буданд.

Дар ояти мазкур тарғиб мешавад, ки уммати Муҳаммад (с) бояд амр ба маъруф (даъват ба иҷрои амрҳои Худо) ва наҳй аз мункар (даъват ба бозистодан аз амалҳои бад)-ро зиёд кунанд. Зеро қавмҳои гузашта барои он ҳалок шуданд, ки оммаи мардум даст ба айшу ишрату қинояткорӣ заданд. Дар байни онҳо шахсони

бузурге, ки дар онҳо осори андеша ва хирад дида мешуд, зиёд набуданд, то онҳоро насиҳат гӯянд аз фасод дар рӯи замин ҷилавгирӣ кунанд. Магар ададе чанд садои худро барои амри ба маъруф ва наҳй аз мункар баланд мекарданд, ки ин барои онҳо нокифоя буд. Аммо ҳеҷ кас ба онҳо, чуноне ки мегӯянд он ҷо ки нақора навозанд овози тӯти ба ҳеҷ ҷо намерасад, гӯш фаро намедоданд. Дар натиҷа, мардум ба золимон, ки аксариятро ташкил медоданд, пайрав шуда, дар рӯйхати гунаҳкорони даргоҳи илоҳӣ номнавис шуданд. Чун балои Илоҳӣ болои сари онҳо омад, ба ғайри иддаи насиҳатгӯ ва соҳибони ақлу хирад, дигар ҳама ҳалок шуданд. Ба ибораҳои содда шарҳи маънои ояти мазкур чунин аст: Дар замонҳои гузашта мардумоне вуҷуд дошт, ки дар рӯи замин даст ба фасодкорӣ мезаданд. Дар байни онҳо аҳли андеша ва хирадманду диндор бисёр набуданд, то онҳоро амр ба маъруф ва наҳй аз мункар кунанд. Онҳо ба камии адади худ нигоҳ накарда, муддате чанд мардумро, то ин ки ба азоби умумӣ гирифта нашаванд, ба даст кашидан аз фасодкорӣ дар рӯи замин даъват карданд. Локин онҳое, ки аксарияти қавм буданд, зидди пайғамбарон, шахсони насиҳатгӯ ва хайрхоҳ баромада, аз ҳад таҷовуз карда, ба маишат ва гунаҳкорӣ дунёпарастӣ дода шуданд. Чун вақти ҳалокашон даррасид, ба ғайр аз шахсони насиҳатгӯ, дигар ҳама тӯъмаи балоҳо гардидаанд.

Барои чӣ баъзе шахру деҳот бо гирифта шудан ба ҳодисаҳои табиӣ валангор мешаванд? Ба ин савол ояти зер посух медиҳад.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ

Ва mā kāna Раббука лиюҳлика-л-қурӯ биẓулми-в ва аҳлуҳа муслиҳун. 117.

117. Ва Парвардигори ту ҳаргиз он нест, ки аҳли деҳаеро бо ситам ҳалок кунад ва ҳол он ки мардуми он неқӯкор бошанд.

Аллоҳтаъоло дар ин оят одати худро баён карда, ба Пайғамбари Худ (с) гуфтааст, ки Парвардигори ту ҳаргиз шахре ё деҳотеро, ки мардуми онҳо ислоҳкор бошанд ва таҳти фармон ва қонуни илоҳӣ зиндагонӣ кунанд, бо ситам ва офатҳо ҳалок намекунад. Инчунин ҳатто агар аҳли деҳаҳо дар қонуни илоҳӣ дар шак бошанд ё мушрик бошанд, локин бо адлу инсоф бо яқдигар рафта кунанд, Худованд онҳоро на зулм мекунад ва на ба ҳодисаҳои ногаҳонӣ ҳалокашон месозад. Ҳамин, ки чун қавми Лут

(а) даст ба корҳои ношоям заданд, Худованд бо иродаи Худ онҳоро ё зеру забар мекунад ё бо селоб онҳоро хароб месозад ё ба заминларзаву заминфурӯбарӣ ё бо дигар ҳодисаҳои ғайри чашмдошт ҳалокашон месозад.

Хулоса, агар мардуме бо имон бошанд, ҳамеша дар пайи иҷрои кори савоб кӯшиш кунанд ва ҳама корашон барои ислоҳи ҷомеа бошад, ҳеҷ дида нашудааст, ки шахру деҳоти онҳо хароб шуда бошад. Агар шавад, ин зулм аст, Аллоҳтаъоло мутлақо золим нест. Агар ҷустуҷӯ ва тафтиши дақиқ оид ба сабаби гирифтори офат шудани диёре гузаронида шавад ва сирри он ошкор гардад, мебинӣ, ки айби ҳуди онҳост, ки диёрашон хароб гардидааст.

Дар ҳадиси шариф омадааст: **“Ҳангоме ки мардум амали ғайри шариятӣ ва ситамро диданд, вале онро манъ накунанд, наздик аст, ки Худованд ҳамаи онҳоро ба азоби Хеш фаро гурад!”** Оятҳои зер таъкиди онро мекунад, ки масъалаи ҳидоят ва залолат ҳар гуна аст.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً ۚ وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ۚ

**Ва лав шӑа Раббука ла ҷаъала-н-нӑса уммата-в вӑҳидах.
Ва лӑ язӑлуна мухталифӑн. 118.**

118. Агар Парвардигори ту меҳост, албатта, мардумро як уммат ва ба як роҳ мегардонид, лекин ҳамеша ихтилофкунандагон бошанд,

إِلَّا مَن رَّحِمَ رَبُّكَ ۚ وَلِذَٰلِكَ خَلَقَهُمْ ۚ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ

جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

Иллӑ ма-р раҳима Раббук. Ва ли зӑлика халақаҳум. Ва таммат калимату Раббика ла амлаанна Ҷаҳаннама мина-л-ҷиннати ва-н-нӑси аҷмаъӑн. 119.

119. магар ин ки Парвардигори ту касеро раҳмат кунад ва онҳоро барои ин ихтилоф офаридааст. Ва сухани Парвардигори ту бар ин тамои шуд, ки албатта, аз ҷин ва одамон- ҳамаи онҳоро як ҷо (ҷамъ ва) Дӯзахро пур мекунам.

Парвардигор агар меҳост ҳама мардумро як уммату дар як дин меофарид ва барои ин амал ба Ӯ ҳеҷ чиз монеа шуда наметавонист. Ё агар меҳост, қудрат дошт, ки ҳама мардумро кофир офарад, ин ҳам мумкин буд. Ҳоло ки мардуми ҷаҳонро ба як роҳ равон накардааст, ин тақозои ҳикмати офариниши Ӯст. Аз ин рӯ, сабаби ихтилофи мардум дар он аст, ки баъзе аз онҳо ҳақро қабул дорад ва баъзе аз онҳо ҳақпазир нест. Бинобар ин, ихтилофҳо ҳамеша давом хоҳанд ёфт. Бо ибораи дигар: агар Парвардигори ту меҳост ҳама мардумро чунон меофарид, ки ҳама атрофи дини ҳақ (ислом) бо устуворӣ гирд меомаданду дигар ҳама динҳоро тарк гуфта, дар он ҳеҷ ихтилоф намекарданд. Ҳоло ки чунин нашудааст, мебинӣ, ки мардум пайваста дар ихтилофанд. Баъзе дар пайравии роҳи ҳақаст ва баъзе ба роҳи ботил равон асту ҳақро намепазирад. Магар касоне, ки Ҳудованд ба онҳо раҳм карда, ба роҳи дини ҳақ ҳидоят карда бошад. Онҳо шахсоне ҳастанд, ки дар аслу ҳукмҳои умдаи дини ҳақ ҳеҷ ихтилофе бо ҳам надоранд. Онҳо, чи бо худ ва чи бо мардум, кори динро мувофиқи гуфту фармони Ҳудованд раво мебинанду рафтор мекунанд. Ҳеҷ кас дар ин дунё маҷбур нест. Ҳама метавонанд ба ихтиёри худ таҳти сояи раҳмати Парвардигор раванд ва худро толиби ҳақ бисозанд. Зеро дар асл Ҳудованд мардумро барои пазириши раҳмати Ҳуд офаридааст. Агар зери чатри раҳмати Парвардигор бираванд, дари Биҳишт барои онҳо боз аст. Дар ғайри ин сурат фармони қотеонаи Парвардигор содир шудааст, ки албатта, Ҷаҳаннамро аз тоғиёни саркаши инсонун чин пур созад.

Барои маънои оятҳои мазкурро бештар фаҳмидан, ба ояти 12-уми сураи «Лайл», ояти 21-уми сура «Ғошия», ояти 8-уми сураи «Шамс» ва ояти 4-уми сураи «Инсон» муроҷиат шавад.

Дар ҳадиси шариф омадааст: **«Ҳудованди мутаъол ба Биҳишт фармуд: «Ту раҳмати Манӣ, пас ба василаи ту ба ҳар, ки хоҳам, раҳм мекунам». Ба Дӯзах фармуд: «Ту азоби Манӣ, пас ба василаи ту ҳар киро, ки бихоҳам, азоб мекунам ва бар Ман аст пур сохтани ҳар яки шумо».**

Оятҳои охири ин сура хитоб ба Пайғамбар (с) буда, дар онҳо ҳикмати қиссаҳои зикршуда баён мешавад.

وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي

هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

**Ва куллан-н накусу ʔалайка мин амбаи-р-русули ма
нушаббиту биҳи фуадак. Ва ҷаака фи ҳазиҳи-л-ҳаққу ва
мавъиẓату-в ва зикрo лил муъминин.120.**

*120. Ҳар чизеро, ки аз ахбори пайгамбарон ба ту меҳонем, он
чизест, ки бо он дили туро собит мегардонем. Ва дар ин (сура)
сухани дуруст ва панде барои ту ва ёдоварӣ барои муъминон
омада аст.*

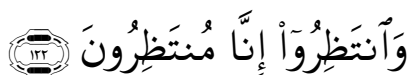
Аз мутолиаи сураи «Ҳуд» маълум шуд, ки қисмати умда (асоси)-и сура зикри дostonҳои ибратангези пайгамбарон ва саргузашти пандовари қавмҳои гузашта будааст. Ҳоло хулоса ва натиҷаи умумии дostonҳои онҳо дар ин оят дар ҷаҳор марҳала баёни худро ёфтааст. Маълум аст, ки хилофкориҳои душманони бераҳми Расулulloҳ (с) хоҳ нохоҳ дар дили ӯ (с) таъсир мегузошт. Дар авали ин оят Аллоҳтаоло фармудааст, ки мо барои он таърихи гуногуни пайгамбарони гузаштaro барои ту баён кардем, ки қалби ту орому маҳкам ва иродаи ту қавиву устувор гардад. Баъди аз дostonҳои онҳо хабардор шудан, метавонӣ бо оромиши қалб ва бо субот мардумро ба сӯи дини ҳақ даъват кунӣ. Пайгамбарҳои пеш аз ту бо озори қавми худ рӯ ба рӯ буданд, локин медонистанд ва фаҳмиданд, ки роҳи наҷот роҳи Парвардигор аст. Бинобар ин, ба озорбинии худ эътибор надода, дар рафтори худ устувор буданд. Бо сабаби суботкориҳои онҳо дар ҳимматашон ҳиммат ва дар ғайраташон ғайрат зам мешуд. Вақте ки кори худро устувора ба пеш мебарданд, машаққатҳои роҳи даъват дар назарашон роҳат менамуд.

Дар давоми оят омадааст, ки ҳақиқате, ки марбут ба зиндагонӣ ва амалиёти ту лозим аст, дар ин сура омадааст. Натиҷаи ҷашмгире, ки дар ин сура баён шуд, он аст, ки ин дostonҳо барои муъминон як ёдоварию мавъиза ва барои кофирон воситаи дилқубандаи таъсирбахш аст.

وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَمِلُونَ ﴿١٢١﴾

**Ва қул лил лаẓина ла юъминунунаъмалу ʔалā макāнатикум
иннā ʔамилун.121.**

*121. Ва ба ононе ки имон намеоранд, бигӯ: «Бар ҳоли худ кор
кунед, ҳаройина, мо низ коркунандаем.*

Вайтаџирӯ иннā мунтаџирун. 122.

122. Ва интизорӣ кашед, ҳаройина, мо низ интизорем.

Худованд ба Расули Ҳуд (с) дар ин ду оят амр кардааст, ки ба шахсоне, ки имон намеоранд, бо таҳдид бигӯ, ки ҳар кореро, ки метавонед ва қудрат доред, анҷом диҳед, мо ҳам кори худро, ончӣ дар тавони худ дорем, бо роҳу равиши хеш анҷом хоҳем дод. Шумо интизор бошед ва мо ҳам интизорӣ мекашем, то бубинем, кадоме аз мо пирӯз мешавад ва кадоме аз мо шикаст меҳӯрад. Муфассирон гуфтаанд, ки интизорӣ ба дарозо накашид, дере нагузашт, ки Расулulloҳ (с) ҳамроҳи муъминон нусрати Парвардигоро соҳиб шуданд. Зулму ситами кофирон аз саҳнаи рӯзгор ба дар рафт. Ингуна таҳдидҳо дар ояти 40-уми сураи «Фуссилат» ва ояти 64-уми сураи «Исро» низ дида мешаванд.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأُمُورُ كُلُّهَا فَاعْبُدْهُ

وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

**Ва лиллāҳи ғайбу-с-самāвāти ва-л-арџи ва илайҳи
юрџаъу-л-амру куллухӯ фаъбудҳу ва таваккал ъалайҳ.**

Ва mā Раббука би ғофилин ъаммā таъмалун. 123.

123. Ва илми ғайби осмонҳо ва Замин аз они Ҳудост ва ҳама кор ба сӯи Ӯ боз гардонида мешавад». Пас, Ӯро ибодат кун ва бар Ӯ таваккул кун! Ва Парвардигори ту аз он чи мекунад, беҳабар нест.

Худованд дар ояти охир чун оятҳои аввали ин сура аз илми тавҳид сухан карда гуфтааст, ки илми ғайби осмонҳо ва Замин, ки аз бандагон ниҳон аст, азони Ҳудованд аст. Дигар ҳеҷ кас дар ин илм ба вай шарик шуда наметавонад. Рӯзи қиёмат тамоми корҳо ба сӯи Ӯ таъоло боз гардонида мешавад. Ҳамагонро дар баробари амалҳои зидди Расулulloҳ (с) содиркардаашон, қатъиян ҷазо хоҳад дод. Пас Ӯро ибодат кун ва бар Ӯ таваккал кун. Ӯ туро басандааст. Аз ҳар чизе, ки нохуш медорӣ, боздоранда ва ҳар чизеро, ки дӯст медорӣ, диҳанда аст. Парвардигори ту Зотест, ки аз ҳар коре, ки шумо анҷом медиҳед, ғофил нест. Ба шумо дар

ивази амали нек, подоши нек ва дар баробари амалҳои бад сазои бад хоҳад дод. Дар ҳадиси шариф омадааст: **«Ҳушёр касест, ки нафси худро хор карда, барои (обод кардани зиндагии) баъди марги худ амал мекунад. Нотавон касест, ки ба дунболи ҳаво ва ҳавасҳои нафси худ меравад, боз аз Худо (ч) орзуи бахшиш дорад»**. Барои бештар фаҳмидани маънои ояти мазкур ба ояти 108-уми сураи «Аъроф» ва ояти 50-уми сураи «Анъом» муроҷиат шавад.

Бо фазлу эҳсони Худованд тафсири сураи Ҳуд, ки ба сӯи фаҳми китоби осмонӣ дариҷае мекушояд, ба поён расид. Парвардигоро, ба мо тавфиқ ато кун, то Туро мухлисона парастӣш кунем.

Сураи Юсуф

Сураи Юсуф дар Маккаи мукаррама нозил шуда, дорои 111 оят аст

Пеш аз он ки воридаи тафсири оятҳои ин сура шавем, лозим донистем мақсади баъзе оятҳои ин сураро мухтасарн ҳамчун муқаддима баён кунем. Мувофиқи таъкиди олимоне, ки ба илми тафсир саруқор доранд, сураи мазкур баъди сураи «Ҳуд» нозил шудааст. Чуноне ки гузашт, сураи «Ҳуд» дар вақте нозил шуд, ки барои Ислому мусалмонҳо вақти хеле ҳассос буд. Вақте буд, ки адади ками мусалмонҳо пайрави Ў (с) буданд ва аз тарафи мушрикони дар танғно қарор доштанд. Соле буд, ки наздикон ва тасаллидиҳандагони Расулulloҳ(с), яке модарамон Ҳадиҷа (р) ва дигаре пуштибони Ў(с), амакашон Абӯтолиб яке пайи дигар аз олам гузаштанд, ки он солро соли «ғаму андӯҳ» ном гузоштанд. Норасоӣҳо ва мушкилиҳо барои мусалмонҳо беҳад зиёд буд, лекин мусалмонҳо ҳамаи ин ғаму андӯхро чун имтиҳон як-як паси сар мекарданд. Дар он давраи вазнин барои тасаллии Пайғамбар (с) ва мусалмонҳо Худованд қиссаи бандаи Худ, Юсуф пайғамбар (а)-ро, ки аз чандин навъи имтиҳонҳо гузаштааст, ҳамчун дарси ибрат, дар шакли як сурае аз сураҳои Қуръон нозил кард.

Сураи мазкур мисли дигар сураҳои дар Макка нозилшуда масъалаҳои ақидавӣ ва даъвати исломиро дар бар гирифтааст. Дар ин сура тавсия дода мешавад, ки ҳангоми ба роҳи даъват ба сӯйи имон ҳаракат кардан агар монеаҳо пайдо шаванд, онҳо бояд бо сабр паси сар карда шаванд.